V. Voiculescu
CĂPRIOARA DIN VIS

EDITURA ION CREANGĂ
1973
BUCUREŞTI

Desenul copertei şi ilustraţiile: SABIN BĂLAŞA

„Biblioteca pentru toţi copiii” apare sub îngrijirea lui Tiberiu Utan

CUVÂNT ÎNAINTE

Poetul, prozatorul, dramaturgul şi animatorul de cultură românească, Vasile Voiculescu, ne oferă unul dintre cele mai elocvente exemple în ceea ce priveşte puterea de atracţie pentru largul public al cititorilor şi marile înălţimi artistice la care îl poate impune pe un creator strânsa şi continua legătură cu natura patriei şi cu viaţa poporului său, împlinită prin o vastă cultură, cu orizont universal. Fiu de ţărani din Pârscov, în judeţul Buzău, unde modesta casă natală, într-o ogradă plină de vegetaţia caracteristică a dealurilor din apropierea Carpaţilor, există intactă şi astăzi – V.

Voiculescu răzbate, cu greu şi tăcut, la începuturile vieţii sale. Atras de poezie, se înscrie mai întâi la Facultatea de filosofie şi litere din Bucureşti, dar apoi renunţă şi urmează Facultatea de medicină. Să-l fi îndemnat la această hotărâre conştiinţa că astfel ar putea să fie de mai mult folos ţăranilor din care îşi trage obârşia, nenumăraţii săraci şi umiliţi de la sfârşitul secolului trecut? Ne putem închipui, căci, îndată după terminarea studiilor pleacă să funcţioneze ca medic de plasă, în sate oropsite, depărtate de luminile oraşelor. Iar când se stabileşte în Bucureşti se alătură – în anii de după primul război mondial – câtorva oameni de inimă, care osteneau pentru răspândirea culturii în popor şi îndeosebi la sate – rămânând mai departe şi medicul iubitor de oameni şi fără dorinţă de câştiguri.

Roade ale activităţii lui dintâi şi ale preocupărilor sale din acei ani ne-au rămas unele îndrumări foarte bine chibzuite, pentru culegerea folclorului, şi mai ales o admirabilă, mică enciclopedie de medicină pentru popor: *Toate leacurile la îndemână* (Colecţia „Cartea satuiui” 1945). De la începuturile Radiodifuziunii române, V. Voiculescu munceşte aici – ani îndelungaţi – ca director al programului cultural – cu rodnice iniţiative în favoarea difuzării literaturii şi artei româneşti, neuitând niciun moment tezaurul culturii noastre populare. Aceeaşi concepţie animă şi propria sa opera literară. Volumul său dintâi, *Poezii* (1916), este o carte simplă de artă şi de

învăţătură în acelaşi timp – meditaţie asupra marilor întrebări ale vieţii, în stilul epocii dinainte de primul război mondial. Cutremurat de drama României în acest război, scrie vibrante poezii patriotice, adunate în volumul *Din ţara zimbrului* (1918). Odată cu stabilirea în Bucureşti şi prietenia cu alţi scriitori de aici, V. Voiculescu descoperă arta rafinată a marilor lirici europeni de atunci, fără să uite însă izvoarele dintâi, acel *„duh al pământului”* de care vorbea Kogălniceanu în „Dacia literară”. Titlul următorului volum, *Pârgă* (1921), sugerează nu numai îndreptarea spre maturitate, ci şi această legătură cu oamenii şi livezile locului natal. Odată cu celelalte volxme, V. Voiculescu se impune ca unul dintre marii poeţi ai perioadei interbelice, îmbinând cu o rafinată artă graiul popular – având preferinţă pentru cuvintele a căror duritate şi forţă bolovănoasă le răreau integrarea în limba literară – cu meditaţia gravă asupra existenţei omului şi asupra destinului poetului în lume. Înseşi titlurile volumelor sunt semnificative în acest sens: *Destin* (1933), *Urcuş* (1937), *întrezăriri* (1939). În căutarea unui răspuns marilor întrebări ale vieţii, poetul oscilează între cântarea ei, adesea de o intensitate până la incandescenţă, şi neliniştile pe care i le produce omului destinul său în lume. După cel de-al doilea război mondial, poetul atinge piscul cel mai înalt al liricii sale prin *Ultimele sonete închipuite ale lui Shakespeare, în traducere, imaginară* (1964).

Reluând marile teme universale ale poeziei

lui Shakespeare, ca şi cum le-ar continua ciclul, V. Voiculescu realizează o operă puternică, originală, în care viaţa ardentă a iubirii se întrepătrunde cu problem itica specifică a acelei viziuni a lumii conturată prin volumele lui anterioare. Teatrul său creşte din aceeaşi înţelepciune străveche a poporului nostru, unul dintre volume având ca titlu *Duhul pământului*. *Teatrul românesc* (1943). Una dintre piesele de aici – *Fata ursului* – îmbină drama socială a flăcăului lipsit de avere cu străvechile mijloace de luptă în viaţă, ale credinţelor populare. *Pribeagă* îşi are izvoarele într-un basm românesc şi e o caldă pledoarie pentru demnitatea omului din popor, în faţa mărimilor împărăteşti, în schimb, piesa *Demiurgul* este o dramă surprinzător de modernă, având ca temă primejdiile uriaşe cu care ameninţă omenirea ştiinţa zilelor noastre, în mâinile unor savanţi lipsiţi de omenie. Dar marea revelaţie a anilor de viguroasă bătrâneţe ai lui V. Voiculescu au fost *Povestirile* sale. Viaţa sa întreagă, întâlnirile lui cu oamenii din toate straturile sociale i-au hrănit imaginaţia cu o sumă de întâmplări neobişnuite, în care mentalitatea omului izolat de lumea modernă, trăind sub puterea credinţelor populare străvechi – în sate singuratece sau în aşezări pierdute în sihăstria munţilor, a apelor şi a codrilor bătrâni – se confruntă cu felul de a gândi al celor trăind în civilizaţia zilelor noastre. Reluând vechea şi strălucita tradiţie a povestirii – cu specifica ei tehnică artistică – V. Voiculescu a îmbogăţit nu

numai literatura noastră, ci şi cea universală, cu câteva capodopere.

Dintre aceste povestiri, Editura Ion Creangă a ales unele dintre cele mai atractive şi mai pline de învăţăminte pentru cititorii noştri tineri. *Misiunea de încredere* ne introduce în lumea tainică şi rară a cocoşilor de munte, prin peripeţiile unui reporter cinematografic. *În mijlocul lupilor* e o fascinantă reconstituire artistică a unor persistenţe ale străvechilor legături între om şi lumea de pradă a animalelor. *Viscolul* este o halucinantă evocare a dezlănţuirii forţelor naturii, în contrast cu fragilitatea şi totuşi supe-riotiritatea conştiinţei omului. O confruntare plină de tensiune, între conştiinţa morală şi mentalităţi străine de cea a poporului nostru, ne oferă cunoscuta povestire *Capul de zimbru*. Pentru cititorii mai fragezi ca vârstă, povestitile *Revolta dobitoacelor*, *Ciobănilă* şi *Amintiri despre pescuit* sunt daruri nepreţuite.

Fie ca lectura acestui frumos volum să trezească dragostea şi curiozitatea pentru opera lui V. Voiculescu şi în sufletele care nu o cunosc în întregime. Volumul de faţă este o poartă deschisă spre lumea fermecată a acestei opere.

OVIDIU PAPADIMA

REVOLTA DOBITOACELOR

LIMBILE VREMII ALUNECASERĂ de pe tăişul lustruit al baltagelor de piatră pe luciul paloşelor de bronz. Şi omul nou intra în eră cu tot alaiul de animale îmblânzite după el.

Într-un amurg sălbatic de iarna, el se întorcea necăjit de la pădure. Carul primitiv, cu roata otova dintr-o singură bucată de trunchi, se frânsese într-un prăguş şi omul, ca să-l urnească, trebui să ostenească o jumătate de zi.

Taurii înjugaţi fluturau mânioşi capetele, bolovănind ochii cu rămurele de sânge în ei spre suliţa cu care îi împungea asprul stăpân.

Câinele credincios se târa sfios în urmă, schilodit şi el în bătaie. Scăpase vânatul care-l amăgise, încurcându-şi urmele pe ponoare.

Şi omul, vânător fără greş, venea cu arcul descordat, aducând doar un vultur săgetat din văzduh.

El păşea crunt şi morocănos, spărgând cu călcâiul încălţămintei coaja noroiului amorţit de ger. În întunericul iscat odată cu ceaţa din pământ, înfăţişarea lui înspăimânta. O piele uriaşă de leu îi învăluia trupul, aşa încât capul fiarei încununa ca un coif fioros, cu colţii rânjiţi, capul omului. Nădragii largi, din blăni de fiară, şi cizmele năprasnice, cu copite grele de aramă, îl creşteau şi mai mult. Iar aripile moarte ale pasărei fâlfâiau, deschise, la fiecare pas în spatele uriaşului, parcă ar fi fost crescute acolo, pe umerii lui.

Când intra în ocolul unde îşi adăpostise familia, pe o măgură, sub cozorocul unei stânci, înnoptase.

Haita de câini ai curţii sări furioasă să-l sfâşie. Dar cunoscându-l repede se trase, cu gudureli, înapoi. El însă tot avu timp să plesnească pe doi din ei cu piciorul, rostogolindu-i cât colo. Şi schelălăielile lor umplură ograda.

Femeia ieşi din bordei cu pruncul în braţe şi ajută bărbatului să dejuge. Apoi oamenii se mistuiră în hrubă. Dobitoacele rămaseră afară singure, în noapte şi ger, apărate de câinii lihniţi, împinşi de foame mai de-abă să le sfâşie.

Crivăţul se zburli şi se umilă, şuierător balaur cu i se limbi din care sufla venin de ger. Împinse de frică, de foame şi frig, animalele se înghesuiră una în la toate la un loc. Taurii cu grebenele îndurerate şi Ivirile găurite de strămurarea cu bold de bronz în E, oile jefuite de lână, berbecii cu coarnele frânte de bivolii cu ceafa roasă, câinii şchiopătaţi de ciori. Toţi asupriţi, toţi răzvrătiţi împotriva stăpî-Ini. Tirania omului îi scosese din răbdări”.

— Azi a fost mai crunt ca niciodată, spuse taurul ru, pe când celălalt soţ îi lingea mereu grumazul.

— Ar trebui să-l iei în coarne şi să-i verşi maţele.

bivolul ceachvsfredelindu-şi cu limba nările.

— De ce n-o faci tu? i-o-ntoarse taurul. Eu, vezi, am coarnele teşite.

unei calcă-l în picioare şi fă-l zob, cum zobeai

ră, în sihlă, tigrii.

singur? Acolo umblam turme întregi. Tuna Lui sub noi când porneam năvala.

Numai câinii pot să-l sfâşie, îşi dete cu părerea îi. Când rătăciţi departe pe coclauri după vânat, zăvozilor, pe el, fiara cea mai aprigă. Eu şi gheare… făcu cu părere de rău încorno

mic mestecaţi voi toţi în gură vorbe za. Cum să te atingi de el? oftă câinele. „i că este vrăjit? Ştiţi ce putere are?

— Ce? întrebară toate.

— La vânat, el apucă vulturul din nori şi-l dărâmă jos. Ţinteşte de departe iepurele, cale de-o poştă, şi biata vietate rămâne acolo încremenită de moarte şi îl aşteaptă să vie s-o culeagă. Nu aleargă ca mine să-i iasă sufletul după vânat.

— Cum? îşi lungeşte mâna într-atât de sus, până la păsările cerului? întrebă o oaie, rumegând cuvintele.

— Nu. Dar face ceva şi mai de neînchipuit. Când vrea, îşi dezlipeşte un deget de la mâini, pe care le încordează în chip ciudat. Şi degetul, cu o unghie ascuţită de fier în vârf, zboară cât ai clipi singur şi apucă pasărea, pe care i-o aduce jos.

— Am văzut şi noi, strigară toate, degetele astea vrăjite, lungi şi cu cange în pisc. Are multe în tolba de la spate. Cu ele face semn şi opreşte pasărea în zbor.

— Apoi asta e vraja, lămuri câinele. Îşi scoate şi îşi schimbă degetele când vrea şi cum pofteşte.

— Dar braţul? se jelui taurul. Aţi văzut cum

şi-l lungeşte, de te ajunge la zece stânjeni depărtare... Ba şi-l şi deschiolează din cot ca să-l poată arunca de departe în tine. Vai de carnea ta dacă pumnul braţului de adaos are piatră în el! Şi după ce te-a izbit de te-a ameţit, îşi ia braţul de jos şi îl pune la loc, rosti înfiorat taurul.

— Asta e puterea lui, urmă câinele. El nu e ca noi, dintr-o bucată, încremenit o dată pentru totdeauna în el, turnat într-un calâp din care să nu mai poată ieşi. Omul se schimbă şi se mlădiază după nevoi.

L-am văzut odată, când era cald, cum s-a jupuit singur de piele. Eu asudam cu părul tot pe mine. El se răcorea în apă cu toată carnea de sub piele şi păr afară, aşa cum scosesem eu numai limba.

Mieii, taurii şi bivolii holbaseră ochii, minunaţi de povestirile lui, şi câinele, îngâmfat de ascultarea cu care se învrednicea, urmă:

— Odată am fost de faţă când şi-a scos copitele.

— Copitele? Cum se poate? făcu un mânz naiv.

— Da, copitele, de la glezne în jos. Îi intrase în ele o pietricică şi-l înglodea. Pe urmă şi le-a pus ia loc şi nu s-a mai cunoscut de unde le lepădase. Când a fost să trecem o apă, şi-a dezghiocat picioarele mai sus de genunchi, apuspieleaşi carneapeumăr, ca pe nişte păstăi, ca să nu se ude părul de pe piele. Iar dincolo, pe mal, s-a alcătuit din nou la loc

Nu se poate magie mai mare. Să te faci şi să

te desfaci, să te rupi şi să te dregi, să te lungeşti şi să te scurtezi, dintr-o clipă într-alta, singur.

— Eu nu de braţul lui, care se smuceşte din cot şi mă plesneşte la zece stânjeni depărtare, mă tem, zise taurul ceacâr, gros la piele. Pe mine altceva mă împiedică. Fără să vreau carnea se înfioară pe mine când mă apropii de el şi mă face să-mi plec grumazul în faţa lui:

„Un miros uriaş, un iz de fiară domnitoare mă biruie. De ce creşte oare blană de leu pe el?

— Şi-i fâlfâie aripi de vultur hrăpăreţ pe umeri, behăi un miel prior. L-aţi văzut astă-seară?

— Magie şi vrăjitorie, gemu dulce vaca. Uitaţi-vă. Mina femeii îmi ţine loc de viţel. Când ugerul împovărat de lapte mă apasă, chem prelung. Şi ea vine. Închid ochii şi sunt fericită, închipuindu-mi puiul sub mine. Nu e asta magie? Ca să-l biruim ne trebuie vrăji mai puternice, farmece mai tari? Aş zice să întrebăm pe lup în pădure. El se pricepe.

— Deşteapto! latră ogarul. Ţi s-a făcut de jupuiaia pe vreo râpă?...

— Atunci cum să scăpăm de atâta greu şi apăsare? Cum să-l răpiinem? Nedreptatea lui necruţătoare ne sugrumă tot cât colţii lupului.

Deodată uşa de bârne se smulse pe neaşteptate şi în cisla dobitoacelor răzvrătite căzu, pe câteşpatru labe, pisica. Pe urmele ei curgeau ocările şi blestemele femeii.

După ce se dezmetici din ameţeală, pisica începu grijulie să-şi şteargă mustăţile şi să-şi lingă blana, mânjite de smântână.

— Vai, ce cruzime! surioară! o boci oaia.

— Pe sufletul meu dacă i-am greşit ceva! Ăştia sunt gamenii. După ce ne jertfim viaţa pentru ei în lupta cu şoarecii, priviţi acum cum ne aruncă.

— Ai căzut, tocmai bine, mugi taurul. Tu eşti vrăjitoarea iscusită. Proroceşti când are să se schimbe vremea, spui când vin oaspeţi şi ai prietenie cu luna. Învaţă-ne şi ne ajută cum să scăpăm de om. Cum l-am putea ucide? Că ne-am săturat de chinuri.

— Năvăliţi asupra lui. Unul singur din voi numai e de-ajuns ca să-l facă praf şi puzderii, rosti pisica.

— Lesne de spus. Cum să-l faci, când este cât un munte şi pe deasupra vrăjitor? Pumnii lui, măciuci de fier, îi zboară din mină şi vin vâjâind, să te pocnească de la o poştă, se jelui bivolul.

— Şi pe urmă carnea lui de leu are un iz fără împotrivire, se tângui taurul.

— Şi cine se poate uita în ochii lui ţintă, fără să-i plece pe ai săi numaidecât? Are privirile totdeauna biruitoare.

— Vă înşelaţi, îi mângâie pisica. Tăbărâţi cu îndrăzneală pe el; e mai plăpând ca un viţel. Vi-l dau în labe gol şi fără apărare, chiar acum.

— Nu vă luaţi după ea, schelălăi dulăul. Unde l-a văzut ea plăpând? Vă trage vicleana în capcană, să vă piarză.

— Tot rob mişel ai rămas. Veniţi cu mine, miorlăi ea, scuipând câinele între ochi.

Vitele aşteptau sfioase, îndoielnice,

îndemnându-se fără hotărâre.

— Haideţi numai câţiva paşi, fricoşilor, îi certă ea.

Aveţi să vedeţi cu ochii voştri.

Şi, pornind înaintea cetei de răzvrătiţi, pisica îi duse îndărătul bordeiului, unde şoarecii făcuseră câteva găuri în perete.

— Puneţi ochii şi uitaţi-vă, îi îndemnă ea.

Cu toţii, pe rând, îşi potriviră bivolul peruzeaua ochiului mare cât pumnul, capra, gogonul ei de cruhiunt>ar, taurul, oul însângerat al ochiului cu gălbenuş ru, porcul, ţandăra de geam afumat ascunsă în grăsimea obrazului... Câinele, după ce privi cu ochii lui duioşi de copil orfan, puse şi bumbul umed al nasului şi, la mirosul cunoscut al stăpânului, coada începu să i se mişte bucuroasă.

Omul, la lumina chioară a unui opaiţ, se dezbrăca pentru somn, zvârlindu-şi una câte una toate vrăjile de pe el.

Baltagul, braţul cel de adaos, zăcea jos, acum un biet ciot de lemn. Cizmele cu copite de centaur se pleoştiseră, goale, ca două ciuperci uriaşe, viermănoşite de ploi. Blana cu puteri de lei, coiful cu colţii ascuţiţi neînsufleţite, dezumflate spânzurau în cui, jumulite şi găurite de molii...

Omul, ieşit din găoacea lor ca un pui golaş, şedea alb şi plăpând, cu carnea mirositoare a viţel de lapte. Capul rotund şi mic, ca de miel slăbănog, se răsucea pe un gât fără vlagă. Grumazul taurului, pe lângă el, era un trunchi de gorun pe lângă o trestie.

Dobitoacele priveau aprinse. Cozile neastâmpărate băteau ca nişte năpârci pântecele flămânde. Ochii se înflăcărau de ură şi colţii se rânjeau.

— Haideţi, porunci pisica, curaj. Eu am să mă miorlăiesc la uşă până îmi vor deschide. Voi năvăliţi toţi după mine şi-l sfâşiaţi.

Deodată cinele, aşezându-şi a doua oară ochiul la bortă, se trase înapoi înspăimântat şi o luă la fugă.

Celelalte dobitoace se grămădiră la gaură, priviră din nou şi, îngrozite, o luară la sănătoasa, ascunzându-se. Omul izbi două pietre, şi din mină ţâşni deodată flacăra unui fulger ce înspăimânta animalele în nopţile de furtună. Lumina ajunse din ce în ce mai puternică şi-l îmbrăca tot într-un văzduh aprins nesuferit ochilor de fiară. Deasupra lui, tavanul parcă se făcuse străveziu şi se răsfrângeau prin el stelele, iar o frântură din soare veghea liniştită la căpătâiul omului.

AMINTIRI DESPRE PESCUIT

NU SUNT AHTIAT DUPĂ PEŞTE. Dar pentru fruniu setea paşnică a îndeletnicirii am practicat aproape toate soiurile de pescuit, oriunde m-au purtat întâmplarea şi slujba mea de medic.

Pretutindeni, de la pâraiele Carpaţilor până-n noianele Dunării şi bugazurile Mării, mi-am azvârlit undiţa şi mi-am înmuiat volocul.

Numai în paradisul Deltei n-am ajuns.

Întâia oară am vânat păstrăvul în Jii, când apele nu-i erau încă negre de spălătura cărbunilor de la Petroşani.

Înţepeneam ceasuri întregi pe malurile înguste, în mâini cu o undiţă tăiată dintr-o mladă şi cu cârligul dintr-un bold îndoit.

L-am prigonit şi mai aprig în Isvarna Gorjului, cu ape care nu îngheaţă iarna.

Bietul păstrăv! L-am fugărit uneori ca pe o vietate de uscat în vadurile Dâmboviţei.

Aveam un agent sanitar iscusit, care-mi da de veste îndată ce un păstrăv mai mărişor scăpa din defileul Stoeneştilor, jos, spre Gemenea. Atunci ne dezbrăcăm până la brâu şi începem goana după el. Îl descopeream în vadurile mai scăzute, unde-l urmăream cu îndârjire până-n bulboanele adânci în care-l pierdeam. Dar nu ne lăsam. Îl scormoneam curând, şi de-acolo bătând apa cu beţe şi prăjini. Urcam aşa după el câte o jumătate de zi, până îl încolţeam sub un bolovan ori într-o scobitură, unde, obosit de atâta alergătură şi zbătaie, se pitise speriat. Acolo îl înhăţa mâna fulgeratecă, aşijderi unui cioc de cormoran, a sanitarului.

Mai târziu l-am pescuit tacticos, cu undiţă perfecţionată şi muscă artificială, la două mii ele metri înălţime, în apele de gheaţă ale Galeşului şi Bucurei.

De dimineaţa şi până-n amurg luminile şi umbrele munţilor dimprejur se schimbau, înmuiate în undele cu mişună de păstrăvi adânci. Alaiuri întregi de păstrăvi mari şi mici dau ocol mai ales după amiază, i njiirând iezerul aproape de maluri ca într-un ritual. Ici-colo, câte unul zvâcnea pe neaşteptatei săltând câteva şchioape

afară, după musculiţe, ca să cază numaidecât înapoi cu un plescăit ce ne trezea aproape cu spaimă din aşteptare.

Uneori sălbăteciunile viclene nu mai dau la momeală de târg. Atunci schimbam nada. Puneam cărăbeţi, un soi de larve de cărăbuşi, pe care le găseam în maluri. Sau aninam în cârlige cosaşi graşi, ce ne săreau de sub picioare împroşcaţi în toate părţile când călcau poienile.

Dar nu mâncam cu siguranţă păstrăvi decât când vestita Maria Magdalena, gazda ohavnică a Retezatului, se îndura să ni-i aducă. Pleca de la case de adăpost singură, era taina ei, şi în cel mult două ceasuri era înapoi, cu traista plină. Se vorbea de vrăjitorie. Eu cred că îşi avea anume cotloane, adevărate crescătorii de păstrăvi, unde-i prindea după voie.

Am avut noroc şi de lostriţe bucălate, aceşti peşti străvechi, aproape fabuloşi, neam de al păstrăvilor. Ele s-au prins ca nişte minuni în undiţele noastre întinse în Bistriţa Bicazului. Una a cântărit aproape şase kilograme. Acum lostriţa e pe cale să piară şi din apele muntoase ale Moldovei, singurele care-i mai păstrează sămânţa şi legendele.

*

După ce mi-am făcut stagiul la munte, am descălecat doftor de plasă în regiunea muscelelor. Aici am găsit meşteşugul pescuitului căzut şi schimonosit: nu se mai aflau pescari, sau nu fuseseră niciodată. Oame-mi se mulţumeau cu peşte sărat adus în butoaie de la târg. Pentru cel

viu se pricepeau numai să arunce dinamită în bulboanele râurilor, unde se strângea peştele aproape stârpit. Pe atunci nu erau legi şi oprelişte care să-l apere.

După ce zbucnea detunătura şi apele speriate ţâşneau de un stânjen, începeau să iasă la faţă cu burţile în sus tot soiul de peşti mari şi mici, cu băşicile lăuntrice plesnite şi urechile podidite de sânge. Pradă uşoară şi fără nicio bătaie de cap.

Aţi tras vreodată cu puşca în peşte? Mi-aduc aminte cum pe un loc încopciat între măgurile plăşii împuşcam ştiucile cu carabina.

Dimineaţa, până după răsăritul soarelui, cârduri de peşti mărunţi ieşeau după musculiţe şi se zbenguiau în razele calde. Ştiucile hrăpăreţe se ţineau după ei. Pândeam clipa prielnică şi le luam la ochi când se întorceau spre noi de-a latul. Lovitura împuşcăturii zvârlea ştiuca spre mijlocul lacului. Dar dacă era ucisă, încetul cu încetul, plescăitul molcom al apelor o aducea la mal, unde o trăgeam cu prăjina. Era un fel mai cinstit de a mânca peşte decât cu dinamită.

Prin locurile astea de dâmburi, unii proprietari aveau helesteie în fundul ogrăzilor, dar nu se osteneau să le îngrijească, nici să le prăsească măcar cu peşti buni. Lăsate la voia întâmplării, ele se potmoleau şi se umpleau de broaşte şi raci negricioşi.

Dai cel mai cumplit păcat împotriva pescuitului îl au zvârlind în apele curgătoare şi în lacuri gogoşi de peşte, făcute cu sucuri veninoase. Am văzut-o şi pe asta: întregi sau sfărâmate şi

amestecate cu mămăligă, boabele otrăvitoare cumpărate de la târg erau puse în anume locuri ale râului. Bieţii peşti care gustau din ele începeau să plutească deasupra, amorţiţi şi se duceau pe apa la vale> unde erau adunaţi fără nicio împotrivire cu mâna.

*

Apoi poruncile stăpânirii ni-au mutat pe alte meleaguri, la şesul cu noi chipuri de peşti. Aici am ajutat pescarilor din Greaca să tragă năvoadele cu crapi cât viţeii şi să-şi puie p ripoanele cu cârlige. De multe ori dihăniiie se smulgeau din fier şi se duceau cu pâipon cu tot. Răsturnată din lotci, sumedenia de peşti se zbătea pe ţărmuri, ca să fie încărcată în căruţe.

Apoi apele rămâneau singuratice şi liniştite.

Când limpezişurile i le împânzeauşor fumuriul şefii împunse de luceafăr, lacul şi malurile plantate cu vii luau o înfăţişare şi o pace ca Ghenezaretul evangheliei. Afară de plaga cea mare a ţânparilor, mai sângeroşi ca vampirii.

Aici am mâncat întâia oară crap la proţap – carnea cea mai gustoasă din lume – şi ciorbă pescărească în zeama căreia trei rânduri de peşte îşi dospiseră bunătatea.

Nân bălţile Dunării am deprins meşteşugul vârşelor şi cum se aşază coteţele, înfipte sub apa însemnată din loc în loc cu câte un băţ care iese afară, întocmai ca degetul unui înecat. Dascăl mi-a fost un băietan ofticos pe care-l îngrijeam. Îl chema Coteţ, după numele bunicului, un vestit hoţ dunărean. Neamul, odinioară voinic şi prădalnic,

se stingea acum ca această ultimă mlădiţă firavă.

Şi totuşi, băiatul nu se lăsa. Se târa cum putea până la coteţe şi la vârşi, pe care le întorcea cu fundul plin de argintul viu al întregii seminţii de peşti ai bălţii: lini, plătici, şalăi, eleni şi bibani, învârstaţi cu somotei, crapi, ştiuci şi câte un tipar.

Pe urmă am zvârlit alături de pescarii cei mari cu vătafi mreji şi năvoade uriaşe, purtate de zeci de oameni prin care prefiram apele Dunării şi cerneam peştii adâncurilor. Aici, la gura Argeşului, am prins la cârlige, cu momeli de hoit, somnii hulpavi, leviatanii apelor noastre, care, după spusa lumii, înhaţă copii de la scaldă. În pântecul spintecat al acestor dihănii s-ar găsi deseori câte o mina sau alt mădular din prada înghiţită.

Bucuria cea mare era când primăvara Dunărea umflată spărgea zăgazurile şi năboia cu puhoaie de peşte în bălţi. Atunci nu mai contenea pescuitul şi se umplea lumea de peşte: ajungea să ai o luntre şi o mreajă.

Una din cele mai originale privelişti ale bălţilor este bătaia crapilor, în aprilie şi mai, când crăpoaicele leapădă oua le. Atunci crapii ies de la adâncurile reci din mijlocul lacului şi se îndreaptă vijelioşi către apele culele de la mal, unde-i aşteaptă icrele nefecundate. Li se văd numai crestele spinărilor tăind ca nişte dungi de oţel undele. În drum spre ţărm, ei întâlnesc peş-toaicele cu care fac un fel de joc [...]. Ajunşi la câţiva paşi de mai, crapii deodată se opintesc şi se saltă afară din apă, cu pântecele în sus, dintr-o smucitură care le apasă şi le suge burta, făcând să

ţâşnească din ei sămânţa lăptoasă ce albeşte apa.

Această sămânţa caută setoasă ouăle depuse de femele şi le rodniceşte... Multe cad pradă lăcomiei broaştelor, mari gurmande de icre.

În tot timpul acestui neînchipuit balet al apelor, crapii sunt atât de îmbătaţi de iubire, că nu mai văd, nu mai aud, sunt numai ai fericirii reproducerii. Oamenii îi pot lovi cu ciomege, cu lopeţi şi-i ucid cu înlesnire.

Mai târziu, într-un sat ghemuit în coturile Dunării, m-am întovărăşit cu popa, cel mai iscusit vânător de cegi din tot lungul fluviului.

Era un ins sfrijit şi pirpiriu, cu o bărbuţă argintie de ţap şi câteva degete de la mâini mâncate de lepră, lepră adevărată. Dar se pricepea la meşteşugul setcilor ca nimeni altul. Din pricina asta am închis ochii şi am îngăduit ca lumea să-i sărute mai departe mâinile betege. De altfel boala se oprise sau înainta foarte încet, poate şi din pricina că-şi bălăcea toată ziua bon tu îi le cu oase viermânoşite în apele tulburi şi încărcate cu mâluri.

Popa ştia totul despre cegi: întreaga viaţă, gusturile şi apucăturile lor, de când se zămisleau în bobul icrelor până cădeau în cângile lui, totul în legătură cu fiecare ceas al zilei sau al nopţii, cu lunile şi cu anotimpurile.

Aşa am aflat că cegile se trag şi se ţin mai cu osebire la malurile pietroase, de granit sau de calcar, unde le prieşte şi unde sfinţia-sa aşeza setea de-a curmezişul cursului. Era un odgon tare, întins între doi ţăruşi înfipţi în apă sau prins între

două bărci. De el atârnau cângile ascuţite ale cârligelor cu nade gustoase. Pentru ca funia să nu cadă la fund de greutatea fierului, se legau de ea câteva tivgi care o făceau să plutească între două ape. Viezuros şi fără de astâmpăr, prichindelul intra şi ieşea din tainiţele Dunării, răscolind ca un cobold al apelor cu tot soiul de unelte măruntaiele fluviului.

Niciodată setcile popii Gavrilă n-au dat greş, cel puţin cât am pescuit împreună.

Într-o vară am făcut câteva săptămâni pe scafandrierul, fără aparat... Mă aşezasem pentru campania anti-malarică pe malul unei bălţi bântuită de friguri. Mi se ura, sugând în locul ţânţarilor, de câteva ori pe zi, cu acul sângele oamenilor, pentru cercetările mele. Mă împrietenisem cu toţi copiii satului, cu care mergeam la scaldă. Cu acest prilej ne dădeam la cel mai simplu pescuit. Câţiva din băietani se lăsau la fund şi rmoneau adânc cu piciorul nămolul în care crapii, ind de căldură, se îngropau de tot. Din când în când, cercetaşii ieşeau, scuturând din cap, ca să răsufle. Când cufundătorul simţea cu talpa creasta ascuţită a spinării de peşte, scotea o mână şi da de veste. Ne azvârleam atuncea toţi cu capetele în jos şi bâjbâind pe fundul năclăios, cotrobăiam cu mâinile locul arătat, de unde unul din noi se ivea biruitor cu prada, şiruind el însuşi, ca un drac, de nămol. Crapii prinşi îi păstram vii în giuvelnic, un coş de reţea întinsă pe cercuri, cufundat tot timpul în apă.

Strămutat din loc în loc pe acele meleaguri dunărene, am ajuns în gazdă la o văduvă tinerică de pescar bogat.

Era o femeie uimitoare.

Zvârlea prostovolul în baltă cu măiestria cu care *cowboy-ii* argentinieni aruncă laţul şi prind nu caii sălbatici, ci cum am citit, potârnichile şi prepeliţele din prerie. Era vestită pentru asta în toată latura bălţilor.

Atunci am admirat adevărata artă cu care se mânuieşte dificila unealtă: O reţea, o mreajă de sfoară, ca un sac, ţinut de o frânghie lungă. Dar e astfel ticluit, că atunci când îl arunci el se umflă şi se deschide ca o paraşută, de marginile căreia atârnă de jur-împrejur, ca nişte ciucuri, un şir de ghiulele mici de plumb... Umbrela stă deschisă o clipă deasupra apei, apoi greutăţile o tras; la fund. Îndată ce umbrela s-a cufundat, pescarul trage de o altă sfoară, pe care o ţine în stânga – în dreapta păstrează funia cu care a azvârlit prosto-volul – trage de o altă sfoară care închide punga şi o preface iar în sac. În această mişcare de strângere umbrela adună în capcană tot peştele aflat sub cuprinsul ei.

Gazda mea făcea din azvârlitul prostovolului numai un fel de sport, o fanfaronadă. Ea nu şi-ar fi stricat pielea ei albă pentru nimic în lume şi nu ieşea la pescuit decât dimineaţa, ori seara, când nu ardea soarele. Peştele i-l scoteau şi i-l cărau acasă slugile şi admiratorii, de care avea cu duiumul.

*”.

Marea am văzut-o târziu şi numai ca musafir trecător. Eram cfm matur când am trecut întâia oară podul de la Cernavodă. Cu uimire de copil am privit de la Palac namila albastră a mării urcând până-n cer. Abia m-am putut dumiri că dealul siniliu de la orizont era de apă, nu de pământ.

Am pescuit şi în Pontul Euxin: scrumbii albastre prinse cu năvoadele sub falezele romantice ale Dobro-gei şi fripte acolo pe loc pe grătare care nu se curăţaseră de zeci de ani, aşa că mustul şi mireasma peştilor pătrunseseră fierul potmolit de untura vremilor. Şi nu-mi venea să cred că ţârii slabi ca nişte surcele sunt aceleaşi scrumbii, de grăsimea cărora ne desfătam.

La Constanţa am prins chef aii şi guvizi cu undiţa, purtat în barca lui Ali.

În alte părţi ale mării am ţinut calea bancurilor de scrumbii în călătorie spre Istanbul şi am cercetat năvoadele sparte de delfini impetuoşi.

Năvodarii se băteau cu pumnii în cap şi jurau răzbunare delfinilor, care dau astfel drumul peştilor prinşi, pricinuind pagube uriaşe. Dar monştrii, ca să le facă parcă în ciudă, treceau de-a lungul ţărmurilor, dându-se peste cap, în tumbe, cum dam când eram copil ocol ogrăzii de-a rostogolul, făcând roata-n mâini.

În unele mreji găseam hidoase pisici de mare cu cap de motan şi coadă de înâţă, fiare nesătule, deşi doldora de peştele mâncat de-a gata din năvodul în care pătrundeau.

M-am minunat de vicleşugul simplu cu care se prind lufarii durdulii, cei mai gustoşi din peştii

mării. Pescarii luau pene de curcan din care pliveau smocuri de firişoare. Aceste bucăţele mici de fulgi erau legate de vreo douăzeci de cârlige înşirate pe o sfoară lungă, cu o ghiulea de plumb la capăt. Înainte de apusul soarelui, când lufarii ieşeau la vânătoare de hamsii, urcam în barcă şi ne luam după ei. Cunoşteam locul unde se află şi încotro se îndreaptă după miriade de peştişori infimi, cât nişte gângănii, care se ridicau din mare şi zburau la faţa apei, cu un sfârâit de stol de lăcuste stârnit într-o fâneaţă. Erau hamsiile, urmărite de lufarii prigonitori, care goneau înapoia lor.

Vâsleam într-acolo şi slobozeam în mare ghiuleaua împodobită cu pene de curcă. Lufarii, crezând că fulgii sub care prindeau cârligele sunt hamsii, le îmbucau cu lăcomie. E drept că, înmuiate în apă, nadele semănau aidoma cu fâţişoarele hanisiilor. Când turcul trăgea sfoara, scotea atârnaţi de ea zeci de lufari dintr-odată, pe care-i desprindea repede, ca să arunce iar şi iar ghiuleaua. Şi vânatul nu contenea decât târziu, când cerurile deasupra măi îi se închideau încet, cu părere de rău parcă.

Am scos de asemenea midii şi scoici, din valvele cărora cădeau grăuncioare de mărgăritar, fără niciun preţ, umplând nisipul plajelor.

Dar cele mai fermecate amintiri le-am strâns de pe malurile Buzăului, unde m-am născut şi am crescut, încă de copil plecam cu tărbucul, o bucată de plasă pătrată prinsă într-o cruce de lemn, cu colţurile ridicate şi înfipte într-o prăjină lungă.

Căutam sub malul râului un loc unde socoteam că trag peştii. De obicei coada unui vârtej, acolo unde apele, după ce s-au învolburat în ochiuri adânci, se potolesc într-un liman. Cufundam lin capcana tărbucului cu un boţ de mămăligă în ea şi aşteptam. Din timp în timp o scoteam binişor, ridicând-o de coada prăjinii.

În reţeaua picurând argint se zbătea o mreană alburie şi câteva zvârlugi neastâmpărate, cu ghimpi în urechi, pe care şi-i înfigea în degetele mele. Rareori prindeam un crăpcean ori un clean mai mărişor. Prada o treceam cu grijă într-o groapă scobită în nisip şi plină cu apă, care ţinea peştii vii. Apoi vâram tărbucul – hălăul, cum i se spune în alte părţi – la loc şi iar aşteptam. Aşa până-n amiaza mare, când foamea mă gonea acasă.

În sat nu erau pescari de meserie. Dar toţi pescuiau când venea Buzăul mare. Pe atunci ploua parcă mai des şi mai mult... Când norii se rupeau pe munţii albaştri din fundul văii, de unde râul cobora ca un balaur mânios, apele se umpleau şi se făceau ca un terci în urma undei ce trecea tunând. Atunci peştii, ameţiţi de izbitura viiturii neaşteptate, loviţi de butuci şi de bolovani rostogoliţi de şiroaie, sufocaţi de nămolul răscolit de iureş, fugeau la margini ca să scape şi să răsufle.

Acolo aştepta, gloată, tot satul, bărbaţi, femei, copii, înşiraţi de-a lungul malurilor, unii cu oale şi străchini, alţii cu ciure şi site, câţiva cu tărbuce, cei mai mulţi cu mâinile goale. N-aveau

decât să se plece şi să culeagă din apa ca braga peştii înăclăiţi. Atunci se sătura satul întreg de peşte, mai ales fâţe şi zvârlugi ghimpoase, fel de fel de baboi, mrene şi uneori chiar crăpcian. Copiii plecau acasă, cu sânul doldora de plevuşcă.

Alt chip lesnicios de pescuit era leasă. Se alegea din albia mare a râului o coadă, o gârliţă care se abătea cu un zăgaz de pietre pe prund în jos. În gura acestui crac răzleţ se aşeza cu meşteşug o împletitură de mlajă, în chip de papuc, cu deschizătura, înainte şi vârful la vale.

Leasă aduna în scoverga ei şi prefira toată apa gârliţei, care se strecura mai departe prin ochiurile gratiei, lăsând în ciocul lesei prada. Din când în când, peştişorii rostogoliţi licăreau o clipă de alunecuşul împletiturii, ca să se oprească în capcana din capătul înfundat al lesei. Într-un conac de noapte se puteau strânge câteva străchini de albişoară.

Lesele se puneau numai seara. După neschimbatele legi ale firii lor, peştii îşi ţineau nesmintit obiceiul: ziua să urce cursul râului, iar noaptea să-şi dea drumul înapoi la vale. De când e lumea lume, viaţa lor pendulează între aceste două călătorii, una pentru mâncare, cealaltă pentru somn. Noi îi pândeam la întors, aşteptându-i cu gura lesei proptită în calea apelor, pe care ei le coborau. Stăm acolo la paza capcanei, pe prundurile lucitoare, spunând poveşti până ce Carul-mare îşi răsucea osiile. Alături ardeau focuri, la jarul cărora coceam porumb.

Dar cel mai drag dintre toate mi-a fost

pescuitul cu ostia, un fel de furculiţă mare, cu doi sau trei colţi, care se înfige în peşte.

Vânatul cu ostia se face numai noaptea, la lumina faclelor sau a unor bardace prinse într-o coadă de lemn şi pline cu păcură aprinsă. Se aleg de obicei nopţile de toamnă, când apa e mai rece şi peştele mai molâu.

Ne strângeam cinci, şase prieteni din satele învecinate, ne sumecam pantalonii până dincolo de genunchi şi intram în valurile bolovănoase ale Buzăului. Păşeam furiş, mişcând lin picioarele, aşijderi fantomelor, ca să nu trezim peştii adormiţi lângă pietre sau între lespezi netede. Lumina faclei, ţinută cu stânga de fiecare din vânători, tremura ca o altă văpaie a stelelor şi pătrundea apa până la fund, amestecând umbrele noastre cu ale copacilor de pe maluri. Trâmbă toţi sau răzleţi, colindam în susul râului apele revărsate, ocolind bulboanele şi ochiurile până târziu după miezul nopţii.

Ajungeau uneori până la noi, pe aripile liniştii, sunetele clopotelor de la Mănăstirea Ciolanul.

Cei mai îndemânatici, când zăreau năluca încremenită a peştelui, izbuteau să înfigă fierul în mreana pitulată sau în crapul ce sta aninat de piatra ce-şi alesese sprijin pentru noapte.

Totul se săvârşea într-o pace şi într-o tăcere gâdilate numai de şopotul undelor, ce ne împresurau coapsele cu fiori.

Când ne gătrundea frigul şi ni se ura, ne strigam unii pe alţii şi ieşeam. Aprindeam focuri,

mâncam merindele şi beam cu vitejie o sticlă de poşircă în cinstea celor câţiva baboiaşi care ne arătau vrednicia.

Aceste simple şi senine bucurii sănătoase s-au zidit adânc în temeliile vieţii mele. Pe ele s-au putut clădi, fără să mă strivească, durerile de mai târziu.

3 – Căprioara din vis

MISIUNE DE ÎNCREDERE

PE ATUNCI ERAM CEL MAI CU VAZĂ, dacă nu singurul chino-tehnician din ţară. Înfiinţasem primul serviciu de cinematografie pe lângă Ministerul de Interne, şi nu pridideam comenzile de cinematografie pe care mi le făceau autorităţile, de la cele mai anodine instalări şi inaugurări până la cele mai ridicole banchete ori demonstraţii ale vanităţilor publice.

Deşi, pe lângă mulţi rivali şi concurenţi, îmi făcusem şi câţiva ucenici, trebuia să supraveghez personal toată punerea în scenă, mai ales acolo unde apăreau personalităţile proeminente. Altfel, riscam să iasă vreunul strâmb sau pe planul al doilea şi să mă încarc nu numai de nemulţumiri şi reproşuri, dar să mi se taie modestele cheltuieli, cu care izbuteam să târăsc printr-o mie de greutăţi mica înjghebare, socotită de mulţi ca parazitară. Cum eram însă un pasionat, bucuros că găsisem un câmp pentru desfăşurarea activităţii mele cineastice pe aceste meleaguri, făceam pe dracul în patru să-i mulţumesc pe toţi.

Îmi trebuiau însă maşini noi şi perfecţionate, personal priceput şi mai ales bani. Pentru asta

umblam pe lângă preşedintele Consiliului de miniştri ca pe lângă un ou cu zeamă, numai să-mi aprobe cererile, despre care ceilalţi spuneau că sunt nebuneşti.

De altfel, şi el părea că mă preţuieşte, aproape mă protejează.

Într-o zi fui chemat de urgenţă la cabinetul său.

— Dragul meu, mă întâmpină el, după ce dete afară pe toţi din birou, am nevoie de un serviciu de mare încredere.

Şi mă pofti pe scaun.

Rămăsei, bineînţeles, în picioare, într-o poziţie încordată, de supremă aşteptare devotată, cu ochii aţintiţi asupra lentilelor excelenţei sale, mari cât ochelarii cailor de la dric şi înfipte în nişte hulube negre, groase ca pe deget.

— Îmi trebuie, reluă el foarte confidenţial, un film grandios.

3*

Mă îmbăţoşai, cu capabilitate, într-o şi mai straşnică aşteptare.

— Un film, urmă el, gândindu-se, un film cu… cocoşi de munte.

M-am ţinut bine să nu tresar şi să-mi schimonosesc astfel poziţia serioasă în care mă fixasem.

— Am absolută nevoie, adică ţara, înţelegi, pentru legăturile politice internaţionale, de o anume persoană din înalta diplomaţie mondială, care adoră vânătoarea de cocoşi de munte.

Îndrăznii numai să zgâiesc şi mai tare ochii…

— Filmul cel vei face la faţa locului îmi va folosi înţelegi, ca o nadă, să-l aduc la noi. Îl voi câştiga sigur de partea noastră. Reuşita însă atârnă de dumneata.

Am pleoştit umerii, copleşit de imensa răspundere ce cădea asupra lor, şi am făcut gestul celei mai depline convingeri.

— Înţelegi? repetă el insistent.

— Da, excelenţă, răspunsei ferm, căznindu-mă repede să-mi viu în fire şi să-mi aduc aminte măcar ce sunt ăia cocoşi de munte.

— Pleci imediat. Voi da toate ordinele trebuitoare.

Şi sună pe şeful de cabinet, poruncindu-i să vorbească numaidecât la Ministerul de Interne, care să dea instrucţii prefecţilor să-mi stea la dispoziţie; cu directorul vânătorilor, să-mi asigure ajutorul trebuitor; cu directorul C.F.R. să-mi pună la îndemână oricâte vagoane aş cere… Eram copleşit.

— Nu cruţi nimic, ca să iasă cât mai bine, mă încuraja el.

— Dar pentru cheltuieli, excelenţă

— Ah, da… sigur, trebuie bani. Treci pe la casieria preşedinţiei şi ia cu chitanţă. Cât îţi trebuie?

— Nu pot şti, răspunsei încurcat, n-am făcut socotelile…

— Asta nu te împiedică să pleci cât mai urgent. Scoţi în contul ordonanţei, care va ieşi mai târziu, câteva mii de lei… Şi dacă nu-ţi ajung, telegraf iezi să ţi se mai trimită. Văzând şi

făcând…

Şi însărcina pe şeful de cabinet să mă însoţească la casier, cu ordinul să-mi avanseze „un mic acont”.

Apoi mă concedie, scuturându-mi cu putere mâna care mi se înmuiase.

Dintre toţi, directorul vânătoarei mă primi cel mai cu răceală.

— Te-ai încărcat, din prea mare uşurătate, cu o chestie din care nu ştiu cum ai să ieşi.

— Ce era să fac?

— Trebuia să refuzi scurt. Unde să-ţi găsesc eu cocoşi de munte acum?

— Cum unde? făcui eu enervat. La munte, doar nu la şes!

— Dumneata nu ştii că e sfârşitul lui mai?

— Ba ştiu.

— Păi atunci, de unde naiba să ţi-i mai scot?!

— Cocoşii ăştia migrează? întrebai eu cu nevinovăţie… Directorul mă privi stupid.

— Ce, nici atâta nu ştii? Şi vrei încă să-i filmezi?…

— Mă rog, urmai eu ţinându-mi cumpătul, pleacă sau rămân în ţară?

— Cine, domnule?

— Cocoşii dumitale. Sunt ca sitarii, numai în pasaj, sau băştinaşi?

Întrebările astea mi-au adus pe cap o întreagă lecţie despre „cel mai superb şi dificil vânat al Carpaţilor” cum îi spunea directorul, care acum sfârşise cu amorul – vânatul, nu directorul – ieşise adică din perioada de reproducere şi se

risipise prin tainiţele codrilor.

— Nu-i nimic. Îl voi urmări şi – voi găsi, continuai eu să bravez. Dă-mi numai indicaţii unde sunt şi cine mă poate ajuta să-i aflu…

După ce am trecut şi pe la Ministerul de Interne, unde nu mi s-a făcut nicio greutate, am pornit.

Şi astfel, din autoritate în autoritate, din prefectură în subprefectură, apoi dat din primărie în primărie, ca dintr-o mână în alta, cu tren, cu căruţă, călare, am ajuns în munte, călăuzit de trei vânători vestiţi, însoţit de un ajutor al meu şi slujit de şase pădurari cu brad la pălării. Bagajele şi merindele se bălăngăneau în urmă, încărcate pe câţiva căişori de munte. Târam după mine două trepiede cu maşinăriile de filmat şi un morman de cutii cu pelicule. Ţineam cu orice preţ să fiu la înălţimea misiunii ce mi se încredinţase. Şi nu-mi păsa că lumea muntelui se crucea de rostul caiabalâcului meu.

Privind la bietele animale, care gâfâiau sub atâta fierărie, mă întrebam şi eu ce o să fac… Dar „văzând şi făcând”, îmi ziceam numaidecât, repetând formula excelenţei-sale.

Urcam o vale împâslită cu ceaţă, pe-o vreme buhoasă, fără pic de privelişte. La Bucureşti lăsasem aproape vară. Aici apucam din nou de coadă iarna îndărătnică, ce se trăgea anevoie spre culmi. Mi-am arătat, se vede, în cuvinte prea tari nemulţumirea despre felul vrăjmaş în care mă primea muntele, că numaidecât un localnic mă puse la locul meu.

— Apoi şi la noi a fost soare şi frumos până mai ieri, şi mă privi bănuitor, ca şi cum mi-ar fi băgat vină că eu adusesem mizeria asta pe capul lor.

Am înghiţit-o şi m-am resemnat să urc tăcut, târându-mă în urma convoiului de munteni sprinteni.

Pe la jumătatea drumului ne-a apucat o întunecime deasă, un fel de pâclă, o beznă surdă, câlţoasă şi înecăcioasă, care ni se puse stavilă. A trebuit să ne oprim chiar în locul unde furăm prinşi.

— Asta se cheamă „boaghie”, îmi lămuri cu un fel de mândrie de gazdă una din călăuze. Are şi muntele apucăturile lui, ce să-i faci… căută el să mă mângâie.

Da trece!

Auzeam întâia oară cuvântul ăsta, boaghe, care nu mă consola de loc, nu atât de întârziere, cât de frigul aspru şi umezeala putredă ce mă pătrundeau până dincolo de piele. Ceaţa oarbă, tăiată cu fuioare de aburi albi, amestecată cu burhai de ploaie, repede schimbată în măzăriche, ne încercui, nepătrunsă, din toate părţile. Nu se mai putea face un pas, nici înainte, nici înapoi, nici pe lături, unde pândeau prăpăstiile. Am stat robii ei mai bine de două ceasuri, până şi-a ridicat negările spre alte piscuri. Când a început să se zărească uşor, ca prin sită, am pornit. Dar pierdusem cărarea. Şi ne-am rătăcit… Intrasem cu nasul în nişte chianţuri cu pereţi ca de sticlă, înalţi până la cer, sub care ne învârteam capii. Noroc că

a răsărit de nu ştiu unde un om al locului, care ne-a scos unul câte unul, şuierându-ne ca pe oi. Abia îi ghiceam năluca, mişcându-se uriaşă prin ceaţa amorţitoare, înaintea noastră.

Glasul lui ne-a călăuzit ca un clopot de turmă până am ieşit în drumul cel bun, apoi ne-a părăsit. După multe orbăcăieli cu alunecări şi căzături, când dus de subţiori, când luat aproape în cârcă (mi-era teamă călare), am ajuns noaptea la o casă de vânătoare, într-un munte vestit pentru bogăţia lui în cocoşi, unde am picat frânt.

Aici vremea cumplită s-a ţinut scai, cu viscoliri de zăpadă izbită în obloane de vânturile ce se învârte-jeau dintr-o sută de părţi deodată. Barometrul sta neclintit la furtună. După câteva zile de morfoleală, privind culmile din ce în ce mai burzuluite, vânătorii s-au grăbit să mă părăsească. Prea eram păgubos! Am rămas doar cu pădurarii, cu care izbutisem să mă înţeleg. Pricepuseră şi ei că trebuie cu orice chip să trag în poză cocoşii, şi mai ales să-i prind făcând renumitele lor jocuri şi oraţii de nuntă. Dar tot mai zâmbeau, serioşi, pe sub mustăţi, arătând la aparatele mele.

— Păi, dumneata, cocoane, vrei să te apropii de ei cu fiarele astea?

Şi-mi explicau greutăţile ce întâmpină un vânător hârşit, tot atât de mlădios şi dibaci ca râsul şi vulpea, să se furişeze până la cea mai simţitoare şi bănuitoare pasăre.

Îndată ce norii s-au mai răzbunat şi ne-am putut mişca, am început operaţia.

Şi iată-mă, cu noaptea în cap, dibuind orbenia

pădurilor, cu bocancii smiorcăind de apă şi pantalonii leoarcă până dincolo de genunchi, pe urmele pădurarilor furişaţi printre trunchiuri, ascuţind urechile pentru vestitul cântec al cocoşului sălbatic.

Aşa alte câteva zile în şir am tremurat somnoros, cu-treierând zadarnic până sus la zadă, în preajma poienilor, unde poposeam cu aparatele descărcate, puse ca nişte tunuri în baterie. Un om rămânea acolo să muştruluiască bieţii cai, nu cumva să clintească, gata să-i înhaţe de bot şi să-i înăbuşe dacă ar fi avut chef să necheze. Încetul cu încetul lumini vinete se prelingeau printre pletele brazilor şi nişte zori veştede se lăsau cu amărăciune peste noi. Ziua se scula mahnură, zgârcită de frig, şi trebuia să ne întoarcem… Ceasul cocoşilor trecuse iar şi ne uitam unii la alţii, privindu-ne cu milă nasurile zemoase şi ochii plini de nesomn. Ce mai încoace şi încolo! Fie din pricina vremii, care se ţinea mereu îmbufnată, fie că le trecuse sorocul muntelui, cocoşii nu se descopereau cu niciun chip.

Până la urmă, însoţitorii mei, trudiţi şi nemâncaţi, mai ales că fuseseră luaţi de rechiziţie, se cerură acasă, unii la slujbă, alţii la gospodării…

După ce îi cinstii cu bani, le dădui drumul, ca şi ajutorului meu, un tânăr pirpiriu, podidit de tot guturaiul din lume şi care nu mai sfârşea cu strănuturile, pricină de spaimă să nu-mi sperie cocoşii.

Eu mă hotărâi, cu încăpăţânare, să rămâi. Chiar singur. Nu se putea să trădez încrederea

premierului.

Pădurarii, milostivi, mi-au lăsat un cal şi m-au lepădat de cealaltă latură a muntelui, la un tamazlâc de vite, în grija unor boari aşezaţi pentru vărat acolo. Şi în pragul unei dimineţi murdare ca o leşie, m-am trezit părăsit, uitându-mă lung după fericiţii care coborau grăbiţi la cald, la mâncare şi odihnă.

Tamazlâcul, aciuat sub o tarniţă veche, cuprindea peste o sută de vaci, cu taurii de reproducţie. Ziua vitele se risipeau în munte, după mâncare, sub privegherea văcarilor. Seara se adunau în ocolul cuprinzător, împrejmuit cu lăturoaie de mesteacăn, legate cu laţi puternici. Păstorii odihneau în slonuri de bârne, printre care bătea vântul şi unde te orbea fumul cu gust răşinos din vetrele fără hornuri, la carefierbeau ceaunurile cu mămăligă. Aveau cu ei şi câteva femei, unele de ajutor, altele venite cu vacile la taur.

Oamenii m-au primit cu uimire şi bunăvoinţă. S-au minunat mult de *armele* mele, credeau că aparatele sunt un fel de mitraliere de vânătoare. Şi la urmă s-au crucit şi mai abitir când au aflat la ce-mi slujesc şi mai ales când au auzit de porunca stăpânirii care mă aducea la ei… Cum ei n-aveau de meserie vânatul, s-au sfătuit îndelung ce să facă cu mine. Cocoşi de munte, pe acolo, hotărât nu se găseau. Unul spunea că sălbăticiunile s-ar fi coborât mai jos, la bahne. Alţii că s-ar fi tras sus, spre smidă. Mulţi nici nu întâlniseră, oricât colindaseră coclaurii. Într-o asemenea

nedumerire, cel mai bătrân, vătaful, îşi dete cu părerea să chem pe Berbecea, starostele tuturor vietăţilor pădurii. Tot stă el geaba. Ceilalţi săriră cu gura, certându-l. Cum să-l aducă pe nemernicul ăla între ei! Şi se iscă gâlceavă, la (-are se adăugară şi muierile, toate ţinând partea necunoscutului, cu laude pentru priceperea şi iscusinţa lui.

Astfel, prin piroteala ce mă cuprinsese, înţelesei că pe tărâmurile acelea văcuia unul căruia îi plăcea să trăiască slobod. […]

În sfârşit, sfatul moşului izbuti. Se căzu la învoială să se trimită după Berbecea, cu rugămintea să urce la tamazlâc, unde un boier de la Bucureşti îi pofteşte să-i fie călăuză în munte.

— Plătesc cât o cere, mă amestecai eu.

— Mă, să nu-i spui de vânătoare, nici să-i pomeneşti de bani, că nu vine, rândui bătrânul, hotărând plecarea ştafetei, un băieţandru cam găgăuţă, cu o guşă cât căpăţâna bâtei în care se sprijinea.

M-am trântit zgribulit, pe un maldăr {*de* cetină. Prin aromeala neliniştită a aşteptării auzeam hăielile boarilor, clinchetele clopotelor de acioaie de la gâtul vitelor din ce în ce mai depărtate, cântecul, ca un bocet al femeilor.

Pe la prânz, gâjâitul se întoarse cu răspuns că „nenea Berbecea nu vrea să vie, zice că are treabă”…

— Mă, te-o fi pus naiba să-i spui Berbecea! îl luă de scurt baciul.

— Îhî, făcu el nevinovat, dând semn cu

măciuca precum că aşa îi spusese.

— Bată-te pârdalnicul, păi tu nu ştii că se mânie?!

Şi, întorcându-se spre mine: Asta-i o poreclă cu care l-au petecit oamenii. Se face foc când aude.

— Berbecea? N-are dreptate. E un nume foarte frumos, mă indignai eu, sâcâit acum, după atâtea piedici şi necazuri, de bâzdâcurile onomastice ale unui pădureţ.

— Păi vezi că pe numele lui bun îl cheamă Bujor. Şi zâmbind cu înţeles, bătrânul adase, căutând spre tovarăşii care îi întorceau spatele [...]: Ia, nişte prostii!

N-am priceput mare lucru din vorba lui. Am înţeles atât că băiatul făcuse o boacănă, pe care eu nu trebuia să o repet.

Văcarii începeau acum să se risipească după treburi, nepăsători de întâmplarea mea. Rămăsei dintr-odată atât de singur şi năpăstuit, neştiind încotro să apuc, că o femeie din cislă sări miloasă:

— Lasă, domnule, că te duc eu...

— Bine faci, Ileano. Caută tu de-l îndulceşte pe Ber-becea, o îndemnă, luând-o niţel peste picior, bătrânul.

Dar femeia nu se sinchisi. Îşi isprăvise treaba. Dăduse în seama cirezarilor vacile urcate la vărat şi acum se întorcea acasă.

Am lăsat zălog la târla tamazlâcului – ca la o bază de operaţii – calul şi tot tarhatul cu aparatele şi am purces numaidecât cu femeia, o vădană isteaţă şi guralivă, de la care, coborând plaiurile,

am aflat multe despre aşezările din munte, despre ciobani şi mai ales despre Bujor, cu care era din acelaşi sat.

Bujor, povestea ea, trăieşte liniştit în gospodăria lui, fără să atârne de cineva. Numai cât de maică-sa ascultă. Toată lumea cinstită îl îndrăgeşte şi i se supune de bunăvoie: vitele, ca şi albinele, fiarele, ca şi femeile. Fiindcă el nu aduce nicio vătămare nimănui.

După moartea năprasnică a lui taică-său, maică-sa îl hărăzise călugăriei şi-l închinase, de copil, unui schit. Dar cum călugării îl ţineau slugă la grajduri l-a scos şi l-a adus acasă, pe care ea, ca să nu-şi calce cuvântul dat, a prefăcut-o într-un soi de schit. De aceea îşi găseau aici liman bietele femei, pentru care lumea scosese ponoase lui Bujor. Nevestele oropsite de bărbaţi, bătrâne sărace şi fără niciun sprijin, muieri rămase de izbelişte urcau pentru orice nevoie la Bujo-reanca. Aici erau ajutorate, sfătuite, îmbunate. Cele care nu mai aveau unde se-ntoarce erau găzduite în una din chiliile casei, până îşi găseau un căpătâi. Ast

fel că se aflau totdeauna trei patru suflete în ocina Bujorenilor, care, în loc să sărăcească din pricina gurilor de adaos, dimpotrivă, sporea.

Ascultam ca la un basm. Şi nu ceream nici măcar să-mi închipui cele ce auzeam. Lăsam să-mi zbârnâie vorbele femeii pe la urechi, călcând pe urmele ei ponorul cu repezişuri lunecoase. Ea se oprea ici-colo să rupă o creangă, ca s-o ajung din

urmă. Câteodată îndruga un cântec scurt. Din toată fiinţa ei mărginită de sărăcie, ciuntită de văduvie, hărţuită de necazuri, ţâşnea seva nebiruită a vieţii, care parcă începuse să mă învioreze şi pe mine. De unde păşeam cu capul în pământ am prins a privi în sus şi în lături. Coborâsem din norii şi negurile ce rămâneau posomorâte înapoi… Călcam acum plaiuri limpezi şi tăpşane mângâioase, cu iarbă mijind a lumină. Turla cerului de ceaţă se spărgea ici-colo în ochiuri de majolică albastră… Intrasem în altă lume. Către seară am tulit într-o rarişte de fagi, şi, după ce am sărit un pârleaz, ne-am lăsat într-o livadă împrejmuită. Nu-mi venea să cred ochilor. Zările serii sticleau printre trunchiuri albe, spoite cu var, de meri şi peri cu frunzişurile rotunjite. O cărare dulce cotea spre un umăr de deal, în luminişul căruia se adăposteau acareturile Bujorenilor.

Uimirea mea se schimbă aproape în zăpăceală. După atâtea zile de pâclă şi ploi, de zăcere pe jos prin coşare, de umblet prin zloată şi frig, ieşisem pe celălalt tărâm? Ne-am oprit la marginea curţii. Ne simţiseră câinii.

S-a ivit numaidecât o bătrână arătoasă, în cucernic poit muntenesc, şi a întrebat cine suntem. Ileana s-a repezit şi i-a sărutat, smerită, mâna. Gazda s-a aplecat şi i-a atins cu buzele fruntea.

Basmul cu Sfânta Vineri, de pe tărâmul celălalt, prindea să se înfiripe. După ce femeile au vorbit ceva, am fost poftit sus, în casa plină cu

tronuri şi lăzi acoperite cu teancuri de scoarţe şi borangicuri, şi bătrâna a trimis după fecioru-su.

Când s-a deschis uşa, ca printr-o minune au pătruns pieziş razele soarelui, pe care nu-l mai văzusem de săptămâni, şi cu ele odată a intrat Bujor; dezvăluit de lumină. Am avut câteva clipe o impresie de extraordinar, care m-a copleşit. S-ar putea explica prin uşoara exaltare ce-mi dase febra oboselii şi a nemân-cării. Mă simţeam aprins la obraz şi mă scuturau fiori. Dar nici azi explicaţia asta nu mi-e de ajuns.

A fost ceva aşa de neaşteptat, că am căscat ochii mari şi am înţepenit. Kegizorul din mine rămăsese buimăcit. Niciodată n-aş fi visat o mai fericită realizare cinematografică pentru intrarea unui personaj extraordinar într-un film feeric ca ivirea tânărului. Păşea spre noi un erou solar, un fecior chipeş, înalt şi mlădios, cu părul inele curgându-i pe spate, cu braţe lungi şi mmecile ieşind albe de sub minteanul aninat pe umeri. Mijlocul subţire, încins de chimirul înstelat cu ţinte strălucite, sublinia şi mai mult statura lui, desăvârşit cumpănită între voinicie şi frumuseţe.

Uitasem întâmplările mele./Aşteptam să înceapă un basm şi, ca într-o aiurare/mi se părea că trebuie să-l turnez. Căutam cu ochii aparatele.

— Dumnealui este jupânul despre care ţi-a trimis baciul vorbă, mă înfăţişă femeia, trăgându-se apoi sfioasă în umbră.

Flăcăul îmi ură bun venit şi mă întrebă întâi de sănătate. Nu se arăta prea bună…

Spusei că sunt trudit şi m-a prins răceala. S-a

grăbit să-mi ofere ospitatitate şi să mă găzduiască noaptea la el. Despre celelalte aveam să vorbim a doua zi.

Câteva ceşcuţe cu rachiu de cireşe sălbatice, o halcă de mămăligă fierbinte cu brânză şi câteva ouă fierte mă puseră din nou pe ţâţâni. N-a mai fost nevoie de buruienele bătrânei, care au rămas neatinse.

A doua zi Bujor era poate mai chipeş şi mai voinic decât muntenii ce întâlnisem până atunci, însă tot om, ca noi ceilalţi. Avea chipul alb-rumen, prelung şi tăiat în fiecare obraz de câte o gropiţă, preschimbate la zâmbet în câte o uşoară cută, ce-i scotea şi mai mult pe laturile feţei puternicul cadru de muşchi ai fălcilor. Ochi mari negri-verzi, tăiaţi ca nişte matostate sub sprâncenele încondeiate pe sus, gura mică apărată de o mustaţă neagră şi subţire, bărbia cărnoasă, modelată cu migală în jurul adâcăturii pusă ca un miez în alcătuirea ei, toate vorbeau de o bărbăţie şi o virtute neobişnuită. Dar mai presus de orice, în făptura tui se desluşea bunătate. Nu o bunătate moale, blajină, de rând ci o bunătate tare, aş zice de oţel. Am ieşit în curte.

Şi-a mângâiat câinii. Şi-a alintat vitele pornite la păşune. A stăruit să se scoată de pe boturile viţeilor botniţele ţintuite în cuie, care-i împiedicau să sugă între mulsuri, şi pe urmă ne-am tras în stupina plină de zumzet, unde se scuturau de flori nişte pomi întârziaţi.

— Apoi eu te cunosc pe dumneata, începu el.

— De unde? mă mirai.

— Din munte. De sub ţurloaiele ielelor. Nu pricepeam.

— Unde vă rătăciseră ţi acum o săptămână. Eu v-am scos şi v-am călăuzit.

M-am bucurat că nu-i eram străin de tot.

A priceput îndată ce vreau şi s-a bucurat mult că nu vânez cu armele, ci numai cu uneltele de prins poze. El nu ucide fiare şi nu sufere nici pe alţii să le hăituiască.

Învoiala s-a făcut uşor. Bujor se lega să bată cu mine muntele în căutarea cocoşilor, deşi era prea târziu. Încăierările pentru împerechere trecuseră şi găinile căzuseră la clocit. Dar ca să nu mă descurajeze cu desăvârşire, nădăjduia că poate voi avea norocul să prind vreo bătălie întârziată. Uneori, cocoşii tineri şi cei slăbănogi, alungaţi de rivalii puternici, se trag la ascunzişuri. Mai târziu ies de strigă şi ei găinile neîm-perecheate, care dornice de aventuri, aleargă la chemările lor aprinse. Aici mi-am arătat spaima că vremea rea să nu ne prindă iar şi să ne împiedice. El, privind muntele, acum limpede şi senin ca un copil m-a încredinţat să n-am nicio grijă: cât voi umbla cu el, tim

4 – Căprioara din vis pul are să se ţie frumos. Şi n-are cu niciun chip să se schimbe. M-a impresionat legăm întul ăsta al lui… Şi curios: nu m-am îndoit o clipă. Fără să mă întreb dacă prorocirea asta o făcea întemeiat pe misterioasa sa meteorologie a fiarelor şi a oamenilor din nemijlocită atingere cu firea. Sau dacă se lega să săvârşească chiar el, cu meşteşugurile lui,

minunea pe care mi-o întindea cu simplitatea şi siguranţa cu care mi-ar fi făgăduit un pahar cu apa pe care o ştia aflătoare sigur în fântâna din grădină.

Nu s-a împotrivit să care cu mine aparatul cel mare, lăsat la tamazlâc, deşi nu vedea cum am seamă apropii cu el de sălbătăciuni. Pentru asta m-a sfătuit să tocmesc argată, pentru tot timpul cât o să colindăm muntele, pe femeia care mă adusese. Ea să poarte calabalâcul şi să ne aştepte seara la locurile de întâlnire. Să stea adică în preajma noastră, gata pentru orice ajutor.

Ileana a primit şi a plecat chiuind de bucurie, cu o desagă doldora de merinde, câteva plecade miţoase şi sarica în spinare. Bujor i-a dat îndrumări să treacă întâi pe la tamazlâc, să ia calul meu cu aparatul şi seara să ne adaste, cu o vatră de jar, la stâna unde ne-am dat întâlnire pentru popas. Noi am plecat mai târziu, cu raniţele ghiftuite de bunătăţi. Spre uimirea mea, amestecată cu părere de rău, flăcăul n-a luat cu el nicio armă. Şi-a petrecut numai la brâu o teacă cu trei cuţite în ea şi a luat în mână baltagul… Eu n-aveam nici măcar revolver. Dar n-am zis nimic…

Bujor a pipăit cu plăcere mantaua mea de piele căptuşită cu blană şi botfori zişi impermeabili, cu copite groase de cauciuc. Şi am plecat. După ce am urcat clina şi am ieşit deasupra dealului, unde am lăsat spânzurat sub noi pe şapte văi cătunul, am pătruns întâi sub poate de codru domesticit, pus la rânduială de mâna omului, de-a lungul căruia am urcat

oblâncuri de plaiuri înverzite. Trebuia să ieşim sus pe coamă, ca să trecem peste şaua muntelui, de cealaltă parte, pe faţa de către miazăzi, unde bătea soarele şi unde se trag cocoşii cu haremurile lor, după seminţe, muguri şi gângănii timpurii.

Ca printr-o vrajă, vremea se îndulcise. Iarna, care mă prigonise pân-atunci, pieri lepădând pe funduri de văgăuni zdrenţele-i albe. Numai în câteva ceasuri am şi intrat într-o nouă primăvară. Anul acela a rămas pentru mine de pomină: an cu două primăveri. Călăuzit de Bujor, ziua colindam temeiurile codrilor cu luminişuri aurite, căutând să stârnim sălbătăciuni-le, ca să ne însemnăm culcuşurile şi batalistile lor. Seara, Ileana, sosită pe alte cărări, ne întâmpina la o.aşezare mai dinainte hotărâtă. Până veneam noi, ea bătea câţiva pari, tăia maldăre de crengi pletoase şi ne înjgheba o colibă în faţa căreia pâlpâia focul. Tarhatul era gata descărcat, plecadele întinse, mămăliga fiartă. Popasul era ales înadins aşa ca să putem ajunge cnrând la o poieniţă mărginită de molizi sau de mesteceni, unde se strâng în murgul zorilor la zbenguială cocoşii. De cu seară făceam o recunoaştere şi ducem acolo, aşezând cu mare grijă aparatele pe tripied, gata să turnăm. Flăcăul dădea din cap, dar mă lăsa să fac. Ne culcam devreme, îmbrăca şi, ca să ne sculăm gata în temeiurile nopţii şi să ne strecurăm la pânditoare. Smulsesem lui Bujor, necontenit tăcut, câteva lămuriri. Cum se abate cocoşul pe o creangă, cu fâlfâitul lui greoi. Cum cână sau mai mult

bolboroseşte strigătul lui, modulat în trei stări, adică în trei feluri tăiate de scurte opriri, ca de nişte înecuri în gât cu sughiţuri, când te poţi apropia nesimţit de sălbăticiunea pentru câteva clipe surdă şi oarbă.

Ştiam din citite provocările între bărbaţi şi pugilatul care urmea A în faţa galeriei de găinuşi rânduite ca la o privelişte. N-am avut însă parte să văz şi să prinz spectacolul. Cocoşii se domoliseră şi-şi vedeau numai de mâncare, risipiţi prin tainiţele pădurilor. Stârneam ici-colo câte o găinuşă, speriam o ciută cu puiul împleticit între picioarele ei, atârnat de uger. Descopeream grămăjoare de oase, cu coarne de ţapi printre ele, rămăşiţe din ospeţele iernatice ale lupilor.

După alte câteva zile de zadarnică învârteală, de pe o faţă pe alta a munţilor, m-am hotărât să renunţ la misiunea de încredere şi să mă întorc acasă.

Aici cineva dintre ascultători scăpă un căscat… Povestitorul se opri şi ne privi încurcat.

— Mi se pare că v-am ostenit degeaba cu orbecăie-lile mele după fabuloşii cocoşi. Nu v-am spus nimic de seamă.

— Ba foarte pitoreşti zugrăviri ale muntelui, îl mângâiarăm.

— Lasă, ştia eu, istorioara mea e ca o oală smălţuită pe dinafară, dar goală. Nimic înăuntru, nicio bucăţică…

— După întâlnirea cu eroul tău, e drept, ne aşteptam măcar la câteva isprăvi miraculoase.

— Dar încă cu?! După debutul senzaţional cu

care Bujor intrase în aventura mea, credeam ca muntele are să mi se aştearnă cu toate minunile lui la picioare. Căprioarele au să ne iasă înainte să-şi spună păsurile, urşii au să ni se ploconească şi să ne lingă mâinile, iar cocoşii să se ţie droaie după noi, ca guzganii după solomonarul cu cimpoiul fermecat.

Şi aţi văzut: nimic dintoare astea. Puterea lui Bujor se mărginea doar să ţie deasupra mea, pe cer, toată ziua soare şi toată noaptea stele. Şi să încropească văzduhul cu atât cât să nu tremur de frig.

Dar şi asta era foarte mult după infernul prin care trecusem. Şi-i eram recunoscător, deşi omul se păstra într-o rezervă neclintită. Nu era morocănos… Dar tăcea… Tăcea ca muntele, ca arborii, ca fiarele, care nu-şi dau glas tainelor decât la timpuri sorocite.

Îl ispiteam mereu despre viaţa secretă a codrului, despre traiul adânc al vietăţilor, peste care, după spusa lumii, stăpânea ca un sălbatic împărat. El răspundea scurt. Câteva vorbe neînsemnate. Când îl încolţeam, se făcea că-şi leagă nojiţele şi rămânea în urmă. La vremea popasurilor avea obicei să piară.

— Se întorcea după un ceas lipsă, cu chipul strălucind de o linişte şi o bucurie de dincolo de lume. Ileana spunea că atunci înadins se sihăstreşte de noi, ca să se închine. Ar fi avut ici şi colo copacii lui bătrâni, peşterile sfinte care-i slujesc de biserică… Atunci s-ar fi întâlnind şi cu anume fiare, care-i aduc ştafete, un fel de vătăjei

şi ipistaţi ai codrului…

Bujor, cu toată îndărătnicia lui faţă de mine, urma să-şi ţie făgăduiala: soare şi căldură… Ba începu să-mi scoată din pământ şi flori, pe care mi le culegea mănunchiuri femeia, mai puţin sfioasă cu mine… înaintea lui Bujor însă se smerea ca înaintea unui sfânt şi-l slujea acoperindu-şi bărbia şi mai ales gura cu un colţ al basmalei trase peste obraz. Chip să nu-l atingă răsuflarea ei de păcătoasă… Sau ştiu eu de ce?

Într-o zi, în lipsa lui Bujor, se vede ostenită şi ea de atâta alergătură, femeia îndrăzni să mă înveţe:

— De ce nu-l rogi dumneata să-ţi prinză, cum ştie el, nişte cocoşi? Să scăpăm odată de aici…

— Apoi poate? făcui eu.

— Poate, cum să nu?… Ţine acasă în cuşcă sumedenie.

— Acasă? N-am văzut. De ce nu mi-ai arătat?

— Le dase drumul. Că nu-i ţine decât iarna.

— Or fi cocoşii de la găinile maică-sii, glumii.

— Da’ de unde!? Sunt chiar de-i sălbatici. Cu mândreţe de douăsprezece pene în coadă. Dar nu vrea el acum.

— Nu vrea?

— Nu… îi cruţă. Nu creşte în grajd şi pui de ciută până îi face mărişori?

— Îi prinde în cursă? întrebai

— Cursă? Bujor? Aş… Culege şi oploşeşte tot soiul de sălbătăciuni lepădate prin codru, până le întremează. Pe urmă le lasă slobode.

— Zi, alcătuie şi el un fel de schit cu fiare

neputincioase, ca maică-sa cu femei prăpădite, îmi dădui eu cu părerea.

— Bine zici, chiar schit, se bucură femeia de vorba mea. Multă vreme n-a scăpat de un ursuleţ, găzduit câteva luni… Dihania se spurcase la hrană bună şi la dragoste omenească. Da câte o raită prin bungeturi. Când i se ura pe acolo, se-ntorcea iar la bârlogul lui Bujor. Îl cunoşteau câinii, care nu-l mai lătrau. Parca era fermecat.

— Şi acum nu mai vine?

— Nu. Pesemne că s-a împerecheat, şi-a făcut casa lui şi nu-l mai lasă nevasta.

— A cui?

— Nevasta ursului…

Femeia spunea toate astea despre fiare cu fireccul şi încredinţarea cu care ar fi vorbit despre nişte oameni ai ei din sat, vecini gard în gard…

— E hărăzit, îşi încheie vorba.

Cum s-a arătat Bujor i-am cerut să-mi prinză şi mie nişte cocoşi, aşa cum îşi agoniseşte, când vrea, pentru el.

— Am aflat eu despre farmecele şi puterile dumitale, cercai să-l linguşesc şi să-i aţâţ ambiţia şi vanitatea»

Bujor, ca de obicei, tăcea.

Îi scosei atunci ochii cu urşii şi căprioarele cu care-mi împuiase capul Ileana. Omul se uită o clipă mustrător la ea.

— Nu e nicio vrajă, domnule.

— Nu e vrajă? mă oţărâi. Cum se face că noi bătătorim muntele de aproape trei săptămâni, fără să zărim picior de cocoş, când dumneata îi strângi

cu cârdul în cuşti? Ai putea să-mi spui?

— Foarte uşor. Iarna, când zăpada năpădeşte peste ei cât clăile, cocoşii râcâie în nămeţi, ca sobolii, găuri lungi în fundul cărora se ghemuiesc, aşteptând să treacă viscolele… Mulţi mor de foame şi frig, ori îi mănmcă vulpile şi râşii, care ştiu să-i scormonească.

Când găsesc asemenea ascunzişuri, bag mâna adânc şi-i scot, bieţii de ei, amorţiţi. Îi aduc atunci acasă, unde-i opresc până dă moina… Mai mult nu, că n-am ce face cu ei.

— Dar căprioarele? strigai nemulţumit.

— Căprioarele? Săracele! Pui răzleţi de mamele lor gonite de lupi, căpriori mursicaţi, ciute betege şi lihnite de foame! Fiarele trag la tine singure, ca la o scăpare. E de ajuns să le fluturi un smoc de fân proaspăt. Le domesticesc necazurile şi asprimele vremii.

Ochii lui Bujor se înmuiaseră şi limba se dezlegase la amintirea dramelor pădurii.

— Când nu le poţi purta în braţe ori nu se mai ţin pe picioare, urmă el vorbind ca despre altcineva, le pui pe o năsălie cu tălpici de brad şi le târăşti pâncasă. Nu se clintesc! Când le ridici, îşi lasă botul rece în palma ta.

Şi Bujor tăcu iar, mângâindu-şi căciula scoasă ca pe o berbecuţă sălbatică. Îl ascultam nedumerit, şi din mintea mea se risipea iar ca un miraj mitul ţesut în jurul lui.

În sfârşit, hotărâsem plecarea…

În ultima noapte Bujor a făcut o supremă încercare. Am urcat sus, la pădurea de smidă.

Alesesem pentru pândă o poieniţă cu lăstar plăpând de mesteacăn, în mijlocul căruia mai stăruia un molid bătrân şi rămuros. Mai înainte de a se simţi zorile ne-am strecurat prin beznele pădurii până acolo. Eu am rămas în margine, la aparate. Bujor s-a târât ca un şarpe până la trunchiul copacului, în care s-a topit, făcându-se una cu el. Nu-l mai puteam deosebi, oricât îmi ţineam ochii căscaţi în partea unde pierise. Şi, deodată, din inima tăcerilor crunte, a început să răsune cântecul magic al cocoşului de munte. Pădurea l-a primit cu uimire şi l-a trimis până departe în întunecimile ei adormite.

A doua, a treia oară, cântecul şi-a repetat vraja după tot şartul, cu sughiţuri, bolboroseli, opreli şi la urmă cu ascuţit de lamă de coasă pe-o cute. Apoi s-a oprit.

Şi iată, un fâlfâit de umbre izbucni din lăstăriş şi se lăsă pe o creangă a copacului. Nu se vedea încă. Se năzărea mai mult. O pată neagră, mişcătoare se clătina pe zarea dintre două ramuri. Stafia păsării măiestre? îmi îngheţase şi inima, şi răsuflarea.

Totul înlemnise în preajma mea într-o crâncenă aşteptare.

După câteva clipe umbra se umflă, se lungi parcă, şi slobozi la rândul ei cântecul. O dată, de două ori, de trei ori, îşi ascuţi gâtlejul ca o coasă dată peste piatră, şi nişte aripi nevăzute plesniră bătăioase Dar încă nu puteam lua poze. Ar fi trebuit să aprind magneziu sau un puternic bec electric, şi la asta nu mă gândisem. Credeam că

spectacolul are să se prelungească până la lumina zilei. Cântecul bătăios mai sună încă de câteva ori. Fără răspuns.

Deasupra, stelele începeau să tremure, gata parcă să se scuture, şi un păienjeniş cenuşiu să se anine în bag-dadia vârfurilor de cetină. Lumina mocnea încă în coaja nopţii, gata să crape.

N-am mai putut răbda. Am făcut o mişcare nesăbuită. Fantoma păsării s-a dezlipit cu zgomot surd, a trecut cu fâşâit lung peste mine şi s-a stins departe în orbenia codrului.

Eram atât de aţintit în urmărirea ei, că Bujor, ieşit din trunchiul copacului, m-a speriat.

M-am supărat foc că-mi tăinuise până atunci meşteşugul lui de a imita cântecul cocoşului. L-am întrebat de ce? Nu mi-a dat niciun răspuns. M-am întors, buzat, la şatră. Am crezut atunci spusele oamenilor şi cele ale Ilenii, că Bujor ştie multe din minunile codrului şi ale suflării lui, dar le ţine, jurat, sub lacăte şi peceţi. Nu le putea destăinui mie, unui venetic.

Zorile se deşteptau grăbite. Iţe albe şi aurii se teşeau printre ramuri, pretutindeni.

Am ridicat molfuz tabăra şi am plecat peste şaua muntelui, înapoi, la tamazlâc, unde lăsasem o parte din bagaje. Acolo trebuia să mă despart de Bujor.

Când am ieşit sus pe piscul chel, zorile se umflau albe, de jur-împrejurul buzelor cerului, ca o spumă clocotită de lapte gata să dea în foc.

Am sosit înainte de prânzul mic. Vitele păşteau singure, răsfirate pe oblâncul muntelui,

până în codru, în paza unei acvile ce se rotea în azurul de deasupra lor. Ciobanii se strânseseră, cu mic, cu mare, jos, în găvanul tamazlâcului, în aşteptarea mămăligarilor.

Ca să nu plec cu peliculele goale la Bucureşti, m-am hotărât repede, până se găteşte masa, să înjghebez un film cu boarii, coşarele aşezării şi priveliştea muntelui înflorit cu cirezile de vite, destul de pitoresc în cadrul solemn de piscuri alpine.

Tocmai hăisem ciobanii de pretutindeni în oborul stânei şi-i rânduiam trâmbă, rezemaţi în bâtele lustruite. Bujor, răznit de toţi, se trăsese la o parte, cât mai nebăgat în seamă. Nu primise să fie filmat şi aştepta doar clipa să ne despărţim. Scos din codrul lui, părea acum un om de rând, neînsemnat, banal. Îl întreceau în glume şi cântece ciobanii grămădiţi în jurul meu, nişte găligani zdraveni şi spătoşi, care din când în când se mai uitau, dar de departe, chiorâş la el. Eu îl uitasem… Bujor, cu tăcerea şi modestia lui obişnuită, se micşora, se ştergea… Când, un ropot înăbuşit, ca de călăreţ depărtat, ni se zvoni în auz… Privirăm peste zăplazuri, spre înălţimi. Vitele pe ponoare se opriseră scurt din păscut şi ridicaseră, aţintite, capetele. Şi, deodată, de după un sfârc de pădure, se povârni pe clină, la vale, un muget înfricoşător. Venea în goană turbată, cu coada bâzoi şi coarnele fluturate, duduind sub ea pământul, o vită, repezită ţintă spre noi. Văcarii se desfăcură, îngrijoraţi…

— Strechea… făcu unul.

— Nu se poate streche la ceasul ăsta, băgă altul de seamă. Este altceva…

Vita într-adevăr se rostogolea ca o stâncă năprasnică, trecând prin şirul celorlalte, care se adunau mânioase, cu coarnele boldite în pământ pufnind pe nări şi gata să se înşire şi ele după ea. Răcnetele şi mugetele umpleau cazanul văii. Tauri mugeau ca la junghiere.

Deodată, un boar urcat pe o buturugă strigă: „Ursul”.

Toţi se strânseră în fugă pe marginile oborului, la gurile coşarelor. Vita ajunse la câţiva zeci de stânjeni. Se vedea bine, era o vacă voinică, albă, fugind înspăimântată de moarte şi căutând scăpare la ciobani.

— Ursul! răcni alt cioban.

Mă uitam să văd fiara gonind-o din urmă şi stăm încă în mijlocul bătăturii, când pe poarta ocolului, dată în lături, izbucni sub ochii noştri o arătare monstruoasă… Bujor, răsărit ca din pământ lângă mine, abia avu timp să mă tragă, îmbrâncindu-mă sub coşar.

La început nu-mi dădeam seama. Alergau amestecate la un loc două dihănii. Când trecu ca fulgerul pe dinaintea mea, mă desluşii. Vaca ducea, înfipt în spatele ei, un urs uriaş. Cu ghearele labelor de dinainte, el prinsese grumazul, pe care-şi plecase capul, cercând mereu să-i muşte gâtul. Dar capul ursului, ameţit de goană şi de zvârcolirile victimei, nu se putea fixa. Vaca, de o voinicie extraordinară, îşi scutura cerbicia încordată cu muşchi ca fierul şi-i arunca

mereu capul matahalei înapoi.

Slăbiciunea fiarei se mai trăgea şi din altceva. Ursul sărise asupra vitei ca un călăreţ. Nu izbutea însă să se salte şi să o încalece şi cu labele de dinapoi, ca să se lungească apoi întreg deasupra ei. Rămăsese astfel spânzurat, cu şalele atârnând slobode, smucite când într-o parte, când într-alta de opintirile vacii, care zvârlea cât putea din picioarele dindărăt, gata să se dea peste cap.

Totuşi, dihania se ţinea bine în labele de dinainte, cu care încolăcise grumazul prăzii.

De toate astea ne-am dat seama pe urmă. Atunci nu se putea vedea decât o goană monstruoasă, din care ieşeau mugete şi răcnete fioroase. Vaca făcuse un ocol în faţa ochilor noştri, ca la o cursă de tauri, şi-l începea pe-al doilea. Nimeni nu îndrăznea să se clintească. Ciobanii încremeniseră pe de lături şi aşteptau ca vita, venită după ajutor, să iasă iar pe poartă şi să se ducă pe coclauri cu călăreţul ei sălbatic în spinare.

În ramătul groaznic, o femeie ţipă şi începu să-şi smulgă părul. Îşi cunoscuse vaca şi porni a o boci, strigând-o pe nume.

Atunci, deodată Bujor ţâşni de lângă mine, făcu câţiva paşi înainte şi închise repede poarta. La timp. Ca Un torent furios, cirezile de vite năboiau furioase, cu coarnele întinse, să şarjeze ursul. Dacă năboiau peste noi, ne făceau praf cu coşare cu tot. Oprit la poarta închisă, şivoiul lor se desfăcu în două, ne ocoli pe lângă zăplazuri şi se scurse pe dinafară, duduind spre fundul văilor.

Vaca făcea acum al treilea ocol. Bujor o pândea cu u, n par gros în mâini. Când sosi în dreptul lui, sări fulgeraţic înainte şi-i aruncă drugul între picioare. Vita se împiedică şi, poticnindu-se, căzu, târându-se în genunchi încă vreo câţiva paşi. Apoi lăsă botul în pământ şi rămase neclintită.

Bujor se trase doi paşi la o parte şi stete rezemat în baltag, aşteptând.

Vita urma să nu se mişte. Sufla numai greu pe nările sângerate praful pământului unde îşi plecase capul. Ursul se dezmeticise. Îşi trase ghearele din grumazul ei şi se ridică în două picioare. Era mai înalt cu un stat de om. Privi mai întâi în toate părţile, parcă s-ar fi gândit să fugă. Dar îşi luă seama şi, văzându-l pe Bujor, se năpusti cu furie asupra lui. Omul se dete un alt pas înapoi. Deodată, crescut pe vârful picioarelor, ridică numai baltagul cu amândouă mâinile, ca fulgerul, şi cu un icnet adânc lovi fiara drept în creştet. O trosnitură, şi ursul se pleoşti, lăsându-se pe vine, cu labele întinse spre vrăjmaş, stând aşa atârnat de baltagul înfipt în scăfârlie, ca un trunchi de toporul ce l-a doborât.

Oamenii urmau să se ţie tot departe şi pliveau înlemniţi. Bujor, smucind toporişca din ţeasta dihaniei, îi strigă să-l ajute.

Săriră toţi şi lungiră alături de vacă fiara. Era o ursoaică enormă, cu blana galbenă ca mierea.

— O să aştepte mult şi bine puii, o căina baciul pipăind-o.

— Are pui mici? întrebai eu.

— Are…

— De unde ştii?

— Se cunoaşte după sfârcul ţâţelor supte din proaspăt. Vâna şi ea pentru hrana alor ei…

Mă uitai adânc în ochii lui Bujor, care sta posomorât El desluşi mâhnirea din privirea mea.

— Dacă nu năvălea la mine, nu o ucideam, răspunse el tare gândurilor mele. O lăsam să sară zăplazul şi să se ducă în pace.

— De ce n-ai fugit la adăpost lângă noi?

— S-ar fi luat după mine şi mă prindea din spate. Sau, şi mai rău, sărea la altul… Şi-apoi asta ce vină avea?

Şi-mi arătă vaca trântită, a cărei carne se zbătea ici-colo, în hartanele mursicate de colţii şi ghearele fiarei, cu femeia plângând îngenuncheată asupra ei.

Şi, plecându-se, şterse de sânge baltagul pe blana ursoaicei, pe care mi-o dărui. Am primit-o, nemângâiat că, deşi cu întreg arsenalul cineastic la îndemână şi în cea mai frumoasă lumină a zilei, am scăpat prilejul să turnez filmul capital al carierei mele, o vânătoare originală în Carpaţi. În loc de cocoşi, să fi adus plocon premierului urşi…

La despărţire am scos ceasornicul şi l-am întins lui Bujor. El mi-a zâmbit şi mi-a arătat soarele, înapoindu-mi darul… Mi-am dat seama că avea dreptate să-l refuze. Tot timpul cât umblasem împreună nu avusesem nicio clipă nevoia să mă folosesc de el… Rânduiala vremii se făcea după alte semne şi învoieli. Şi ceasornicul se oprise, uitat în tainiţa buzunarului.

Când am sosit, în sfârşit, la Bucureşti, guvernul căzuse de mult. Fostul premier, protectorul meu, se afla în străinătate. Am alergat la minister. Fusesem dat afară pentru părăsirea nemotivată de serviciu şi înlocuit cu cel mai înverşunat rival. Pe deasupra mi se imputa materialul ridicat fără forme şi mi se cerea să restitui suma luată a cont, fără ordonanţă justificată. Am plătit tot, mi-am scuturat papucii, am părăsit cinematografia şi am intrat în petrol. Pentru asta mă găsesc, dragii mei, între voi, îşi sfârşi spovedania inginerul Petcu, de la „Esenţa Românească”, întinzând a zecea oară paharul să i-l umplem.

Am uitat să vă spun, se-ntoarse el la poveste, după ce-l sorbi, că din chiar ceasul despărţirii de Bujor, vremea s-a încruntat grozav. S-a pornit un vifor cumplit, cu zăpadă schimbată întâi în lapoviţă, apoi în ploaie

5 – Căprioara din vis încât am ajuns jos în sat, unde m-a însoţit cu calul Ileana, degerat şi murat până la piele.

— Ştii ce? îmi spuse ea pe drum. Se răzbună cerul şi-şi varsă dintr-odată toate zăpezile şi ploile pe care i le legase şi de la care-l oprise pân-atunci Bujor.

Şi nu mi-a fost de loc greu s-o cred.

Septembrie 1948

ÎN MIAOCUL LUPILOR

SE VORBEA DESPRE VÂNATUL MARE şi vânătorile majore din ce în ce mai părăsite la noi, deşi munţii sunt încă plini de urşi uriaşi, cerbi

falnici, misterioşi ţapi negri şi mistreţi primejdioşi, dacă nu de lincşi şi jderi. Doar bourul lipseşte din vechea faană cinegetică a ţării. Şi e păcat, adaose gazda, că nu l-am prăsit din nou, aşa cum au făcut alte state.

— Eu o spun de mult, îl întări altul. Suntem încă un colţ al lumii unde pătimaşii ar putea găsi mult mai uşor emoţiile tari şi peripeţiile vânătorilor grele, fără să mai fie nevoie să alerge până-n Africa şi India.

5*

Şi conversaţia se învălmăşea în jurul decadenţei acestei activităţi vitale şi primordiale, vânătoarea, cu care omul vine din fundul mileniilor de piatră, când a fost silit să dea singur lupta inegală cu ursul cavernelor şi leul băştinaş. Dar mai ales cu elanul, cerbul impetuos al erelor primitive, mai primejdios decât toate fiarele la un loc.

Cineva întrebă despre elan... Gazda aduse numaidecât albume cu reproduceri după desenele găsite în peşteri, înfăţişând minunate scene de vânătoare primitivă şi cărţi despre rolul şi însemnătatea vânătoarei în preistorie. Stăm toţi plecaţi pe ele şi începeam să înţelegem că lupta cu sălbăticiuni mult mai puternice decât noi ne-a silit, ca să le biruim, să ne preschimbăm în oameni.

Gazda ne lămurea cum pentru mâncare omul găsea destulă pradă mai slabă decât el, precum şi toate roadele pământului. Dar împotriva leului, care năvălea peste el în cavernă, şi a ursului, cu care intra în concurentă pentru adăpost, ori a

mamutului, care-l strivea, vânătoarea trebuia să se transforme în artă supremă, ştiinţă şi magie totodată, tehnică şi cultură, sacrificiu şi încordare de energii, cu simulacre şi ritualuri magice, desfăşurate pe ariile altarelor, aşa cum arată toate scenele zugrăvite în peşterile preistorice. Sau cum se mai practică la sălbaticii de azi.

— Ecouri de atunci, urmă el, mai răsună ici-colo în practicile magice şi eresurile vânătorilor de la ţară: glonţul descântat, unsorile vrăjite, talismanele, zile faste şi nefaste, precum şi alte rânduieli ale vinarului, mergând până la purificare. Adevăratul vânător nu fumează tutun şi se ţine de la rachiu, măcar cât umblă la vânătoare.

Dar cine se mai gândeşte, oftă el, să mai adune pulberea acestei sfărâmate culturi în care se întrupa odinioară esenţa idealului omenesc…

Şi gândurile noastre, înfiorate, se întorceau înapoi pe pârtiile deschise de oamenii paleoliticului, la cavernele cu oase de urşi şi lei prohodite de magii clanului în incantaţii şi vrăji.

După o mică tăcere, un magistrat, lăsând cartea din mână, ceru îngăduinţa să ne spuie o întâmplare de-a lui, căreia de-abia acum îi găseşte rostul şi îi înţelege legăturile…

— Eram, începu el, judecător de pace al unui ocol rural, într-un ţinut deluros, acoperit cu păduri feciorelnice, la poalele munţilor. Ape furioase sfâşiaseră odinioară pământul şi râpi imense cu straturi culcate de humă vânătă, vărgată cu gresie albă, dau o impresie de arhaism şi primitivitate tulburătoare. Nicăieri n-am mai văzut cer sfâşiat

de apusuri mai adânci şi mai misterioase, prin care se scurgea, galben, peste meleaguri încremenite în vechime, parcă sângele melancolic al unor ere de mult încheiate în restul lumii… Nu m-aş mira dacă găurile negre ce se deschideau în pereţii malurilor nu erau guri de peşteri, pline de osemintele trecutului, ca cele din albumul ce răsfoirăm. Ţinutul sta încă bogat în vânat, mai ales lupi şi vulpi, chiar jderi şi râşi, dar nu mă interesa vânătoarea. Pe atunci nu mă gândeam decât la cariera mea, cum să înaintez şi să scap mai repede de acolo.

Începusem totuşi să adun rudimente de drept popular şi frânturi de obiceiul pământului, pentru un studiu pus la cale să-mi ţie de urât.

Mă uimeau nu atât temenelele şi frica cu care mă priveau oamenii. Cu astea ne întâmpinau pe toţi citi făceam parte din administra-le, şi erau îndreptăţite. Mânuiam şi eu pedepsele. Mă impresiona altceva: un fel de evlavie, o veneraţie de altă esenţă cu care eram întâmpinat şi de care colegii mei, medicul plaiului şi subprefectul, nu se învredniceau. Mi-am lămurit însă curând. Eu eram un mag. Judecătorul era pus mai presus decât ceilalţi, investit cu puteri spirituale. Eu nu băteam, ca jandarmul sau ca pretorul. Nici nu smulgeam copiii bolnavi din braţele mamelor, ca medicul să-i trimit la spital. Eu aveam putere, ca judecător, cu un singur rând de buchi scrise, să leg şi să dezleg tot ce puneau la cale ceilalţi, amenzi, contravenţii, procese. Şi cu o iscălitură de-a mea puteam să spăl pe învinuit de toate păcatele pentru care era

târât înaintea mea. Cum nu putea face popa, cu care satul, de altfel, avea cârcote şi judecăţi.

Într-o zi am achitat un ţăran învinuit că vânase fără permis de vânătoare, în sezon oprit şi, pe deasupra, vânat interzis: o căprioară. Jandarmul îl prinsese tocmai când o jupuia.

Omul se apăra că n-o ucisese cu arma, nici n-o prinsese în cursă. Ci o scosese din gura unor lupi care o încolţiseră. În adevăr, la cercetare nu s-au găsit găuri de gloanţe, ci numai urmele colţilor adânc înfipţi în gâtul prăzii şi alte muşcături ale fiarelor.

Dar satul s-a arătat foarte nemulţumit de judecata mea. Câţiva, pe care mi-i apropiasem, au îndrăznit să mi-o spuie. Omul mă înşelase. El vânase şi trebuia pedepsit. Că nu s-au găsit urmele gloanţelor nu era nicio dovadă.

— Cum aşa? i-am întrebat. Aţi văzut doar toţi grumazul căprioarei sfârtecat de colţii lupilor.

— Da, dar lupii au lucrat pe socoteala lui. Eli-apus.

— Cum să-i puie? mă mirai. Ce, lupii au ajuns pe la noi câini de vânătoare.

— Aşa e, cum spuneţi dumneavoastră, întăriră ei. Fiarele stau în slujba lui, năimite. Aleargă şi ucid vânatul din poruncă. Ba încă i-l aduc şi la picioare. Altminteri cum l-ar putea el scoate din gura haitei, dacă nu cu bunăvoia. Că altfel l-ar face fâşii şi pe el.

În adevăr, la proces eu nu mă gândisem să întreb pe împricinat cum silise pe lupi să-i lase prada.

Am aflat cu acest prilej că omul meu era un mare vrăjitor de lupi, pe care îi supunea şi-i folosea cu farmecele şi magia lui, ca un stăpân.

I se spunea Lupanii şi era privit ca o urâciune a lumii. Asta m-a făcut curios şi m-a îndemnat să-l cercetez, îmi putea fi preţios pentru îmbogăţirea culegerii *mele* de datini populare şi ca tip uman, ieşit din comun.

Trăia, ca un paria, afară din sat, pe coclauri, într-un fel de jumătate bojdeucă, jumătate peşteră scobită într-un mal argilos şi sterp. N-avea nevastă, n-avea copil… nimic. Era singur ca un sihastru. Lumea spunea că în preajma lui nu suferea să vieţuiască niciun dobitoc domestic, din cele ce se găsesc în gospodăriile oamenilor. Vitele şi-ar lua lumea în cap, spăimântate la vederea lui, şi câinii ar fugi de el urlând.

În adevăr, nu m-a întâmpinat nicio vietate când am pătruns în bătătura lui… Sărăcie, mi-am zis, nu-i altceva. Doar câteva găini râcâiau în nisip. L-am strigat. Abia a ieşit. Când m-a cunoscut s-a bucurat. Era un bătrân verde, uscat, înalt şi ciolănos, posomorât, dar cu o privire arzătoare, părul des căzut pe frunte şi mâinile lăţite, cu degete răşchirate ca nişte labe. Chipul măsliniu şi prelung, spânatic, abia ţărcuit pe sub fălci de o zgardă de barbă rară şi ţepoasă, avea ceva tainic, trist şi totodată vehement în el.

Şi am priceput de ce era spaima şi hula satului, pentru ce toţi îl urau şi-l huiduiau. După înfăţişare se arăta ca un anormal. Un tip lombrozian. Umbla vorba că din trupul lui se

răsfiră un iz sălbatic şi nimeni nu-i poate suferi nici mirosul, nici privirile. Cercai să-mi dau seama ce e adevărat din toate ponoasele cu care-l încarcă lumea, care-l învinuia de multe rele şi nelegiuiri, dar mai ales că trimite lupii înadins să facă stricăciuni în vitele gospodarilor. Ba uneori se preface el însuşi în lup şi iese înaintea oamenilor să-i sfâşie.

Luparul m-a privit stângaci, dar cuviincios, fără mari plecăciuni, cu o demnitate şi o stăpânire de sine care m-au impresionat. M-am dat aproape de el. Se simţea în adevăr un miros tare. Nu ştiu dacă aţi jupuit careva din dumneavoastră un şarpe? Ei bine, avea ca un iz arsenical, un miros usturat. Dar cred că asta venea de la o bundă de blană cu care era îmbrăcat şi de la brâul tot de blană ce-i strângea mijlocul subţire de flăcău.

M-a poftit în spelunca lui. Pe vatră ardea focul şi fierbea o oală cu nişte buruieni. Laviţa era aşijderea acoperită cu blăni şi piei de fiară. Şi pretutindeni blăni; de urşi, de lupi, de căprioară.

L-am întrebat cu ce le-a vânat? Mi-a răspuns că toate sunt vechi. Cea mai mare parte de la taică-său şi moşu-său, altele de când umbla şi el, odinioară, ca toţi vânătorii, cu puşca. Dar de când a îmbătrânit şi nu mai poate ochi, s-a lăsat de vânat. Prinde din când în când în laţ şi la capcană câte o vulpe nărăvită la orătănii sau scoate şi mai arareori de la lupi, cu ciomagul, câte o pradă, cum s-a întâmplat cu căprioara pentru care fusese târât de duşmani la judecată. Dar trăieşte tot mai greu, pe cât îmbătrâneşte. Şi tot mai slăbănogit,

aşteaptă să-l sfâşie într-o zi fiarele şi pe el.

M-am folosit de vorbirea lui despre fiare şi-am mărturisit făţiş că mă interesează mult legăturile lui cu sălbăticiunile, mai ales cu lupii. Pentru asta venisem. Omul m-a privit fără să clipească şi a tăcut. L-am încredinţat că vin din mare prietenie pentru el, nicidecum să-l spionez sau să-l ispitesc. Că mă îndeletnicesc şi eu cu un soi de farmece şi descântece, cu care chem duhurile – tăceam în adevăr spiritism… şi l-am rugat să-mi destăinuie şi mie din ştiinţa şi puterile lui. S-a apărat că nu-i adevărată hula lumii, că nu ştia şi nu poate nimic mai deosebit decât ceilalţi oameni. Dar că se pricepe să vorbească şi să se înţeleagă cu lupii în limba lor.

— Cunoşti graiul lupilor? întrebai.

— Da, domnule. L-am deprins de mic copil.

— Cum şi de la cine?

— Întâi de la moşu-meu şi de la tata, că îl ştiau şi ei.

— Îl ştiau şi ei?

— Da… Moşu-meu şi tata erau pădurari vechi. Trăiau în miezul codrilor şi creşteau pe lângă ei lupi, pe care îi prindeau de puiendri. Eu m-am născut şi am crescut între căţei de lup, cu care mâncam alături, cu care mă jucam şi mă băteam în parte până veneau ai mei noaptea târziu de prin pustietăţi. Uite şi acum zgaibele lăsate de colţii şi ghearele lor.

Şi-şi desfăcu braţele, nişte cotoloane păroase, numai din vine, gâlci şi noduri.

— Şi maică-ta? îl întrebai.

— N-am avut mamă, răspunse el scurt.

— Dar nevasta?

— Nevastă-mea e o tufă scorburoasă din pădure…

Am văzut că pe latura asta unde puneam degetul durea… Schimbai vorba.

— Şi la ce foloseau alor dumitale lupii?

— Le ţinea de urât, răspunse cu zâmbet amar omul.

— Numai atât?

— Ba le mai apăra bârlogul de oameni şi sălbăticiuni.

Urmai să-l privesc întrebător.

— Şi uneori îi ajutau la vânat, întregi omul răspunsul la ancheta mea.

— Dar, urmă el, îndată ce creşteau mari şi li se făcea de dragoste, rupeau lanţurile şi fugeau înapoi în pădure, lepădându-se de prieteşugul nostru şi de traiul bun.

— Vra să zică, vă erau ca un fel de câini?

— Tot sălbăticiuni, domnule. Nu se afla chip să-i domesticeşti de-a binelea. Tata era numai semne şi răni pe mâini şi pe pulpe de muşcăturile lor. Trebuia întâi să-i îmbuibi de carne ca să te apropii de ei, să-i mângâi şi să le scoţi prada din fălci.

Din destăinuire în destăinuire, Lupanii ajunse să-mi făgăduiască să mă ia cu el într-o noapte potrivită şi să-mi arate meşteşugul lui la lupi.

A ales noaptea Sfântului Andrei, când lupii îşi primesc pentru tot anul merrticul lor de prăzi. Fiecăruia i se sorteşte anume om, anume femeie

ori copil, pe care are voie să-l mănânce. Atât! De vite şi de alte prăzi nu li se ţine socoteală. Au îngăduinţă oricâte, numai în ceea ce priveşte omul, lupul trebuie să se mulţumească cu ceea ce i s-a dat tain. Era – şi-mi notai pentru studiul meu – un fel de drept, o frântură din vechea pravilă a vânătorâi primitive. L-am descusut şi despre alte superstiţii şi eresuri: mi-a răspuns deschis şi inteligent.

Şi omul huiduit şi hulit care sta în faţa mea îmi inspira nu atât milă pentru singurătatea şi părăsirea în care fusese alungat de societatea cu care nu se împăca, cât un intens interes pentru dârzenia lui în lupta vieţii şi forţa cu care biruise până atunci lumea duşmănoasă, oamenii care pentru el erau adevărate fiare.

La plecare a vrut să mă încarce cu o căciulă de ouă proaspete. Le-am refuzat. A scos repede dintr-o ladă câteva piei de jder, o splendoare. Nu le-am primit. Şi-a dat seama că nu umblu după plocoane şi n-a stăruit.

A rămas înţeles că în ajun de Sfântul Andrei trec eu pe la el. Nu vream să ştie satul ce fac ca să se amestece în treburile mele. Până atunci mai erau vreo trei săptămâni. Nu pot spune că uitasem de întâlnire. Dar interesul îmi scăzuse în atât, că pregetam să mai iau frigul în nas şi să ies din casă. Alte griji mă hărţuiau. Îndeosebi aşteptam un răspuns grabnic de la Bucureşti, de care atârna trecerea mea în tribunal. Şi o plecare acolo spre a grăbi mutarea mă preocupa mult, căci n-aveam pe cine lăsa câteva zile în loc. Încât nu mai ţineam

nicio socoteală de ziua făgăduită Luparului.

Când, într-o noapte m-am trezit în răcnetele şi hăituirile satului şi cu toţi oamenii curţii în picioare. Doi lupi pătrunseseră cu mare îndrăzneală până la reşedinţa judecătoriei, unde locuiam, şi încercaseră să răşlu-iască un purcel al aprodului. Asta m-a hotărât să mă ţin de cuvânt, şi seara următoare, cu puşca în spate, m-am înfiinţat în spelunca Luparului.

— Ţi-am primit înştiinţarea, îi strigai glumind. Ai făcut bine că mi-ai trimis-o, mă bătea gândul să nu te mai necăjesc.

— Da’ de unde, domnule, zâmbi el cu ochi aprinşi, niciun necaz. Poftiţi înăuntru până se luminează întunericul. Că trebuie să se arate luna.

Am intrat. La lumina opaiţului am văzut atunci ceea ce nu băgasem de seamă întâia oară. Pe pereţii văruiţi în alb, chipuri mari şi mici de lupi, de cerbi, vulpi şi mistreţi zugrăviţi unii cu cărbune, alţii cu humă roşie, în felurite înfăţişări. Câţiva alergând, alţii căzuţi, mulţi în atitudini nefireşti, de pildă sculaţi în două picioare sau suiţi în copaci rămuroşi. Şi în mijlocul acestora, icoane, un om uriaş cu o bâtă enormă, cu care-i mâna parcă. Contururile lui treceau dincolo şi se lungeau pe tavanul scund ca ale unei zeităţi protectoare.

Desenul era tras cu o siguranţă şi o dibăcie uimitoare, ca de un adevărat înzestrat.

— Copilării, zise omul urmărind fără plăcere uimirea mea. Am căzut în mintea copiilor, şi iarna, ca să-mi treacă de urât, mă joc cum mă jucam în

coliba tatii.

Rotind ochii, zării pe vatră şi prin colţuri alte chipuri de fiare plăsmuite din lut. Astea erau mai grosolane, ca cele ce se vând prin bâlciuri… Unele se înfăţişau şchioape, le lipsea câte un picior, altele cu găuri în coaste, cu ţepuşe înfipte în oblâncuri…

Am vrut să le cercetez mai de aproape. Dar Lupanii mă împiedica

— Gata, domnule judecător, zise el solemn, sculat drept în faţa mea şi astupându-mi vederea. A ieşit luna şi trebuie să mergem, că e depărticior.

A trebuit să las idolii de lut în pace şi să-l urmez. Luase cu el numai o bâtă enormă. Era înfăşurat într-o sarică de piei sălbatice, cred de lup, din care zbucnea nesuferitul miros usturat, de care acum era plin tot omul.

Am mers ca două ceasuri, cu ocoluri, urcând şi coborând dâmburi şi gorgane, când spelbe, când încâlcite de păduri, până am ajuns într-un guigui, care stăpânea văile. Gândindu-mă bine, cred că nu ne-am dus prea departe, dar omul m-a ocolit în loc, ca să-şi încurce ca fiarele pista. Sau ştiu eu… însă acolo unde ne-am oprit stăpâneau o linişte, o pustietate şi un ger de planetă moartă. Lumina ameţitoare a lunii, care făcea totul şi mai fantastic, ne îmbăia, ne izola, însingurându-ne parcă şi mai mult de lume.

Luparul mi-a ajutat să mă urc într-un tuf an, crengu-ros, unde înjghebase din câţiva snopi de coceni un patul între doi craci groşi ai copacului. Apoi s-a suit şi el, mai către vârf.

Nu se clintea nimic în poleiul lunii, care lăcuia cu îngheţul ei cuprinderea toată. Doar inima mea bătea neliniştită…

Deodată, din văzduhul de deasupra mea ţâşni un plânset amar, o schelălăitură jalnică, schimbată repede într-un urlet uriaş, lung, modulat, cu gâlgâituri… Dacă nu m-aş fi ţinut repede şi nu m-aş fi înţepenit în crăcăna copacului, aş fi căzut. Ridicai ochii. Omul, înălţat pe o creangă de care-şi încolăcise braţele, ieşea afară din coroana copacului cu obrazul plecat asupra unui lucru pe care-l ţinea cu amândouă mâinile şi din care scotea vaierele astea înfiorătoare. Tăcu câteva minute, în care timp tăcerile îşi aţinteau parcă urechile. Apoi începu iar luluitul straniu, ca o chemare dramatică un soi de strigăt al pustietăţii şi întrebare în acelaşi timp. Şi melopeea tragică iar se ostoi, aşteptând.

De departe, o buciumare de bocet îi răspunse, fioroasă…

Omul iar sună. Şi din alt colţ al lumii alt urlet mai

t fiornicăete semne. Şi repede se întreţinu un dialog, ci, aş zice, un polilog, o îngânare sălbatică între Luparul şi nevăzutul ale cărui glasuri dureroase se apropiau pe paşi nesimţiţi, trase de clamoarea tot mai înteţită a vrăjitorului.

Şi dintr-odată simţii cu toate instinctele dezlănţuite o prezenţă. Cătai în jos: la tulpina tufanului o dihanie cu capul ridicat ne privea… Apoi numaidecât alt lup se strecură lângă el, tăcut. Omul urma să cheme prelung şi tânguitor

zările, de unde primea răspunsuri tot mai lugubre, văitături răsucite ca de viscol, recitative răguşite, haituri sugrumate în gâtlejuri flămânde, asemeni ţipetelor unei imense deznădejdi.

Curând tufanul fu împresurat de un hăitic de cinci lupi, aşezaţi în cerc, stând în şezut ca la sfat, pe picioarele dindărăt. Cu gâturile încordate, cu ochii lucitori, ei scheunau uşor, printre dinţi, cu gorgoane şi înflorituri, pe diferite glasuri şi tonuri, în bemoli şi diezi, întreţinându-se cu omul care acum îşi modula în ritmuri scurte, sincopate, melopeea lui ca la o ananghie, de la gravul cavernos la catifelatul de flaut, şi acutul înfiorător al crimei; jos se împleteau vocalizări sălbatice cu tăceri gânditoare.

Ce le spunea omul? Le povestea ceva? îi certa? Le făgăduia? împărţea prăzi? Că lupii, mereu cu gâtle-jurile în sus, îşi schimbau între ei locurile, se târau pe burtă, săreau în picioare, se porneau pe bocet, clănţăneau din dinţi, dănţuind parcă aşa cum le buciuma stăpânul. Cât se ţinu reprezentaţia aceasta ca de circ n-aş putea spune. Eram mai mult decât zăpăcit şi ameţit… Stăm hipnotizat. Încremenisem cu mâinile încleştate pe o creangă şi cu arma slobodă pe genunchi… Nu simţeam gerul, dar trebuie să-mi fi pătruns îngheţul la oase, că eram ţeapăn ca un ţurţur; şi m-am trezit… La mişcarea mea, puşca a pornit să cadă. Am vrut s-o prind, dar mă răsturnasem de pe maldărul unde înţepenisem, şi din câteva rostogoliri am ajuns jos la rădăcina copacului, în ocolul fiarelor, care în aceeaşi clipă toate se

ridicară zbârlite…

Dar mai înainte ca una din ele să iasă din cerc şi să se arunce, Luparul îşi dăduse drumul din vârf chiar în mijlocul lor, năvalnic, cu bâta ridicată ca un sceptru şi cu un urlet înspăimântător.

Cum stăm trântit şi-l priveam de jos în sus, mi s-a părut enorm, cu sarica înfoiată şi cu căciula moţată acoperind luna, care-i făcea pe margini un cearcăn în jurul capului. Din ochii căscaţi îi zbucnea un fel de văpaie, ca şi din mâinile întinse, mai ales din degete: un fel de materie fosforescentă, ca la licurici. Iar izul puternic, mirosul nesuferit de nimeni, şi mai usturat, duhnea din el cu o tărie de neînvins.

Lupii încremeniseră. Omul băgă din nou gura, acum vedeam bine, într-o oală şi începu repede să scoată nişte sunete din ce în ce mai scurte, mai poruncitoare, ca nişte gâfâieli, gâfâieli înăbuşite de gâtlej sălbatic, la auzul cărora lupii, pleoştind cozile, începură să se tragă înapoi şi să lărgească laţul dimprejurul nostru…

— Urcă-te repede în tufan, îmi porunci încet Lupanii, scoţând pe jumătate botul din oala unde fierbea ecoul urletelor.

Încercai să mă ridic, dar nu putui. Mă durea grozav o gleznă.

— Nu pot, gemui, mi-am rupt glezna.

Omul se apropie cu spatele de mine şi se apleacă pe vine.

— Agaţă-te în cârca mea, iute. Şi se mogâldi, ca o movilită, cât putu, ca să-l ajung şi să-mi vie

bine să-mi încolăcesc braţele de gâtul lui. Pe atunci eram încă subţirel şi uşor.

Omul s-a ridicat cu mine în spinare s-a scuturat ca să mă aşez bine de-a lungul spatelui său lat şi a pornit cu mine în cârcă, fără să înceteze sunetele vrăjite şi polilogul cu fiarele care stricaseră cercul şi se strângeau iar haitic, cu dihania cea mare în frunte.

Am ridicat puţin picioarele, zgârcind genunchii, ca să mi se târască vârfurile tălpilor de pământ, să mă împiedic de pietre şi rădăcini. Şi stăm acolo în spatele lui, trăgând adânc în piept mirosul descântat cu care biruia fiarele şi căruia îi simţeam acum toată puterea magică. Mâinile lui urmau să împrăştie, mai ales din degete, văpaia fosforescentă, pe care o vedeam dincolo de el în faţă, când întindea şi juca bâta către bestiile ce dau îndărăt pas cu pas şi se trăgeau dinaintea lui.

După câteva şovăiri, hăiticul sedete bătut… Cumpăna magică era să nu curgă sânge. O singură picătură, de la om sau de la fiare, şi vraja se spărgea, nimic n-ar fi mai oprit catastrofa. Dar Luparul izbutise…

Urlete din ce în ce mai îndepărtate, mai înăbuşite de zăbranicul lunii şi al tăcerii se pierdeau în tainele de dincolo de zarea noastră… Pe urmă nu mai ştiu… De emoţie, de dvirere, cred c-am leşinat, sau poate numai am adormit. Ceea ce ştiu e că m-am trezit în patul meu din odaia de culcare de la reşedinţă. Era dimineaţă mare, şi aprodul îmi adusese, ca de obicei, cafeaua la pat…

Cum se strecurase nesimţit omul cu mine în

cârcă mi-a rămas o taină. Dacă n-ar fi fost durerea de la gleznă, aş fi fost convins că am visat…

Doctorul a constatat că era o simplă scrântitură. A pus încheietura într-un bandaj strâns şi am putut umbla cu piciorul în şoşon şi sprijinit în băţ. Nu se putea să stau în pat, venise telegramă chiar în dimineaţa aceea să mă prezint imediat la Bucureşti, pentru mutare. Mi-am strâns lucrurile şi am plecat ca un nebun.

— Şi Luparul? întrebă gazda.

— Nu mai ştiu nimic. Am lăsat toate în urmă, fără să-mi întorc ochii sau gândurile. Ajuns la Bucureşti şi intrat în marea carieră, a trebuit să mă fac eu însumi vrăjitor, de alt soi de fiare, de oameni, cu care am avut, cum ştiţi, mult de luptat.

Dar discuţia dumneavoastră despre vânătoarea magică mi-a împrospătat toate emoţiile de atunci şi m-a făcut să pătrund o parte din tainele ce s-au petrecut în mine.

— Ce crezi că era văpaia din ochii şi din degetele omului? întrebă cineva.

— Nu aş şti acum. Dar atunci şi acolo, cum stăm căzut în mijlocul fiarelor, cu toate instinctele treze şi încordate, îmi amintesc că am făcut, fără să vreau, reflecţia că văpaia aceea era toată voinţa omului exasperată, tot fluidul magic strâns şi condensat din fiinţa celui care făcea efortul extraordinar să alunge primejdia… Fără această magie, am fi fost pierduţi. Pe urmă nu m-am mai gândit la asta, am uitat… Dar acum iar încep să pricep. Ca şi în magia vechilor vânători. Omul meu crescuse, se lărgise dincolo de el, de

sălbătăciunea strâmtă a lui, ca să poată cuprinde şi înţelege pe lup, să şi-l asimileze. Numai cunoscându-l astfel, magic, putea să-l supună şi să-l stăpânească. O formidabilă activitate în duh, pe care noi nu o mai putem săvârşi.

Magul primitiv devenea prin asta arhetipul lupului, marele lup spiritual de dincolo, dinaintea căruia hăi-ticul de rând se trage înfiorat, ca oamenii la apariţia unui înger… Omul preistoric nu alerga după fiare, ci vâna primejdii, săgeta taine potrivnice, întindea curse pentru probleme de existenţă…

— Exagerezi, preşedinte, îl întrerupse un prieten. Eu cred că văpaia omului dumitale era un fosfor oarecare, un putregai, cum face lemnul unor anume copaci, cu care îşi îmbibase mâinile şi obrazul, ca să ţie în respect fiarele. Am citit undeva despre asta.

— Se poate, dar cu asta văpaia n-a fost mai puţin magică, încuviinţă povestitorul, mângâindu-şi încet glezna în care se deşteptase amintirea unor dureri adăpostite altă dată, demult, acolo.

1947, mai 2, Bucureşti

CAPUL DE ZIMBRU

GROAZNICUL URAGAN care a bântuit la începutul iernii m-a ţinut, ca de obicei, câteva zile în pat, pradă unor cumplite dureri, ce mă dezechilibrau totdeauna până la anihilare.

Cunosc explicaţia ştiinţifică a mizeriei mele, dar asta nu mă consolează cu nimic. Ştiu că de vină sunt năprasnicele mase de aer ce se îngrămădesc îngheţate la pol, fierbinţi la ecuator

şi care, năvălind potrivnice una asupra alteia, prefac văzduhul într-o năzdrăvană uzină de energie. Atunci enormele tensiuni electromagnetice cu care se încarcă lumea ne zdrobesc muşchii şi ne schilodesc nervii.

Atunci zac fără, să pot seri, nici citi, nici măcar gândi. Telefonul stă cu botniţa pusă, clopotele soneriilor sunt trimise să dea de veste în altă parte, la odăile slugilor, nimeni şi nimic nu clinteşte în preajmă-mi. Abia dacă uneori cerc să răsfoiesc ciorne de poeme părăsite ori vechi scrisori.

Într-o astfel de zi malefică, împins de o vrajă răufăcătoare, am desfăcut sicriaşul unei casete de amintiri de la mama. Din fundul lui s-a răsturnat o colecţie uitată de măra poştale, dăruită de ea cu prilejul convalescenţei mele dintr-o boală ce-mi primejduise în copilărie viaţa.

Erau câteva mărci cu chipul lui Cuza, purtând atât de simpaticul lui barbişon, unele cu domnitorul Carol cu favoriţi, altele, cele mai multe, străine, necunoscute mie. Le priveam din ce în ce mai mişcat, şi o hulă de emoţii rău prevestitoare începu să se stârnească în mine. Simţeam că-mi scap de sub control. Vedeam cum se dezlănţuie şi creşte criza de care mă tem atâta şi din care nu ştiu niciodată cum am să ies.

Otrava amintirilor mă pătrundea ca un coroziv şi, uitând de mine cel trupesc, am plâns cu amar, strângând mărcile la piept şi mângâindu-le de obraji-mi înfierbântaţi.

Biata mamă! O crâncenă melancolie tăbărî

asupră-mi. Penibile amintiri, amestecate cu tainice mustrări, căinţă şi deznădejde puneau cu putere stăpânire peste mine. Tulburarea se strămutase acum în adâncul lăuntric, unde nu o mai puteam cu nimic ajunge. Lucid, mă înspăimântam eu însumi de proporţiile ce putea lua şi la ce hotărâre mă putea împinge. Când, împotriva tuturor consemnelor, uşa se deschise într-un zgomot de glasuri iritate, şi prietenul meu, inginerul G… intră furios, cu gura spumegând de invective.

— Am să-ţi împuşc într-o zi camerdinerul, urlă el, repezindu-se către mine, ca să-l scap de urmăritor.

Eram salvat. Mă agăţai de el, cum te prinzi când te îneci de o planşă mântuitoare. Şi el era mirat şi mişcat de graba caldă, de bucuria cu care îl primesc, când se aştepta la împotrivire sau măcar la mutre.

Bineînţeles, nu i-am destăinuit nimic din teribila tulburare ce mă întorsese, literalmente, pe dos, adică îmi răsturnase sufletul afară din tainiţele unde îl închisesem ca pe un smintit furios. După un schimb de vorbe banale, cele mai liniştitoare din toate, despre sălbatica vreme de afară, despre şalele noastre mursicate de colţii presiunilor atmosferice, despre boala la modă „celulita”, ochii prietenului căzură asupra neînsemnatei pricini ce-mi dezlănţuise criza, mărcile poştale risipite pe aşternut. Prietenul G… era, îmi amintii numaidecât, nu numai un emerit colecţionar, dar şi un neîntrecut cunoscător, o autoritate filatelică.

— A fost desigur o telepatie, exclamă el, entuziasmat. Te-ai gândit intens la mine ca să ţi le evaluez.

Puterea dorinţei tale m-a împins să viu pe furtuna asta şi, aplecându-se, culese în palmă petecuţele de hârtii zimţate. Apoi se adânci, tăcut, în cercetarea lor.

— Nimic de-seamă, spuse decepţionat, după un răstimp. De la cine le ai?

— Nu mai ştiu, minţii. Un dar primit în copilărie!

— Păcat! Credeam că e moştenire, şi în acest caz ar fi putut să-ţi lase ceva excepţional: un cap de zimbru, de pildă. Totuşi – adaose, ca să mă mângâie – şi astea fac câteva zeci de mii de franci.

Apoi se lansă în teoria cultului pentru mărcile poştale, perora despre foloasele morale şi materiale, ba chiar intelectuale, ce ne aduce această nobilă pasiune, care pe lângă că ne învaţă istorie, geografie, economie politică şi altele multe, ne agoniseşte un capital sigur, ce creşte în valoare an cu an până la sume fabuloase.

Îl ascultam distrat, simţind totuşi cum tumultul lăuntric se domoleşte sub alintările unor cuvinte aproape neluate în seamă.

— Apropo, mă întrebă, culegându-mă de departe, de pe alte tărâmuri ale gândului. Ştii cât valorează un cap de zimbru de douăzeci şi şapte de parale?

— Un cap de zimbru? de douăzeci şi şapte de parale? Nu ştiu, răspunsei. Bănuiesc că până la un milion de lei.

— Ai rămas tot copil în ale filateliei, mă certă el, jignit pentru cepul de zimbru a cărui valoare o nesocoteam cu atâta uşurătate. Un milion de lei?... Un miliard, domnule, un miliard şi mai bine! E drept, se rectifică singur, că ultimul pe care l-am văzut costase numai cincizeci de mii de mărci germane, dar fusese luat cu japca. Ţi-am povestit vreodată întâmplarea? Nu? Ei bine, atunci ascult-o. E formidabilă.

M-am lăsat bine pe spate, în moliciunea pernelor şi a povestirii, pe care mă pregăteam s-o suport nu numai cu ochii închişi, dar şi cu acea destindere a existenţei, cu abandonul cu care te supui unui simplu mesaj băbesc, dar totuşi cât de magic alinător.

Ascultam uşor, ca printre genele auzului. Dar, sensibilizat de cutremurul ce mă descumpănise, nu-mi scăpa nimic nu numai din înşirarea povestirii, aşa cum o spunea acum prietenul, ci, pe măsura desfăşurării ei, trăiam întâmplarea în sine, în acuitatea spaţiului şi timpului de atunci când se petrecuse, aşa cum numai în copilărie luam aievea parte la peripeţiile basmului.

— Eram, începu el, în ultimul mare război, aciuat pe lângă unul din comandamentele româneşti, în imediata apropiere a frontului. Ne aflam într-o zonă foarte primejduită, unde, cu o indolenţă, cu o fatalitate în adevăr de tragedie antică, aşteptam – fără să se ia cea mai mică măsură, fără să clintim un deget – catastrofa. Stăm acolo aproape zece ofiţeri, cu un general în frunte, într-o paralizie în care poate numai

pasărea, hipnotizată de ochii şarpelui, cade. Trupa, împrăştiată pe nesfârşita întindere a stepei, adulmeca dezastrul, aşa cum fiarele, în mai nemijlocită atingere cu pământul, presimt marile cataclisme. Soldaţii urmăreau cu strângere de inimă tragicul gâgâit al gâştelor sălbatice ce sfâşiau nopţile. Băteau cu ochii şi gândurile-sloboda cale a robilor, ce, ca o imensă falie albă, spinteca beznele cerului, lăsându-se spre Moldova. Băgau de seamă cu îngrijorare migrarea tot mai nestăvilită a sălbăticiunilor stepei, care fugeau năvălind peste noi şi tălmăceau ca un semn de iminentă primejdie exodul acestora…

Noi însă, ofiţerii, vieţuiam nu pe tărâmul clătinat de huruitul tancurilor şi tunurilor ce se îngrămădeau împotriva noastră, undeva, dincolo. Noi trăiam aplecaţi pe hărţi cu pământuri abstracte, cu mlaştini haşurate, unde săgeţi scurte indicau false atacuri şi mişcări iluzorii. Noi ne rezemam pe hârtii, ne cârmuiam de ordine impersonale ce veneau de departe, din neantul din spatele nostru, ca să treacă pe lângă noi, în necunoscutul mişcător din faţa noastră.

Ne simţeam prinşi acolo, cu inima pustiului ostil ca într-o capcană, între trecută noastră ofensivă ce se sleise şi cea viitoare care se pregătea, nu ştiam în ce chip, dar se pregătea formidabilă, să ne spulbere.

Prietenul oftă adânc şi scutură, înfiorat, capul decâteva ori, apoi urmă:

— Nu-ţi mai descriu tragica muţenie a stepelor, cu nopţi care, ca nişte bale negre ale

veşniciei, se lungesc deznădăjduitor, spăimântătoarea apăsare a văzduhului boreal, unde vântul ne bătea măntăile scoţând din ele sunet senin de sticlă lovită; unde îngheţul năvălea în adăposturile asemănătoare Unor anexe ale gheenei. Ascultam năuci hăurile din jurul nostru, priveam halucinaţi depărtările cu zări adânci în care alergau, rostogolite de vânturi, cârduri de spini mari şi rotunzi, ca nişte arici care s-ar fi dat nebuneşte peste cap. Ai văzut vreodată asta? E fantastic. La porunca vântoaselor întreg câmpul începe a se mişca, se însufleţeşte şi legiuni misterioase de spini albi-cenuşii, ca nişte gogoloaie de oase înviate, pornesc să o ia la goană pe faţa ameţitoare a stepelor, cu un fâşâit macabru. E hula bărăganelor premergătoare ciclonului. N-ai văzut niciodată aşa ceva? insistă el…

Clătinai din cap în semn că nu văzusem…

— Ei bine, reluă el, toate, toate astea intrau cu spaimele lor întregi înnoi!

— Aşa de frică vă era? îl întrerupsei aproape.

— Nu frică, nu! Doamne fereşte! ţipă el. Era în noi o bravură unică pe lume, de supra, sau de suboameni, cum vrei să-i zici! Nu ne-am fi clintit de-acolo fără poruncă de-am fi ştiut că pierim până la unul, ceea ce de altminteri era pentru fiecare din noi o certitudine matematică. O, nicidecum frică, îţi dau cuvântul meu! Dovadă, nu numai că rămâneam înfipţi pe loc, dar am fi pornit bucuroşi la o nebunie, să pornim la atac… Era altceva. O teroare izvorâtă din cosmosul lăuntric.

O apăsare superstiţioasă, o ananke, la fel cu acea pe care o ai, cum îmi povestea un scafandru, când stai în fundul măiii sub apăsarea ineluctabilă a zecilor de stânjeni de apă, tavan negru-verde deasupra ta.

Eram să-l întrerup, ca să-l întreb ce legătură poate fi între frontul sălbatic, pe care, e drept, îl evoca tulburător de patetic, şi povestea paşnicei mărci cu cap de zimbru. Dar puterea inerţiei, legănarea pe apele povestirii prin toate meandrele amintirilor prietenului mă opriră. Şi mai ales mă opri încercarea de a întrupa în închipuirea mea virgină toate acele experienţe, de care, vag, îmi părea rău că n-a le-am trăit, romanticele pustietăţi cu şi mai romantice fiinţe ce se zvârcoleau într-o ademenitoare bogăţie de chinuri, acolo.

Prietenul meu ceru voie şi aprinse o ţigară. Fumul îi acoperi deodată faţa, ducându-l brusc în negurile stepelor pe care le rechema şi înlesnindu-mi astfel imaginaţiei de a trăi aievea în contemporaneitatea tragicei lui existenţe de atunci.

— În sfârşit, într-o zi, reluă el, se anunţă vizita unui înalt oaspete, un general german la Marele lor Cartier, cu suita lui. Neliniştea noastră atinsese culmea. Pentru ce vine? Ce se pregăteşte?

Totuşi, o uşoară dezmorţire de ordin practic prinse să se slomnească printre noi. Grija primirii musafirilor, pregătirile pentru masă, dereticatul sălii de mâncare, curăţirea bătăturii neglijată până atunci, amorul propriu de a nu ne prezenta

mototoliţi, rasul, ferchezuitul ne-a umplut cu zorul şi dârdora lor câteva ceasuri bune de părelnică destindere. Ba chiar de un uşor pospai de voie bună.

Începusem de mult să nu mai avem încredere şi să scontăm la rece sfârşitul aventurii. Totuşi, ne sosea un general, o părticică din acel Mare Cartier, care până atunci, ţinuse în mâini toate fulgerele războiului. Şi o caldă curiozitate, Doamne fereşte, n-aş spune speranţă, ne umezea uşor sufletele. Sigur că vine să puie la cale ceva decisiv şi aici la noi. Acel creier de oţel, alcătuit din tunuri, tancuri şi stuukasuri, cugetă acolo, în spatele nostru şi la scăparea noastră. S-ar putea – de ce nu? – o minune. Există o artă, o viclenie a războiului, care ştie în ultima clipă folosi o cotitură, o întorsătură neaşteptată, răsturnând situaţiile şi, ca la şah, printr-o lovitură măiastră, să schimbe plumbul incertitudinii în aurul biruinţei.

Nu ne amăgeam însă! Eram lucizi.

Dar ne îngăduiam, ca nişte dialecticieni ai disperării, judecăţile pe care existenţa la ananghie, încolţită de pieire, şi le aduce în propriul ei sprijin.

Şi, la urma urmei, ce pierdeam mai mult?

La ora 10 fix, aşa cum se anunţase, o maşină cu doi ofiţeri stopa în Bărăganul unde se mistuiau bordeiele şi baraca noastră.

Coborî întâi generalul, un uriaş blond spălăcit, apoi un tânăr maior, elegant şi mlădios ca un erou de film. După prezentări băţoase şi

saluturi fade, în care tânăral maior juca rolul de tălmaci, traducând pe franţuzeşte vorbele cu iz gâlcevitor ale înaltului oaspe, am intrat, spre mirarea noastră, toţi în baracă. Aşadar, nicio întrevedere secretă cu comandantul nostru, nicio cercetare a planurilor, a ordinii de bătaie, nicio schimbare de dispoziţii, nici măcar o informaţie asupra situaţiei! Nimic! Am priceput atunci că nu era o misiune de război, ci o simplă trecere, un popas al unui ofiţer superior german, obosit de drum şi flămând.

De altfel, am şi trecut numaidecât la masă. Comandantul nostru – şi asta ne-a umplut copilăreşte de satisfacţie – a luat loc în capul mesei, în ţinută simplă de campanie. În dreapta lui a aşezat pe generalul german. În stânga lui, ajutorul de comandant român. Şi, alături de el, tânărul maior care trebuia tot timpul să ne tălmăcească conversaţia. Dar nu a avut cu asta nicio osteneală, căci am mâncat într-o tăcere funebră.

Nu-ţi mai înşir meniul. Destul să-ţi spun că ne dădusem peste cap să găsim, afară de conservele pe care le economiseam cu avariţie, şi puţină prospătură. Câţiva iepuri, vânaţi în tufişurile de mărăcini ale Bărăganului, vreo două-trei lişiţe dibuite într-un stuhăriş departe şi puţin peşte proa? păt dintr-un crac al unui mic râu de lângă front. Toate agonisite cu primejdia vieţii. Puteam fi pe drept mândri.

Ei bine! niciun cuvânt de laudă pentru vrednicia şi osteneala noastră. Oaspeţii au mâncat

din toate, indiferenţi, fără să bage de seamă ce tezaure gastronomice le oferisem. Asta poate fiindcă generalul nostru şi-a cerut de la început scuză că nu vom avea ca băutură decât apă. Şi încă apă de stepă.

Vinul şi coniacul în adevăr ne lipseau demult. Romul era pe sfârşite şi-l păstram numai pentru cafele. Aşa că două mari carafe cu apă tulbure şi sălcie se lăfăiau ironice pe masă, sub privirile piezişe ale oaspeţilor.

Am mâncat toţi morocănoşi, plecaţi cu un fel de înverşunare asupra bucatelor ca asupra unor duşmani pe care trebuia să-i exterminăm. Sfârşitul ospăţului ameninţa să fie lamentabil. Lipseau dulciurile, lipseau fructele, ca şi lichiorurile, întârziau cafelele. Ni s-au cerut scobitori. N-am avut nici din acelea!

Atunci tânărul maior german se sculă şi se apropie de şeful său, căruia îi şopti câteva cuvinte. Acesta încuviinţă rece. Îndată fu chemată ordonanţa lor, care după o scurtă poruncă ieşi şi se întoarse de la automobil cu o lădiţă în braţe. Să ne vie rău! Erau douăsprezece sticle de şampanie de cea mai veritabilă şi fină marcă franţuzească, pe care înaltul oaspe le oferi generos comandantului nostru.

Acesta întâi se roşi, încruntă sprâncenele, îşi strânse buzele-i subţiri, semn demânie. Dar aruncându-şi privirea şi văzându-ne sleiţi de spaima unui refuz, se îmblânzi şi primi curtenitor darul, cu condiţia să-l consumăm împreună.

Bineînţeles, am început întâi cu toată evlavia

să ne apropiem de prima sticlă şi să o destupăm cu sfială, Dar cu ea abia am spoit fundurile paharelor. Am trecut deci la a doua, la a treia, la a patra… De la a opta butelie, eram cu desăvâişire familiari, aproape necuviincioşi cu faimoasa „Veuve Clicquot” pe care o făceam să pocnească întocmai ca la nuntă.

Limbile se desmorţiseră. Existenţa tragică era înăbuşită. Tânărul oaspe căpătase o vervă îndrăcită şi ne ducea numai în spirite şi calambururi, cărora le

7 – Căprioara din vis ţineam şi eu destul de onorabil piept, amintindu-mi de cei câţiva ani în care mâncasem o avere la Paris.

Într-un moment de expansiune, ne-am găsit chiar rubedenii, noi, toţi românii la un loc, cu tânărul maior german, care acum era centrul întregii atenţii. Am aflat astfel că era contele K… şi ni s-a destăinuit că prin spiţa femeiască se trăgea dintr-o domniţă moldoveancă măritată prin veacul al XVII-lea după un prinţ li-tuan, ai cărui urmaşi în cursul vremurilor se germanizaseră cu desăvârşire. Ca dovadă, ne-a arătat stema familiei, în herbul căreia se desluşea şi un cap de zimbru, ce ieşea bine în relief când apăsai inelul pe o cocă moale de pâine.

— Cine dintre dumneavoastră este filatelist? întrebă el deodată, rotind, ştrengăreşte, ochii căprui peste noi.

Toţi mă arătară pe mine.

— Ştiţi ceva despre mărcile cu cap de zimbru? mi se adresă… şi privirile lui scânteiară

de un farmec copilăresc.

— Prea puţin, răspunsei. Nu am avut niciodată onoarea să apuc zimbrul de coarne. Tot ce ştiu e din catalog şi din conversaţii…

— Păcat, zise el. Aţi auzit totuşi ceva despre cel mai rar şi scump exemplar? E doar o onoare pentru ţara dumneavoastră…

— Mi-a trecut pe la ureche, îngăimai eu, că s-ar găsi în colecţia unui miliardar american un cap de zimbru de 27 de parale cum n-ar mai fi altul. Cred că e o legendă…

— Nicidecum, nicidecum, protestă tânărul. E realitatei şi 8 ar părea cil e un exemplar unic în lume… Sau, zâmbind cu tâlc, a fost unic până acum. Are piersicie, nu galbenă-portocalie, ca celelalte din i scrie.

— Dacă i i (11, nu se poate să nu se mai ied, de altfel, că nu s-au răscolit imiliiloi vechi româneşti şi nici îi prin ţările vecine, cu care Molponda pl. u – îi.

— Ai dreptate, m8 tntări el cu voioşie. E ceea ce ani iut i CU. Şi Iată rezultatul.

I u gesturi febrile scoase portfciul, trase din el un pliculeţ, şi din acesta dete la iveală un pacheţel învăluit în sugătoare. Din sugătoare despăturită, ca din nişte scutece, ieşi o bucăţică de hârtie albă de mătase, pe care, desfăcând-o, mi-o întinse cu un zâmbet triumfător.

Privii cu lăcomie: strălucea acolo de o minunată culoare piersicie, o marcă superbă, un splendid şi autentic cap de zimbru de 27 de parale. Un exemplar cu toate caracteristicile pe

care le cere cea mai aspră expertiză.

Îmi tremurau de emoţie degetele şi aproape scăpai hârtia cu preţiosul odor pe masă în faţa comandantului nostru, care îşi puse monoclul ca să-l privească.

Felicitai pe norocosul stăpân al capului de zimbru şi-l rugai să ne spună povestea descoperirii lui…

Ştiindu-se cu câteva picături de sânge moldovenesc în vine şi în acelaşi timp ca mare, înverşunat filatelist.

7”.

contele K… cu cap de zimbru în blazon, ţinea cu orice chip să aibă, oricât l-ar costa, şi în colecţie, un cap de zimbru din exemplarele cele mai rare. Războiul, care-l aruncase pe meleagurile noastre, i-a aprins şi mai mult ambiţia.

A făcut mai întâi cercetări la Bucureşti, unde, după multe bâjbâieli, a luat pista unei mărci, care s-ar fi aflat în acel moment la Iaşi. S-a instalat deci la Iaşi. Aci, investigaţii neobosite şi făr’ de răgaz l-au îndrumat la Bârlad, la o veche familie boierească, pare-se Costăcheşti. De aici, a luat urma aceleiaşi mărci, ce trecuse în stăpânirea unui evreu bogat din Cernăuţi. A alergat la Cernăuţi. Dar capul de zimbru emigrase peste hotare, la Lwów. A zburat la Lwów, însă marca intrase din nou în Moldova şi se afla iar la Iaşi. În sfârşit, după multe şi multe peripeţii pline, când de nădejdi, când de cumplite desperări, eroul acestei aventuri a intrat în posesia mult jinduitului pătrăţel de hârtie, care, triumf peste toate

aşteptările, era de culoare piersicie, şi anula unicatul americanului… Trebuise însă să plătească 50.000 de mărci, afară de cheltuielile atâtor peregrinări.

— Priviţi-o, ne invită cu mândrie. Capul de zimbru din America nu mai este un unicat. Acum sunt două mărci pe lume la fel, dar numai două. *Tertium non datur1* hohoti el nebunatic. Cât crezi că valorează? mă interpelă iar.

1 *Tertium non datur* (*lat.*) *A treia soluţie nu se dă*. Azi se citeşte în orice situaţie în care, epuizând două căi, două posibilităţi, o a treia nu mai este posibilă. Cale de mijloc nu există.

— N-aş putea spune, zisei cu prudenţă; cel puţin dubr sau triplu!

Aşi râse el. Sunteţi departe mult de adevărata valoare. Cel puţin un milion, un milion şi jumătate de mărci germane…

CĂ-I istorisise el, mar perindase din mină în minfl, iau. Ci < t fa exact, I tee are din cei care o priveau nu o ridicau din ntriiile ce o învăluiseră, ci, după ce o împingeau ea hârtiuţa în faţa vecinului, încât marca, faelnd înconjurul mesei, călătorea neconmai mulţi UU i iuţi sresa decât enormitateaţului plătii şi mai ales enormitatea valorii ce i se buia acum. Îndeosebi, aceştia se holbau îndelung şi cu lăcomie asupra ei. Tocmai se ridicau tacâmurile de e>itie cei doi soldaţi de serviciu cu şorţuri albe şi< aducea alt rând de cafele, când deodată afară râsul bubuiturile unei motociclete, şi câteva răgete de claxon ne împuiară urechile, făcându-ne să sărim de la

locurile noastre. Un sergent deschise uşa, raportând că I afetă grabnica vine din linia întâi, de la o companie care se morfolea de o săptămână înnăclăită în nişte lauii mocirloase. Un ostaş prăfuit năvăli pe urma; entuhi>r ciocni zgomotos călcâiele şi întinse un plic tras cu grijă mare de la cingătoare. Noi îngheţaserăm.

Comandantul, calm, primi plicul, ne privi mustrător, ne făcu semn să ne aşezăm la locurile noastre, ceru învoirea înaltului oaspe, care privea placid în gol, şi deschise plicul. Tremuram ca frunzele… Pe chipul comandantului, însă, nicio zare de interes, nicio cută de emoţie, nicio lumină sau o umbră de sentiment.

— Nimic important, ne linişti el cu aceeaşi obişnuită inerţie cu care primea şi citea toate rapoartele ca pe nişte liste de bucate. „Mici mişcări de trupe inamice”… Atât…

Şi viaţa se decolora deodată iarăşi în noi, ca o stofă bătută de soare şi intemperii. Ea îşi pierdu din nou nuanţele care îi dădeau farmec, relieful desenului care-i făcea personalitatea. Rămânea singur cenuşiul fundamental al ţesăturii, teribilul cenuşiu al existenţei…

— Eşti existenţialist? îl întrerupsei, intrigat de frecvenţa şi fiorul cu care cuvântul existenţă îi revenea pe buze şi care mă interesa mai mult decât povestea atât de amânată a capului de zimbru…

— Ce? răcni el furios.

— Împărtăşeşti teoriile lui Kierkegaard? sau ale lui Heidegger? lămurii eu timid.

— Copilării... îmi răspunse, liniştindu-se. Ce pot şti unii ca aceştia despre existenţa pură, din fotoliile lor de filosofi? Trebuia să fii acolo cu noi, pe front, ca să te lepezi de toate zorzoanele minţii şi de tot luxul inteligenţei... Vrei să-ţi spun? Ei bine, urâtul, singurătatea, pustiul, încordarea în vid, aşteptarea, chinurile fără rost, necurăţenia, spaima, dezastrul> astea sunt pura existenţă, în toată tragica, ruşinoasa ei goliciune!

— Ştiu: sunt experienţe voite la care s-au încumetat sfinţii şi se supun cu mari primejdii yogii, dar astea silit experienţe în duh. Ei spun că acolo, în acel punct li.i i; îl existenţei, se întâlnesc cu Eternitatea, cu Dumnezeul

Pe noi însă o realitate crudă şi nimicitoare ne diz-ghioca cu silnicie de toate pojghiţele sub care se ascundea înspăimântată biata noastră existenţă, şi ajungând la ea nu aflam decât deznădejde şi neant!

Ca să revin la viaţă, eram câteodată nevoit să pun degetele pe propriul meu puls şi să le ţin aşa câteva minute... Dar să lăsăm filosofia altora şi să ne întoarcem la povestea noastră...

Ştafeta ieşi de-a-ndăratele, covârşita de inerţia, de incapacitatea, de crima comandantului, care doarme, când toate primejdiile se aţin... Şi perdeaua de paralizie, grea, îngheţată, dintre noi şi ceea ce se petrece dincolo, pe care o clipă ridicase ştafeta, căzu iarăşi. Rămaserăm din nou spânzuraţi în beznă... Uşorul fum în care ne învăluia şampania se risipi. Stăm goi, mai nuli ca înainte, plini de sentimentul enormei nulităţi pe

care o reprezentau cei doi oaspeţi, care, vai nouă, înfăţişau pe cei ce trebuiau să ne făurească mântuirea. Căci deşi nu ştiam, nu mai încăpea pentru noi, în taina noastră, nicio îndoială că vom fi, că suntem, fără scăpare, încercuiţi.

După câteva clipe de vacuitate totală, în care ne simţirăm ca nişte locuri virane, pline de dărâmături pe care s-au aruncat toate gunoaiele lumii, ne-am amintit de capul de zimbru, şi ne-am întors la el... Scutecul de hârtie în care fusese înfăşat se afla în colţul din stânga al mesei, între coatele a doi locotenenţi care întindeau paharele după şampanie. Dar capul de zimbru nu mai era!... Capul de zimbru dispăruse...

La început l-am căutat liniştit pe întreaga faţă a mesei, sub masă, pe scaune şi pe sub scaune, pe jos, pe tălpile încălţămintelor, pe coatele cu care ne rezemaserăm de masă, dar marca nicăieri.

O panică – pentru mine, mărturisesc nouă şi de-a dreptul îmbătătoare – începuse să-i cuprindă pe toţi. Comandantul nostru, palid ca mortul, cu buzele supte, se ridică în picioare şi porunci celor doi soldaţi care serveau să încuie uşa. Cu o curiozitate nu sadică, ci vie şi însufleţită, care-mi amintea de adevărata viaţă, priveam scenele neaşteptate ce se desfăşurau afară din programul pustietăţii noastre. Tot îngheţul care căzuse pe noi se ridică deodată în tavan şi se cuibări prin colţuri. Piepturile începură să se încălzească şi să respire adânc, inimile să bată cu emoţie, minţile să funcţioneze sprintene şi pătimaşe...

Generalul german, cu o schimă de

dispreţuitor dezgust, încrucişase braţele-i groase şi pufuia dintr-o havană. Păgubaşul, nenorocit de întâmplarea care-l silea să ia o măsură hotărâtoare, ne trecu cu ochii gogonaţi în revistă şi în urmă îşi înfipse privirile în ochii comandantului, aşteptând tăcut. Acesta porunci o nouă cercetare în toată încăperea, care se dovedi şi de data asta zadarnică. Se făcu o percheziţie corporală celor două ordonanţe, care, blajine, se lăsară despuiate până la piele…

Iarăşi niraic. Comandantul începu să asude şi să gâfâie… îl apucase frigurile pe care i le aduceau marile încercări… Mânia stăpânită, ciuda, ruşinea îl înviorase. Era acum rumen, cu ochi scânteietori, nervos ca o cravaşa, aşa cum îmi plăcea mie şi cum îl iubeam.

— Domnilor, zise el printre dinţii încleştaţi, este inadmisibil ca marca să nu se găsească, oriunde ar fi ea. Onoarea noastră a tuturor este în joc. Prefer ca, eventual, să şi-o piardă numai unul dintre noi. De aceea, cu toată ruşinea ce încerc, vă rog, vă ordon să vă supuneţi unei aspre cercetări corporale, pe care o voi săvârşi eu personal asupra fiecăruia dintre dumneavoastră şi pe care o încep cu mine însumi.

Şi numaidecât comandantul nostru se desfăcu, îşi scoase portfeiul, îşi întoarse gulerul, buzunarele pe dos, îşi lepădă tunica, scutură hainele, trase cizmele… Era un spectacol lamentabil de ridicol, degradant până la dezgust, totuşi, îţi spun, pentru mine înviorător.

Aşa, rând pe rând sub ochii nepăsători ai

generalului german, dar, trebuie să mărturisesc, cu protestele penibile şi spre marea mortificare a păgubaşului, comandantul nostru, neîndurat, îşi cercetă în şir câţiva ofiţeri, care se supuseră cu foarte mare graţie acestei supreme existenţe pe care o imaginase şeful nostru, nu de a găsi marca, ci de a ne salva onoarea. Când cercetarea ajunse la căpitanul Tomuţ, acesta scoase revolverul de la spate şi rosti calm: „Domnule general, dacă vă atingeţi de mine, îmi zbor creierii”.

Era o culme la care se ajunsese… Tensiunea ne făcea să vibrăm pe fiecare, aşa cum zbârnâie stâlpii de telegraf când firele sunt supra-încărcate de electricitate…

— Căpitane, îţi ordon! gemu generalul.

— Nu dau voie nimănui! niciodată! în niciun chip., spun pe onoare că nu sunt eu cel care a luat marca şi cer cuvântul meu să fie de ajuns, fu răspunsul ofiţerului, care ridică arma şi desfăcu piedica.

— Apucaţi-l de mâini… Ţineţi-l! porunci aproape cu ţipăt comandantul, repezindu-se el mai întâi cu mâinile întinse spre ofiţerul nesupus…

Dar acesta făcu un salt, scăpă în colţul din spatele său şi, apărându-se, sta cu arma întinsă, ameninţând pe oricine s-ar fi apropiat… Atmosfera era încărcată de o violenţă şi de o vitalitate care începuse să ne exalteze pe toţi.

Comandantul, înnebunit de furie, îşi ieşi din fire şi trase la rândul său browningul lui din teacă…

— Asta primesc, strigă răzvrătitul, dar drept

în inimă.

Şi pomi să lase binişor arma în jos, în vreme ce generalul o ridica încet cu braţul tremurat pe a lui…

Afară o rumoare surdă creştea şi excitarea din baracă intra ca o contagiune printre soldaţii care aflaseră întâmplarea şi se iţeau pe la ferestre privind înăuntru…

În clipa nebună când comandantul ajunsese cu revolverul în dreptul ochilor, după câteva zguduituri, uşa încuiată sări din clanţă, şi un soldat se repezi strigând ca un smintit:

— S-a găsit, s-a găsit… iat-o! şi întinse pe palma umedă de emoţie capul de zimbru.

Explicaţia fu simplă. În zarva pricinuită de sosirea ştafetei, marca fusese părăsită şi uitată pe masă. Un soldat a pus, peste ea o farfurie, pe fundul căreia se găsise lipit, odihnind inocent vestitul cap de zimbru. Puţin lipsise să nu fie opărit cu apă fiartă în cazanul cu leşie unde se spălau vasele.

Descordarea fu atât de neaşteptată şi brutală, că generalul nostru izbucni în hohote de plâns şi, căzând pe un scaun, îşi puse revolverul în tâmplă. Căpitanul Tomuţ, singurul rămas stăpân pe el, sări şi îi smulse mina, aşa că arma a pocnit, dar glonţul s-a dus în tavan.

Oaspeţii, uluiţi, dezumflaţi, au făcut amândoi o mutră plouată. Se aşteptaseră la altceva şi acum asistau la un spectacol măreţ, dincolo de puterile lor de înţelegere… Un ofiţer nesupus, care îşi apără onoarea cuvântului,

inviolabilitateapersoanei cu riscul vieţii... chiar când porunceşte comandantul! nemaiînchipuit...

Generalul german dădu semne de nelinişte şi voi să plece. Comandantul îşi veni în fire. Îmbrăţişa pe Tomuţ, ceru pe rând scuze tuturor ofiţerilor şi apoi oaspeţilor pentru cele întâmplate şi ne ruga să ne aşezăm din nou, ca să ne împăcăm nervii şi să ne despărţim onorabil de oaspeţi. Ultimele sticle îşi spumegară şampania în pahare şi totuşi împăcarea nu venea. Toţi priveam ruşinaţi şi cu respect pe căpitanul Tomuţ, care ridicase prestigiul de ofiţer socotindu-l mai presus ca viaţa. Era pentru noi pilda încarnată a ceea ce vrea să zică „onoare”, „cuvânt de cinste”. Şi totuşi: licărea o altă taină dincolo de această strălucită, dar prea simplă explicaţie a gestului dramatic care ne zăpăcise.

Căpitanul Tomuţ sta grav, privind departe. Arma lui se odihnea încă pe masă, unde o lăsase când s-a repezit să-şi scape comandantul, lângă paharul de care nu se atinsese.

— Îţi mulţumesc, căpitane, ne-ai dat o nobilă lecţie, pe care nu o va uita nimeni de aici, i se adresă generalul nostru, ridicând paharul împreună cu noi toţi şi ciocnindu-l cu al eroului.

Acesta abia îşi atinse buzele şi continuă să tacă, învăluit în gânduri.

În sfârşit, oaspeţii se ridicară. Trebuiau să plece, în cur în d avea să se lase seara de stepă, atât de bogată în primejdii. După ce i-am însoţit toţi la automobil şi ne-am despărţit, de data asta şi mai rece şi mai lemnos, ciocnind iar călcâiele, ne-

am întors şi ne-am aşezat la masa goală. Comandantul a luat pe căpitanul Tomuţ lângă el şi iar l-a îmbrăţişat lung.

— Domnule general, se apăra acesta, nu merit atâta cinste…

— Lasă modestia, băiete… Ceea ce am terfelit eu pentru o scârbă de hârtiuţă, onoarea de ofiţer, ai ridicat de jos dumneata, cu preţul vieţii.

— Nu este ăsta adevărul, domnule general, şi nu vreau să vă înşel o clipă mai mult. A fost altul motivul împotrivirii mele de a fi cercetat.

— Nu căuta să te amăgeşti singur, îl dojeni părinţi, şi e comandantul. Păstrează-ţi şi lasă-ne şi pe noi să ducem neatinsă amintirea acestei fapte a dumitale, poate singura demnă din câte săvârşim aici.

— Nu pot, domnule general. Însăşi onoarea mă sileşte să mă destăinuiesc… înainte de a vă da o adevărată explicaţie, am lăsat să plece oaspeţii străini. E bine ca ei să ducă o impresie neştearsă despre o mândrie a noastră, care nu mai există. De ce să mai mint acum? Adevărul e că şi eu m-aş fi lăsat percheziţionat, ca toţi ceilalţi camarazi, pe care nu vreau să-i mai înjosesc, dacă nu se împotrivea această teribilă piedică…

Şi căpitanul Tomuţ, cu mâna de data asta tremurătoare, scoase portfeiul de la piept şi desfăcându-l – exact cum făcuse maiorul contele K… – trase dintr-o hârtie sugătoare împăturită o marcă, un splendid cap de zimbru de 27 de parale, la fel de piersic m şi întru totul asemănătoare cu cea pe care ne-o arătase maiorul; rrman… Atunci

am îngălbenit de spaimă şi eu, care împingeam deseori jocul până a mă distra cu moartea.

— Cum? sări generalul îngrozit... cum? aveai şi dumneata asupra dumitale o marcă identică?

— Precum vedeţi!... o am de la mama, o veche boieroaică moldoveancă. Mi-a dat-o să-mi poarte noroc pe front... Aţi văzut ce noroc! închipuiţi-vă dacă / m-aş fi lăsat cât de sumar cercetat!

— De ce n-ai spus că ai şi dumneata o marcă atunci când am propus să vă cercetez? izbucni generalul.

— Era prea târziu. Cine m-ar fi crezut? dacă nu s-ar fi găsit marca pierdută?

— Atunci de ce n-ai arătat-o de la început când a scos maiorul capul de zimbru?...

— Ar fi fost un gest copilăresc, spuse molcom Tomuţ. Pentru mine, al meu nu era. o uicirccl de hârtie cu a cărei valoare să mă fălesc şi să mă iau la întrecere. Al meu a fost – nu mai e acum – un talisman de un infinit alt preţ... Dacă aş fi putut, l-aş fi păstrat ascuns în inimă. Exhibiţia lui m-a durut ca o desflorare... De altfel, întâlnirea asta uluitoarea două capete de zimbru în inima pustiului am vrut să o înlătur ca pe o fatalitate, tăinuind de la început cu înverşunare pe al meu. Nu s-a putut: soarta le-a silit ca să se înfrunte!

Din tăcerea strivitoare ce ne cuprindea, Tomuţ se smulse hotărât.

— Şi acum, iertaţi-mă, domnule general, pentru decepţia ce v-am pricinuit şi daţi-mi voie să ies. Simt nevoia să iau contact cu pustietatea. E

mai nobilă decât noi.

Şi, sculându-se ca să se îndrepte spre uşă, căpitanul Tomuţ se abătu cu paşi cumpătaţi de sobă, unde azvârli în jarul aprins capul de zimbru ce-i rămăsese în mână, strigând: *„Tertium non da tur”*. Nimeni nu s-a mirat.

Şi prietenul meu sfârşi povestea aprinzând o altă ţigară…

20 – 25 decembrie 1964, Bucureşti

CIOBĂNILĂ

BOLEA DUS, cu arsuri, trântit în nişte paie sub şopron: părea mort. Doar coşul pieptului i se mişca, slab, a răsuflare, şi pielea i se înfiora scuturată de friguri, când creştinul care venea uneori să-lvadă îi turna o oală cu apă rece în cap. După câteva zile de nesimţire s-a trezit din noaptea zăcerii, a deschis ochii şi a dat să se scoale. Dar şi mişcarea a săvârşit-o mai mult în gând; trupul nu l-a ascultat: i-a bâţâit numai un picior, i s-a rânjit o buză şi a icnit o spumă verzuie… Istovit, s-a culcat tot în gând, la loc, în bezna creierului oblonit. Somnul însă i-a fost de aici înainte mai liniştit, fără spasme, dând pas întremărilor lăuntrice să urce din adâncuri.

Pe urmă s-a deşteptat întreg şi de-a binelea. A încordat grumazul dezţepenit, şi gâtul ascultător i-a înălţat capul de pe pământ, cât ochii să poată privi împrejur. Mai târzior picioarele nu s-au mai fleşcăit sub el, ci l-au ridicat şi l-au ţinut în sus.

Bucuros, omul care-l priveghea i-a pus dinainte o strachină cu lapte şi o felie de mămăligă. El întâi le-a mirosit: izul lor i-a înviorat

nările şi i-a chemat, ca dintr-o depărtare neagră, şovăitoare aduceri-aminte… A limpit cu răgazuri laptele, care abia se ducea, cu noduri şi zăbave… Plecat apoi asupra mămăligii, a dat numai din coadă la ea, s-a tras înapoi şi iar s-a trântit… Aşa a mâncat din mâna omului şi a adormit adânc alte zile, până s-a sculat deplin sănătos, cum fusese mai înainte… mare, voinic şi flocos, câine ciobănesc alb, coborât de la stână, de-a dreptul din munte.

Atunci omul l-a strigat poruncitor pe numele ce-i lăsase păstorii, când l-au tras aproape mort din desaga de pe spatele măgarului şi i-l daseră în primire.

— Samson, vin aici… ulăul nu l-a cunoscut însă de stăpân, glasul nu i-a mers de loc la inimă şi nu s-a clintit. A mişcat uşurel moţul cozii şi i-a zâmbit oleacă, trist, din priviri. Astfel, de la început s-a pus o rece depărtare lăuntrică între om şi animal, care s-a tălmăcit numaidecât într-o plecare a câinelui spre poartă. Omul a alergat după el.

8

l-a ajuns; cu oarecare sfială, l-a mângâiat pe cap, la rădăcina urechilor, i-a petrecut pe nesimţite cureaua pe după gât, l-a adus cu vorbe bune înapoi şi l-a legat de un stâlp al şopronului unde zăcuse. I-a pus în faţă bucate, pe plac: câinele n-a vrut să mai mănânce…

— Dă-i drumul să se ducă, dacă aşa îi este voia, după turma lui, îi zicea nevasta gospodarului. Ăştia ştiu ulma urmele şi poate îşi găseşte

stăpânii.

— D-apoi baciul însuşi mi l-a încredinţat şi m-a rugat să i-l îngrijesc, şi dacă trăieşte să i-l păstrez până-n primăvară, când urcă iar pe Foişag. Mi-a dat doar arvună putinica de brânză şi m-am legat. Şi apoi ne păzeşte casă, că tot n-avem nicio javră să latre măcar la călătorii de pe drum.

Dar Samson nu ştia de tocmeala baciului, nici de grozava boală ce-l lovise când coborau Valea Urseiului, de zăcerea lui în desaga în care-l purtase poşte întregi asinul. Până ce, neputând să-l mai care cu ei şi nici să-l îngrijească cumsecade, ciobanii, în drum spre baltă, îl daseră în seama celui dintâi gospodar întâlnit în cale, cu rugămintea să-l adăpostească până s-o alege: „au moare, au scapă”.

— E jigodie, spuse gazda, primindu-l: uite cum îi frige botul şi i se urduroşesc ochii. Nu tuşeşte?

— Ba şi tuşeşte, spuse cu milă baciul. Mi-e scump ca un copil, urmă el, că-i vrednic şi mintos, minune mare! Adună oile risipite şi le veghează mai dihai ca unul din noi. Nu ştie ce-i lenea ori lăsarea… De când îl avem un se mai stăveşte lup în preajma stânii.

Mi se rupe inima să-l lapăd, că l-am crescut chiar eu de când era de-o şchioapă. Adică se cheamă că nu-l lapăd, o întoarse el, sporovăind înainte, ca unul ce eralacom de vorbă, de care postişe atâta amar de vreme acolo sus, unde nu-i ieşeau din gură decât: „hai, oaie, nea, oaie… bâr, oaie”…

— Şi uite, se porni el iar, ţi-l las dumitale, că ne-au cuprins ploile, şi pe el l-a făcut leoarcă. Mi-e să nu prinză junghi.

Gospodarul, zăpăcit de-atâta vorbă, dete din cap că aşa este şi ridică ochii la cerul din care ţârâia fără contenire de o săptămână în şir o ploicică măruntă şi deasă, cu vânt rece ca de munte.

— Ţi-l las deci dumitale, o luă de la capăt baciul guraliv, că eşti şi te vezi gospodar cuprins… iar pentru îngrijiri şi hrană ţine berbânţa asta. La întoarcere, dacă-l mai aflu, ţi-oi face şi altfel de plată, că vindem, se cheamă, brânzeturile. Şi să ştii, adaose el întorcându-se, că numele lui este Samson, pentru că-i voinic ca tizul lui din *Scriptură*. Şi s-au urnit cu turme, cu păstori şi tarhatul tot să se mistuiască în negurile ploilor.

Dar, cum spuneam, de tocmeala asta între baci şi gospodar Samson nu ştia şi nici nu vrea să ştie. Lui îi ardea sufletul de dorul ciobanilor şi al turmei. Aici, în cuprinsul unui stânjen, cât îi îngăduia lanţul să se mişte, găinile îi ciuguleau mămăliga de sub nas şi nişte purcei obraznici îl guiţă necontenit năvălindu-l, cât trebuie să se apere de ei mursocându-i de urechi

8*

ca pe oile neascultătoare – şi n-a mai răbdat. Într-o noapte s-a smucit cu putere, a smuls stâlpul care putrezise şi l-a târât câţiva paşi. Noroc că lanţul a ieşit prin capătul lemnului şi el a putut porni numai cu fierul de gât. A sărit apoi peste poarta înaltă şi a fugit, nebun, după ai săi.

Chiar din poartă a pus botul în ţărâna noroioasă a drumului şi a început a coteli, ici-colo. Aproape de casă şi, prin şanţul de alături, şi prin iarba împrejurimilor unde fusese popasul turmei, el putu desluşi urme mvălmăşite şi citi izul lor cu nasul, ca nişte slove tipărite cu mirosuri pe pământ. Dar mai la vale, merse din ce în ce mai anevoie, până orice semn şi miros pieri. Ploile le spălase cu desăvârşire… Dar el tot a mers aşa, în orbul locului, cu urechea şi coada mereu mai pleoştite, până s-a oprit.

Nu ştia încotro să mai apuce. S-a pus în şezut pe marginea drumului şi a urlat lung spre munte şi apoi către şes: nu i-a răspuns nimeni. A pornit iar şi a călcat preţ de o poştă, până ce, istovit, s-a culcat într-o porumbişte deznădăjduit.

În zori a plecat iar, se înseninase. Şi dimineaţa, când soarele urcase de-o suliţă, el intra într-o margine de sat. A încetinit mersul şi, cu băgare de seamă, a trecut pe lângă cea dintâi casă, de-a lungul unor uluci de ţambre, din dosul cărora s-auzea o larmă şi nişte zbierete parcă de miei… Prinse suflet: erau ai lui… înainta şi se opri în poarta deschisă. Adevărat: în ograda ţărcuită ca o stână zburda un ciopor, dar de un alt soi de miei, ceimai mulţi albi: săreau, se zbenguiau” se luptau, alergau, cu mare ramat.

Câinele, amăgit, intră înăuntru. Nimeni nu-l băgă de seamă. Mai în fund, în faţa lui, o clădire tot albă, cu ferestre mari, cum nu mai văzuse în viaţa lui. Deasupra pridvorului o tăblie, pe care, dacă ar fi învăţat buchile, Samson ar fi citit:

Şcoala primară mixtă a comunei Lunca-Frumoasă, cătunul Poieni. Dar el nu ştia carte şi nici copii nu mai văzuse. Cunoscuse numai oameni mari, îndeosebi pe baciul lui şi pe păstori. Ceilalţi cu care avusese de-a face nu-i plăcuse. I-ar fi muşcat, dar la certarea stăpânului se mulţumea să-i mârâie. Pe când gâgâlicele astea săltăreţe de aici din ţarc aduceau cu mieii despărţiţi de-a başca de oi, zbierând după mamele lor. Se apropie să-i miroasă…”

Un copilaş îl zări şi dete alarma. Câinele cu blana vâlvoi, terfelită de pulberi şi noroaie, cu lanţul târâş după el, se înfăţişa fioros. Şi speriaţi fugiră grămadă în pridvorul şcolii.

— Domnule, strigară, domnule, un câine, un câine turbat!

Numaidecât se ivi din târlă un om voinic şi mustăcios, cu o nuia în mână.

— Ce e neorânduiala asta, copii? strigă el.

— Un câine turbat! zbierară ei iar.

— Unde?

— Uite-l colo, domnule… şi copiii arătau cu mâinile înfipse spre el.

„Ăsta e baciul lor”, îşi zise Samson. Se ridică şi se smeri, vârând puţin coada între picioare.

Învăţătorul se uită de departe la el: era hâd în adevăr, dar nu părea primejdios „Sta liniştit, fără niciun gând rău. Totuşi, n-avea ce căuta la şcoală. Făcu câţiva paşi, se plecă să ia o piatră, o azvârli în el şi-l huidui.

Samson, ca orice strein, nu mai aşteptă: se trase afară, şi dascălul închise poarta,

mulţumindu-se să-l mai alunge cu un „huo”… Dar câinele nu se depărta mult; îl intriga noul soi de miei… şi stete locului: „ţarcul o fi al baciului, dar drumul era slobod”, şi se puse în şezut, cu ochii la poartă.

Copiii se luaseră după domnul lor şi, căutând pietre, se bulucirăla zăbrele să-l lovească. Învăţătorul îi certă.

— Un câine fugar, poate s-a rătăcit… Lăsaţi-l în pace. Intraţi în clasă.

Copiii nu se-ndurau să se dezlipească de la uluci.

— Uite, mă, ce cap mare are…

— Vezi, e cu lanţul de gât.

— N-are ochii roşii, domnule, şi nu-i curg bale, se făcu firoscos un ţânc.

— Cuţu, cuţu, na… îl strigară câţiva.

Câinele mişcă a mulţumire coada înfoiată.

„Mieii ăştia, când nu zbiară, vorbesc ca baciul meu”, gândi el.

— Tata spune că e a bine când un câine rătăcit trage la o casă.

— Lasă, lasă, aici nu e casă, e şcoală. Destul…

intraţi în clasă. Şi domnul abia îi putu urni cu nuiaua din urmă, ca pe o turmă, şi-i vârî în târlă.

„Tot miei sunt”, hotărî Samson… Apucase el să-i miroasă de aproape. Dar nu erau miei de oi, deşi straiele lor aveau iz de lână, erau miei de om… Şi astfel Samson îşi dezlegă singur nedumerirea. De acum încolo ştia cu ce are de-a face. Se puse pe brânci, îşi rezemă botul pe labe,

cu ochii ţintă în ogradă, să vadă ce se mai petrece cu ei. Cum era însă lihnit de foame şi ostenit de alergătură, aţipi, ceea ce nu se întâmpla altă dată.

Îl trezi larma cunoscută, cu zbieretele de mieluşei. Se ridică. Copiii ieşeau voioşi din clasă şi se risipiră zburdând în curte, dornici de joacă. Dar învăţătorul se arătă numaidecât cu nuiaua, îi strânse ca un baci şi-i rândui doi câte doi, pornindu-i spre poartă, o deschise şi le dete drumul prin strunga ei. Apoi se întoarse şi intră în târlă.

„Ce mai încoace şi încolo: aidoma ca la stână!” Şi Samson se bucură nu numai cu vârful cozii, ci în el întreg. Găsise o fărâmă de turmă, cu baci… De bună seamă că are! să fie nevoie şi de câine vrednic… Mai ales în împrejurări ca cea de acum, când îi trimite singuri la păşune… Căci unde ar putea să-i sloboadă din ţarc, afară?

Copiii iar îl văzură. Unul mai îndrăzneţ ieşi din rând către el…

— Fugi, mă, că te muşcă, îi strigară toţi.

— Aş, nu mi-e frică. Nu muşcă dacă nu-i faci nimic…

şi se căută în traista de la şold.

Samson îi urmărea orice mişcare… Băiatul scoase o halcă de mămăligă întinsă cu brânză şi i-o zvârli. Câinele o înhaţă din zbor: colţii albi îi luciră o clipă grozavi şi cerul gurii se zări negru, ceea ce îi înfiora pe toţi şi-i făcu, de unde porniseră spre el, să se sfiască îndărăt. Dar câinele da mulţumire din întreg stuful cozii, semn că aştepta altă halcă. Băieţelul îi aruncă încă un

cocoloş, pe care Samson îl prinse aşijderi… Atât le-a trebuit celorlalţi… Toţi şi-au scormonit trăistioarele de după gât şi i-au pus dinainte care o frântură de azimă, care un boţ de brânză, unul o aşchie de slănină, altul nişte mere.

— Păi tu nu ştii? Câinii nu mănâncă poame…

— Al meu mănâncă prune, mereu îl bate mama şi-l alungă din livadă.

— Da grozav e, mă, al tău! Se urcă în pom…

— Nu, mă prostule, le culege pe ale de pe jos.

— Îl ţineţi voi nemâncat, sări altul. Ia să-l saturi de mămăligă şi să-i zvârli şi oase: să vezi atunci că nu mai strică porumb din luncă şi poame din ogradă.

Samson îşi îndestulase foamea şi se desfăta privindu-i cu ochii luminaţi de amintiri, lingându-şi botul, şi prinse să-i iubească.

Unul mai mărişor îşi luă curaj, veni până lângă el, întinse mâna şi-l mângâie întâi pe cap, apoi îndrăzni şi pe spinare.

Câinele scheună uşor şi-i linse mânuţa. Numaidecât alţii tăbărâră pe el să-l atingă, să-l scarpine şi se ghiontiră, se îmbrânciră gălăgioşi gata pe bătălie. Câinele sta liniştit, n-avea poruncă de la baciul lor să se amestece şi să puie rânduială.

Învăţătorul auzi larma de la poartă, ieşi, se supără, goni câinele, îi aşeză iar în şir, făcându-le vânt pe drumul satului, şi stete să se uite după ei cu nuiaua în mână, până se depărtară. Samson se dete după colţul zăplazului şi se aşeză pe aşteptare, petrecându-i cu ochii.

Dar numaidecât acolo pe drum zarva între ei iar începu.

— Mă, săracul, nu i-am dat apă, şi i-o fi sete!

— Lasă că se duce el singur la pârâu şi bea, făcu nepăsător unul.

— Da’ ce, mă, ţie când ţi-e sete te duci la pârâu?

— Dacă n-am de unde bea, mă duc. Şi harţa era gata să izbucnească.

— Lăsaţi, mă, că-i aduc eu într-o oală cum ajung acasă, că stau aproape.

— Numai dacă li-îânai găsi aici… se îngrijoră o fetiţă. Eu l-aş lua acasă la mine.

— Fugi de-acolo… vrei să te bată mă-ta? Ea n-are mămăligă destulă pentru tine…

— Lasă, că te spui eu mamii, se smiorcăi ea.

Şi gălăgia călători înainte spre inima satului.

Curând a sosit copilaşul care făgăduise apa. Dar n-a pus vasul jos, ci, mândru, i l-a ţinut chiar el la bot, aşa că Samson a limpit din mâna lui. Prilej să se grozăvească povestindu-şi celorlalţi isprava.

Când, după prânz, au venit la şcoală, copiii au găsit câinele la post, în poartă. Care cum trecea, îl mângâia. El i-a numărat cum intrau unul după altul în stână, prin strunga împrejmuririi.

— Tii! am uitat să-i aduc mâncare, se jelui fruntaşul clasei.

— Măi! Am eu nişte nuci în buzunar, îşi aduse unul aminte. Şi îi zvârli un pumn plin. Samson mirosi una, o luă în gură şi o sparse în dinţi. Apoi, cu îndemânare, alese miezul, care-i plăcu. Şi se

luă de alta. Dăruitorul fu fericit.

— Vezi, mă, că ştie să le mănânce? E deştept!

Cel cu apa, ca să nu rămâie mai prejos, îşi înflori isprava, precum că îi dase să bea apa chiar din pumnii lui, pe care şi-i aduna, ca să le arate în chip de cupă.

După ce copiii s-au mistuit în clasă, Samson s-a statornicit iar după colţ, unde s-a culcat. Ştia că au să-l scoale cu ramătul lor când vor năvăli afară, în ţarc.

După alte ceasuri de aşteptare, cârdul mieilor de om s-a vestit prin larmă de zbierete, şi câinele s-a ivit să-i primească. Văzu cum din nou baciul îi înşiruie de plecare şi le dă drumul. Câinele se miră. Nu pricepea: îi trimite la păşune acum seara? şi singuri? Acolo sus la stână nu se obişnuia aşa ceva: să laşi miei, chiar cârlani mai mărişori de capul lor, să-i mănânce lupii… Şi se luă după ei, câţiva zeci de paşi în urmă, apoi tot în mai aproape în spatele cioporului, cu lanţul târâş, şi băgă de seamă că unul câte unul se răzneşte şi intră în ţarcuri de târle deosebite. Câinii satului îl simţiră şi hărmălaia se dezlănţui… Că unul ce se *socotea*, strein

* * *

şi fără drepturi, Samson se trase înţelepţeşte înapoi, prin mijlocul drumului, şi se întoarse la şcoală. Aici era oarecum dacă nu la el, cel puţin tolerat, măcar la poartă, unde dormi.

În zori a făcut cercetare amănunţită locului şi împrejurimilor, găsi pârâul, bău şi intră cu labele să le spele; s-a lins, s-a puricat, s-a descâlcit cu

dinţii de ciulinii prinşi în blană. Şi s-a întors din nou ca la o datorie să se înţepenească în strunga prin care intră mieii… Ăştia, mai târzior au venit iar, fie unul câte unul, fie înhăitaţi doi-trei, strigându-se, alergându-se din urmă. El i-a întâmpinat de data asta sculându-se şi ieşindu-le mult înainte, cu clătinarea întregului măturoi al cozii.

— V-am spus eu că n-are să plece? Uite-l, ne-a aşteptat.

— Păi mi-era că-l goneşte domnul…

— Dar ce are domnul cu el? Vede şi domnului că e câine bun şi deştept.

— Mai deştept ca tine: dacă l-o primi în clasă, are să te întreacă la aritmetică…

Toţi râseră. Şi darurile, brânză, oase, mămăligă, plouară dinaintea lui Samson. Iar mângâierile nu mai conteneau…

— Haideţi, mă, că am întârziat, se trezi unul.

Dar învăţătorul le văzu popasul şi se ivi la poarta cu nuiaua.

— Iar vă pierdeţi vremea cu câinele ăsta de pripas? se răsti el. Intraţi repede în clasă. Şi se plecă să ia pietre să-l alunge.

— Nu-l izgoniţi, domnule, se rugă „mânitorul”, că e Ijun să păzească şcoala şi casa dumneavoastră.

Adevărat: într-o latură a curţii se mai aflau două odăiţe, locuinţa dascălului, cu o brazdă de flori uscate în faţă şi o pompă de apă într-o latură. Aşa că de data asta domnul nu mai zise nimic. Cercetă doar lung cu ochii câinele, care ţinti drept

în ochii lui o privire caldă şi credincioasă, cum îşi privea baciul. Şi, ciudat, învăţătorul, parcă mustrat, şi-i plecă pe ai lui în jos. Renunţă să-l mai gonească şi-şi mână tăcut copiii în clasă.

Băietul care luase apărarea, câinelui nu mai putea de bucurie că izbutise.

La prânz, acelaşi joc: alaiul mieilor omeneşti defila iar pe dinaintea lui. Copiii din nou se opriră, îl alintară, se hârjoniră cu el, care primi cu bunăvoie joaca, şi se lăsa bucuros la toţi, ca şi cum ar fi fost al tuturor.

Învăţătorul, mişcat, rămăsese locului să-l spioneze. Când şirul porni, Samson se luă după copii şi-i petrecu o bucată… Apoi se opri: n-avea poruncă să se ia la harţă cu câini streini… Stete nedumerit în drum; apoi se întoarse la locul lui. Învăţătorul îl aştepta. Se gândise: era singur, nici nevastă, nici copil, nici căţel ori purcel. Intrase în sat cu mâinile goale… După ce plecau şcolarii nu rămânea un suflet lângă el, în pustietatea asta de margine de sat unde era zvârlită şcoala. I se făcu milă şi de el şi de animal, aşijderi lui pierdut, răznit de-acasă, stingher. Cine ştie, o fi avut şi el un adăpost, stăpân bun, de vreme ce trage la oameni şi iubeşte copiii, şi se hotărî. Îl chemă cu blândeţe în curte. Câinele se apropie sfios, gudurându-se: îl poftea baciul la judecată.

— Vin aici! şi-i făcu semn cu palma lângă el.

Samson i se aşternu la picioare, tânguindu-se încet.

Dascălul se plecă, îi trecu mâna peste blană, dete de cureaua care-i sugruma grumazul, o

desfăcu şi lanţul căzu. Câinele se ridică, se scutură ca de o povară şi-i linse mâna; era mai mare şi mai puternic decât i se păruse la început. Îi plăcu şi-l adoptă. Închise poarta, îl luă cu el şi-l pofti în pridvorul casei, unde împărţiră amândoi puţina merinda.

— Tu ai să rămâi aici la mine, îi vorbi el.

Samson înţelese, cât se cuvenea să priceapă un câine mintos, şi se supuse.

După prânz copiii îl aflară tot în poartă, dar în partea din lăuntru, de către curte. Fără lanţ, slobod, el îi primi cu autoritate: baciul sta în spatele lui.

— Copii, le spuse învăţătorul, m-am încredinţat că în adevăr e-un câine bun… Cine ştie cum s-o fi pierdut…

Îl opresc aici, al şcolii… Să aveţi grijă de el şi să nu-l necăjiţi niciodată cu nimic. Cine ştie de ce folos ne poate fi!

— Îl îngrijim, îl îngrijim! strigară toţi voioşi.

Astfel, Samson, uns câine păzitor, intră în stăpânirea şcolii şi a ogrăzii, cu tot ce se afla în ele: suflete şi lucruri; dar mai ales mieii. La cea dintâi recreaţie a fost lângă ei şi între ei. Îi plăcu zburdul lor, lovirea berbecească în capete, fugărirea unul după altul. Dar nu mai îngădui să se răznească vreunul pe-afară, pe laturile depărtate ale ocolului, sau să se agaţe de uluci. Alerga numaidecât după bezmetic şi-l abătea la loc, în cârd. Învăţătorul, uimit, îi urmărea tot timpul purtarea. Copiii făceau haz, ca de o joacă a lui. La plecarea cârdului, câinele ieşit la poartă se

uita rugător în ochii baciului, cerând parcă învoire să-i însoţească.

— Du-te, îi spuse într-o doară învăţătorul, şi-i dete dezlegare cu mâna întinsă după şirul elevilor. Şi Samson îşi luă slujba. De data asta nu mai păşi sfios în coada alaiului. Ci alerga, ca cel cu răspundere, când în frunte, când pe laturi, cârmuindu-l grijuliu, cu învăţătorul din ce în ce mai minunat, ţinându-se după ei. Din când în când. Samson întorcea la el capul, să vadă dacă e mulţumit cum îşi împlineşte datoria. Încă rămânea uluit când se desfăcea câte unul din cârd, nu ştia ce să facă şi căta înapoi spre baci…

— Lasă-l… îi porunci dascălul, făcându-i semn cuvenit cu mâna, lasă-l… Mergi cu ceilalţi mai departe…

El pricepu şi îşi urmă slujba, când pe laturi, când înainte, după cum cereau abaterile copiilor, pe care trebuia să le stăvilească. Săriră câinii satului, de care copiii aveau frică şi se apărau cu pietre şi ciomege.

Dar acum nu mai fu nevoie. Samson lăsă o clipă alaiul, se repezi în cel dintâi zavod din cale, îl chelfăni bine şi se întoarse liniştit. Şarla pieri în curte, unde schelălăi îndelung. Şi aşa scărmănă el în această întâia zi de slujbă o sumedenie de cotarle care săreau să se dea la mieii lui. Cârdul se împuţina. Cu învăţătorul în urma lor, ajunseră la capătul uliţei mari. Mai rămaseră numai câţiva copii, care se risipiră prin uliţele lăturalnice… Samson vru să-i ducă şi pe aceştia, ca un paznic inimos şi viteaz. Dar învăţătorul îl chemă, şi el

veni ascultător şi se întoarseră acasă.

— Bravo, îl hiritisi baciul, mângâindu-l… şi Samson, fericit, scheună de plăcere.

Cu aceasta, învăţătorul se desluşi. Făcuse experienţa care-l încredinţa de ceea ce bănuise dimineaţa: câinele venea de la o stână şi era deprins cu disciplinarea oilor, îl mai cercă apoi în câteva daţi şi-l găsi la fel de viteaz şi grijuliu: se putea bizui pe el. Rând pe rând, câinii satului, mari şi mici, atât de pe partea dreaptă, cât şi de pe cea stângă a uliţei, îşi încercară puterile şi deteră piept cu el; toţi îi simţiră adânc colţii şi nu se mai arătară. Lătrau mişeii, de prin curţi, la adăpostul zăplazurilor. Dacă vreun dulău mai trufaş cutezase să iasă afară din poartă, Samson numai cât se opintise în el şi-l dase de-a berbeleacul, spre marea mândrie a copiilor.

După câtva timp, când toţi îi luaseră spaima, era de ajuns ca el să-şi arate colţii – şi nu pe toţi – ci numai pe cei de sus, rânjind buza, ca nemernicii să piară, chelălăind în fundul ogrăzilor. La urmă, învăţătorul îl mai puse la o încercare. Se înţelese cu un gospodar să iasă cu o halcă de carne şi să o zvârle înaintea câinelui cât timp însoţeşte copiii. Vrea să-l cerce: ce face paznicul în faţa momelii. Zis şi făcut. Samson a mirosit-o din fugă şi nu s-a oprit… La înapoiere a găsit-o în acelaşi loc şi s-a plecat peste ea. Învăţătorul, curios şi oarecum clintit din încredere, a stat şi el să vadă: îi părea rău de câine, că nu se ţine tare până la sfârşit.

Dar, oricum, nu-şi părăsise datoria. Acum, când nu mai avea sarcina copiilor, i se îngăduia să

slăbească. Samson, după ce mirosi carnea, se întoarse, ridică piciorul de dinapoi, urină cu dispreţ pe ea... şi porni după stăpân... învăţătorul îl îmbrăţişa şi-l sărută chiar acolo, în mijlocul drumului. Noroc că era seara târziu şi uliţa goală. De atunci nu l-a mai pus la nicio supraveghere şi la nicio cercare.

Ajunsese mândria şcolii. Se făcuse din nou frumos. Ploile îl spălaseră şi laţele lui învoalte îl îmbrăcau într-o sarică albă din creştet până-n vârful cozii. Dimineaţă cu dimineaţă, Samson îşi primea mieii acolo, la intrare. Recreaţie cu recreaţie îi veghea, dând ocol horei lor. Se ştia împuternicit de baci şi se puse să-şi muştruluiască mieii aşa cum primise el predanie din bătrânii câini, moşi-strămoşi ai stânelor.

Când se stârnea o încăierare, intra voiniceşte între ei şi-i despărţea cu capul, cu tot trupul, după nevoie. Ba sărea pe cei mai neascultători, îi punea jos cu labele şi-i ţinea astfel până venea învăţătorul, care-i da dreptate lui.

— Eu i-am dat poruncă, spunea acesta, să-mi prindă şi să-mi aducă pe toţi cei neastâmpăraţi.

Şi ceilalţi se bucurau de pedepsirea zurbagiului. Copilaşii mai slabi, când erau încolţiţi ori bătuţi de cei mari, îl strigau să-i scape. El alerga numaidecât, potolea harţa, aşeza pacea. Nu mai încăpea îndoială: câinele nu era ca toţi câinii; era un câine năzdrăvan. O spuse într-o zi unul pe care Samson îl trăsese de sub un vrăjmaş călare pe el şi care-l îndesa de pumni.

— Asta te scoate şi din ghearele Zmeului...

cum auzise el în basmul cu Făt-Frumos cu Greul pământului şi Uşurelul pământului, şi toţi credeau la fel…

Aşa că nimeni nu se supăra pe amestecul şi faptele lui, cum nu se supărau de pedepsele „domnului”. Câinele era acum peste ei mânitorul cel mare şi apărătorul lor – acasă îi lăudau grozav isprăvile.

— Ia, a înnebunit şi dascălul vostru de-atâta singurătate, spuneau unii părinţi. A oploşit un câine! în loc să-şi ia şi el de nevastă o fată din sat: uite, de pildă, Ileana lui Cojoc, ori Măriuţa noastră.

Chiar de la început se simţise nevoie de o poreclă, ca să ştie şi el când îl strigă.

— Ce nume să-i punem, copii? întrebă învăţătorul ca la o lecţie cu ascultare.

Botezul începu: se princiară tot soiul de numiri, care de care mai alandala: – Ghiocel, domnule…

9 – Căprioara din vis

— Ba nu, Brânduşel, ţipă altul.

— Tu nu vezi că e alb, mă, ca ghiocelul!…

— Eu zic Ursei, sări o fetiţă.

— Nu, e mai frumos Azor, ca cel din poezie, se iscusi monitorul.

— Nu-i bine, că ăla a murit: să-i spunem… Duman.

— Stai, mă prostule, că ăsta e nume de bou!

— Bujor, să-i zicem Bujor, găsi de cuviinţă un prichindel.

— Da’ ce, e floare? ăsta e voinic ca un leu. Să-

i spunfiii Leul. Aşa e, Leul!

Mulţi rămaseră cu gurile căscate la cel ce iscodise un nume atât de nimerit, ciudoşi că nu se gândiseră ei mai întâi. Şi erau gata să se învoiască. Dar săriră alţii mai învăţaţi:

— Nu se poate, domnule, leul nu creşte în ţara noastră, se întoarseră aceştia spre dascăl.

— Ba Leul! răcneau cei dintâi.

— Nu se poate Leul…

Învăţătorul trebui să pună capăt cu nuiaua sfatului care ajunsese sfadă. Câiuele, alături, aştepta, cu ochii la toate mişcările, lor, gata să sară şi el să-i împace…

— Uite ce zic eu, îşi dete la urmă cu părerea dascălul, nemulţumit de rezultatul dezbaterii, eu zic să-l botezăm Ciobănilă.

Copiii se uimiră.

— De ce?

— Pentru oJi se poartă cu voi şi vă păzeşte întocmai ca un cioban cu mieii stânei…

— Ciobănilă, Ciobănilă! repetară cu mare însufleţire toţi.

Şi Ciobănilă fu noul nume al lui Samson. El îl primi, bucuros că s-a sfârşit cearta, îl recunoscu ca al lui, şi de aici înainte răspundea pe loc, ascultător, la orice chemare de Ciobănilă.

Aşa se trecu toamna îndelungată cu ploi, înseninări şi noroaie.

Numai un lucru nu-i plăcea lui Cobănilă: duminica şi sărbătorile… Nu pricepea de ce în zilele astea mieii lui nu se întorc la ţarc. El ieşea în drum şi îi aştepta zadarnic… Unii copii îl zăreau

şi-l strigau de departe. El alerga şi încerca să-i abată spre şcoală. Dar se ivea baciul, care-i mâna acum în altă parte, într-o târlă unde el nu avea îngăduinţă să pătrundă şi de unde se auzeau răsunând cântece. Atunci, în zilele acelea urîcioase, suna cu clopot mare, cu vuiet adânc, nu mic şi piţigăiat, ca cel de la gâtul berbecului de la stână… Clopotul ăsta chema pe mieluşeii lui şi pe baci acolo. Sunetele lui îl pătrundeau ca un vânt sonor, îi intrau în blană şi-l înfiorau tot… el se resemna şi se proptea afară, dincolo de clopotniţă, unde se punea cu botul pe labe… După ce se sfârşea ce se petrecea înăuntru (nu ştia ce: tuns de lână, mulsoare) se întorcea acasă numai cu învăţătorul, amândoi posaci; mieii lor se amestecau în gloata oamenilor, de unde nu-i mai putea scoate.

— Lasă, Ciobănilă, că mâine vin iar… îl mângâia dascălul.

9*

Pe urmă se aşternu iarna, cu viforniţe prin care trebui să-şi călăuzească cioporul, şi sosi Crăciunul, cu vacanţa. Şcoala rămase pustie; ciânele şi învăţătorul – mâhniţi… Ca să-şi treacă de urât, baciul se puse să-i facă un adăpost împotriva gerului, din nişte scânduri alcătuite din o cutie răsturnată cu fundul în sus, aşternută cu fân.

— Ai să dormi tu aici, măi Ciobanilă, împărăteşte, îl îndemnă el după ce sfârşi.

Şi-l vârî cam cu sila. Câinele nu stete niciun minut. Ieşi la zăpadă şi nu se învoi în niciun chip

cu capacul acela care-l înăbuşea… Dimineaţa îl găsi iar în pridvor, făcut colac la uşă.

— Hei, cu sarica ta miţoasă, îţi dă mâna să mâi afară… şi stăpânul nu mai stărui, îl lăsă în ale lui.

Dar câinele tânjea, se posomorise. Ca să-l mai însenineze, îl luă în ziua Naşterii Domnului la biserică. După ieşirea de la slujbă a fost o tăvăleală prin zăpadă de-a valma câinele şi mieii rostogoliţi unii peste alţii, într-o joacă nebună, că sta lumea şi se uita ca la comedie. Ciobănilă îşi pierduse toată seriozitatea: făcea nebunii mai rău ca un ţânc fără minte.

Atunci învăţătorului îi veni în gând ceva. Strânse elevii şi le vorbi astfel:

— Copii, lui Ciobănilă i se urăşte fără voi şi vă duce necontenit dorul. Eu zic să treceţi zilnic pe la şcoală să-l luaţi şi pe el.

— Păi noi ne ducem cu colindul, domnule.

— Cu atât mai bine: îl luaţi cu colindul, vă însoţeşte când mergeţi cu sorcova şi cu pluguşorul… Pretutindeni are să vă fie pază şi tovarăş.

Copiii strigară ura, zvârlindu-şi căciulile în sus, spre marea bucurie a lui Ciobănilă, care sări să le adune de pe jos.

Astfel, câinele îşi luă loc şi umblă într-un cârd de urători pe la ferestrele gospodarilor, cu înfruptare din covrigii, nucile şi colacii de căpătat. L-a înveselit nespus clopoţelul de acioaie, în clinchetele căruia mieluşeii lui cutreierară târlele. S-a ridicat şi a cerut să-l miroasă. Avea iz bun, şi

el l-a lins uşor. Aşijderi a mirosit nuieluşa împodobită a sorcovei: nu i-a plăcut, florile n-aveau miresme de munte. Izul lor aducea cu cărţile purtate de copii la subţioară, când soseau la şcoală şi el sărea să-i miroasă.

A fost şi de Bobotează cu cioporul întreg. E drept că n-a intrat în biserică. Dar a mers cu alaiul până la malul apei unde s-a sfinţit crucea. I-a trebuit apoi multă cazană până să adune mieluşeii lui, care se încurcau pe alunecuşul de gheaţă. A fost nevoie să-l ajute şi baci învăţător.

Urmă apoi cealaltă jumătate de iarnă, de data asta cu zăpezi înalte şi troiene până la brâu. Dracii de copii se vârau în ele şi-l strigau să-i găsească. El intră bărbăteşte în omătul pufos, râcâia cu labele, îi scormonea, îi înhăţa cu colţii de sumane şi-i scotea din găuri în hazul tuturor.

Acum se lăsa întuneric devreme şi cădea noaptea până-i astâmpăra pe la casele lor.

Dar s-a dus şi iarna. Curând, Pastele a luminat satul, gătit şi văruit de sărbătoare. În toate zilele vacanţei copiii au venit să-l ia seara la denii, ziua la câmp, unde se jucau pe iarba proaspătă. Copiii îi culegeau flori, i le făceau mănunchi şi i le dau în gură. El le lua între dinţi şi umbla aşa cu ele un timp, ca să le facă plăcere. După ce osteneau, se aşezau jos şi-l făceau pe Ciobănilă domn învăţător. El sta în şezut şi-i asculta. Rând pe rând, treceau în faţa lui şi-i spuneau poezii ori alte lecţii. Când greşea unul sau se încurca, ceilalţi făceau semn câinelui, care îi punea prostului notă rea, adică îi da brânci cu

capul şi-l rostogolea în iarbă. Râdeau toţi şi râdea şi el cu coada.

De Sf. Gheorgbe un copil i-a adus să vadă o pereche de miei priori. Ciobănilă i-a mirosit lung şi amănunţit. Izul de oaie adevărată îi deşteptă afunde aduceri aminte cu alearjun adormite, care îl încurcară. Se mai adăuga vremea, cu unduiri de adieri sosite din pajişti, cu cer albastru ca munţii şi izuri încâlcite abătute din toate părţile pământului, care-l îmboldeau cu ghesuri nedesluşite fără pace – nu se schimbă însă.

Rămase acelaşi străjuitor credincios al târlei şi al mieilor omeneşti, şi mai ales al baciului nou. Atât că aproape nu mai dormea noaptea. Sărea necontenit, ieşea în curte, scruta bezna, ulma vântul şi, plin de o mare nelinişte, de o ciudată presimţire, nu se mai culca. Aştepta… Aştepta ceva de dincolo de rosturile obişnuite ale zilelor de aici… Mocnea în el o s-o înteioară de nădejde, necunoscută, în jurul căreia alergau şi se grămădeau toate minţile în simţirile lui de până atunci.

Într-un revărsat de zori i se nălucira zvonuri de tălăngi. Ascuţi auzul… Veneau de departe, de către vale, şi urcau. O undă de vânt le şterse. Se puse jos: pământul nu-i împărtăşi nicio veste din coaja lui. Iar se sculă şi se ciuli tot… încorda până la durere auzul, şi prin cleştarul văzduhului trezit de întâile albe pâlpâiri ale luminii, suna, ca dintr-un fund pierdut de codrn, talanga cu glas argintiu de la gâtul lui Florin, berbecul trufaş cu care avusese râcă veche la stână. Încremeni în

ascultare: încet-încet, se slomneau şi celelalte acioaie, una de la grumazul oaiei năzdrăvane, care scăpase singură din gura lupului, alta de la gâtul lui Foltea, urecheatul burtos, pe spinarea căruia îl cocoţase baciul când, bolnav, nu-l mai ţinuse picioarele. Mai aşteptă… Un lătrat: al lui Lăbuş, starostele câinilor turmei… Şi nu se mai îndoi; nu mai pregetă… Era adevărat!… Tot culcuşul de amăgiri în care pribegia îl silise să-şi facă popas se spulberă… Mieii cei noi, baciul lor, târla cea mare şi albă? Piedici peste care sare cum a sărit cu lanţul de gât orice poartă ce i-a stat în cale spre ai lui… Fără să mai cate înapoi, o luă la goană înaintea lor, pe drumul aşternut cu umbre de rouă şi lumini, şi izbucni deodată, ca din pământ, drept în miezul turmei. Sări pe pieptul baciului şi-şi rezemă capul de inima omului, care-l îmbrăţişa şi-l primi cu ospăţ mare, ca la praznicul întoarcerii fiului pierdut.

12 iunie 1957, Bucureşti

VISCOLUL

ERA O IARNĂ UŞOARĂ, mai ales în sud, unde pe şesul încropit grâiele se vălureau în vântul cu iz de Mediterană. Satele, amăgite, se pregăteau pentru arăturile de primăvară… Când, deodată, de cum anul scăpată în făurar, se-ntoarse crivăţul, timpul se încrân-cenă şi se porni pe ger cumplit. Într-o singură noapte, Dunărea, acolo unde, lăţită, curge mai lină, se prinse; iar peste câteva zile zăcea întreagă ferecată în obezi, de la Orşova până la mare. Oamenii intrară, cu vitele la un loc, în bârloguri.

În schimb, fiarele şi contrabandiştii începură să hălăduiască nestânjeniţi. Vămile se desfiinţaseră. Grănicerii puţini, abia câte doi într-un post, şi acestea aşezate la mare depărtare unele de altele, nu mai pridideau. Contrabandele şi nelegiuirile se ţineau lanţ. De la o vreme, orice pază se dovedi neîndestulătoare. Contrabandiştii răzbeau pe unde poitoan, se întâlneau cu tovarăşii de dincoace, aşteptând doar să se înnopteze, ca să încarce sarea, petrolul, benzina, zahărul ori vitele furate şi le treceau dincolo.

Lucrurile ajunseseră departe urât, mai ales la un cot al fluviului, într-un punct numit Baba-Săracă, unde satele bulgăreşti roiau de contrabandişti.

Aşa nu mai mergea. Comandamentul de la Bucureşti dădu ordine severe, îndoirea şi întreierea numărului oamenilor de pază, sporirea elementelor de legătură între pichetele presărate de-a lungul graniţei, cu porunci să se tragă oricând şi în oricine, cu riscul oricăror incidente ce ar putea decurge.

În această împrejurare, de la compania de grăniceri din oraşul C… porni într-o dimineaţă geroasă o secţie de nouă soldaţi, cu un caporal şi un sergent major, sub comanda unui tânăr sublocotenent, proaspăt ieşit din şcoală; cu totul doisprezece oameni, bine armaţi, şi bine îmbrăcaţi, înzestraţi pentru orice întâmplare cu toporişce, lopeţi şi frânghii cu care să lege hoţii prinşi… Fiecare îşi ducea la şold săculeţul cu merinde şi sticluţa cu băutură.

În oraş începuse ninsoare. Afară, la câmp, gerul spori, şi numaidecât îi întâmpină crivăţul, care se umfla cu o putere din ce în ce mai nebună. Valea Dunării trăgea ca un uriaş horn culcat pe pământ de-a lungul ţării şi prin care alerga un fel de pulbere îngheţată, aspră şi înţepătoare, ca un nisip alb amestecat cu vârfuri de ace, stânjenind vederea şi umplând ochii de alice. Viscolul, înteţit, le împroşca mânios, şi ele se înfigeau în mantale, intrau pe mâneci, pătrundeau prin chiotori, căutând parcă pielea caldă. Dar oamenii, voioşi, cu căciulile trase peste urechi, mergeau împotrivă şi sporeau la drum. La început uşor, apoi din ce în ce mai greu. Curând lumea toată se prefăcu într-un soi de vast păianjeniş alb, plin de vaiere şi urlete, prin care ei trebuiau să pătrunză ca să-şi taie cale, opriţi din loc în loc de câte o stavilă crâncenă, ce li se punea clipă proptă, apoi trecea vâjâind peste ei; era o undă imensă de vânt, tare ca un zid, repede năruit.

Cu mare anevoie, pâlcul ajunse şi se opri la Baba-Săracă loc de întâlnire cu grupul de grăniceri ce trebuia să vie către ei din partea cealaltă. Dar aci nu găsiră pe nimeni. Se vede că ei întârziaseră, scăpaseră ora hotărâtă, şi ceilalţi, îndreptăţiţi să nu mai aştepte, plecaseră înapoi de teamă să nu-i apuce noaptea.

Sublocotenentul se căzni să scoată ceasul şi nu izbuti.

— E prânzul mare, spuse caporalul, apărându-şi gura cu mâinile înmănuşate.

„— Ba e trecut mult de prânz, cârti un soldat.

E dincolo de amiază.

— După ce cunoşti tu, mă grozavule, îl bruftui vagmistrul, îngrijorat să nu se descurajeze oamenii.

— După cum se strecoară lumina prin sita asta de zgrăbunţe, zise liniştit omul. Nu vedeţi că ea vine acum din dreapta, dinspre miazăzi, nu din faţă, de la răsărit, ca azi-dimineaţă… Curând are să treacă odată cu soarele, în spatele nostru…

— Ia închide-ţi gura, firoscosule, că ţi-o umple măzărichea. Domnule locotenent, se întoarse sergentul major, eu zic să mâncăm. Pe urmă pornim mai departe. Până la postul nr. 3 mai sunt 5 kilometri. Îi facem cel mult în două ceasuri. Răspund eu…

Tânărul comandant de ce din cap, şi oamenii, bulgăriţi între nişte sălcii zbuciumate, clefetiră câţiva pesmeţi găsiţi prin buzunare. N-aveau chef să umble în sacii de la oblâncuri, doldora de zăpadă încâlcită în ei.

Sergentul-major Costache Negrea îşi privea oamenii gânditor. Pâlcul fusese dat în seama lui, vechi militar şi dibaci grănicer, om matur, energic, cu cap şi experienţă, hârşit cu toate tainele şi chichiţele contrabandiştilor şi mai ales bun cunoscător al meleagurilor dunărene, bătute de el în lung şi lat. După liberare, cu cincisprezece ani de serviciu şi pensie buni-şoară, îşi pusese în gând să se facă şi el contrabandist. Dar în alt stil. Şi era sigur că avea să ajungă departe. Om chipeş, cu trăsăturile feţei largi şi deschise, cu glasul sonor şi hotărât, înalt şi voinic, câştiga de la început

simpatie şi încredere. Musca ce-şi lăsase în bărbie, sub buza de jos, punea un accent şi mai bărbătesc pe chipul limpezit de ochii mari, căprui, cu privirile arzătoare, pline de suflet.

Sublocotenentul Viorel Petre, căruia îi întinse bidonul cu coniac, îi fusese, în împrejurarea asta, agăţat mai mult decorativ, ca să se facă plăcere celor de la Bucureşti şi ca să deprindă oarecum şi el meseria de grănicer. Toată greutatea şi răspunderea de comandant al expediţiei apăsa numai asupra vagmistrului Costache Negrea, care ştia să poruncească, se pricepea să cârmuiască şi, la nevoie, să taie în carne vie.

La plecare, căpitanul l-a luat deoparte şi i-a spus:

— Negrea, în tine mi-e nădejdea. Ai grijă de oameni. Şi fii cu ochii în patru să nu cădeţi în vreo capcană. Tu dai socoteală de toate.

— Păi, domnul sublocotenent? zâmbi el.

— Nu ne uităm noi la de-alde ăştia cu caş la gură şi gândurile în stele, urmă şeful. Tot tu trebuie să ai grijă şi de el. Nu uita că este nepotul colonelului: Să mi-l aduci întreg nevătămat. Ba, dacă îţi vine bine, trece-i pe seamă vreo ispravă. Ne punem bine cu cei de sus.

— Sublocotenente, se adresă el acestuia, să ai toată încrederea în sergentul-major, care e militar încercat, e întreg numai devotament şi pricepere. Astea spuse cu tonul: Tu eşti un papă-lapte, să faci bine şi să asculţi de vagmistru.

Tânărul puse mâna la căciulă şi salută „tăcut. N-avea nicio veleitate de comandant. Mergea pe

cont propriu şi pentru plăcerea lui. Era un băiat subţiratic, blând şi plăcut la înfăţişare: năltuţ şi bucălat, aducea a fată. Fără ambiţii, visător, îndrăgostit de natură, scria necontenit versuri. În şcoală, un coleg îi împuiase capul cu frumuseţile peisagiului dunărean, măreţia amurgurilor de topaz topit, curgând pe pieptul lat ai Istrului, sălbătecia exotică a ostroavelor pline de fiori şi păsări nemaivăzute, minunile pescuitului, bălţile înstelate cu nuferi şi înnorate de lebede, junglă de sălcii şi răchite adăpostitoare de stupii albinelor sălbatice, aşa că uneori când tai un trunchi te pomeneşti cu mierea neagră, curgând ca din vrană… încât toată vara locotenentul – şi căpitanul îi înlesnise asta – o petrecuse în lotcă, bătând cotloanele şi tainiţele malului, ca şi ostroavele, după flori, peşti şi păsări, sub cuvânt că inspectează posturile. De multe ori îl însoţea vagmistrul Negrea, care începuse să-l îndrăgească pentru purtarea lui delicată, fără ifose de superior, cu care-l umileau ceilalţi ofiţeri.

Cât s-au odihnit la Baba-Săracă, vântul şi ninsoarea se schimbaseră. Nu mai împroşca alice. Acum un adevărat ciclon repezea în ei, din toate părţile, fulgi mari de zăpadă, adunaţi cocoloaşe. Zarea, de jur-împrejur şi deasupra, se întunecase cu posomorâre. Năvălea când crivăţ, când se învârtejeau, bufnind în ei, zeci de alte vânturi din toate laturile, într-o grozavă încăierare. Totuşi, porniră înainte… Mai mult bâjbâiau, cu ochii închişi, cu răsuflările tăiate, cu veşmintele când lipite de ei în faţă, când umflate, plesnite şi

întoarse peste capetele lor, din spate. De la o vreme, nu se mai cunoscu pământ, văzduh, amândouă otova. Nu se mai deosebea nimic, nici loc, nici timp, amestecate toate într-un haos urlător.

— Bu… începu sergentul-major să spuie către sublocotenent, dar un pumn greu din vânt îi astupă gura, răzbindu-l până în fundul bojogilor şi-l clătină ca o lovitură de box. Doar în gând putu să-şi mai urmeze întrebarea despre busolă.

Umblau acum în bobote. Nu mai ştiau încotro. Uraganul, dezlănţuit cu toate mâniile lui, îi luă pe sus şi-i purta fără voia lor încotro vrea. Trombe uriaşe de viscol îi prindea în mijloc, îi răsucea şi-i zvârlea afară ca pe nişte înecaţi.

Câte o explozie de furtună se spărgea lângă ei, bufnitura îi asurzea cu trăsnet de canonadă, şi schijele de vânt îi plesneau, învineţindu-le carnea, scoţându-le sângele din vinele obrajilor, stâlcindu-le plămânii sub presiunea aerului proiectat cu violenţă în piepturile buşite. Oamenii, asfixiaţi, trăgeau pe gură şi nări, în loc de aer şi văzduh, foloştine mari de zăpadă, intrate cu viteza proiectilelor.

Apoi viforul, parcă sleit de paroxisme, se ostoia puţin şi se mulţumea să facă o horă de duhuri albe, dănţuind împrejurul celor îngăduiţi o clipă să se adune la un loc şi să lăsufle.

Umblau, nemaiştiind nici de când, nici încotro, rătăciţi, încurcaţi într-o colosală mreajă sură de vânturi împleticite. Nu puteau vorbi unul cu altul. Când se prăvălea câte un talaz năprasnic

de viscol peste ei, gata să-i zboare, se prindeau de mâini, se încolăceau peste mijloc, se îndoiau toţi o dată, snop, şi abia aşa scăpau.

Nu se gândeau să poposească. Orice oprire le-ar fi fost mormânt, noianele de zăpadă atât aşteptau, ca să se oprească în ei şi să-i nămeţească. Dar aşa, mişcându-se, tot mai izbuteau să se strecoare prin ochiurile goale ale viscolului şi să scuture valurile ninsorii de pe ei.

Deodată, sergentul-major din coasta stângă a pâlcului căzu. Un iureş sălbatic îl lovise cu spăimântătorul lui catapult de vântoasă peste coşul pieptului, îi pusese piedică şi-l trântise cât era de voinic. Negrea vru să strige pe sublocotenent, dar nu putu. Se gândi numai fulgerător la el, că-l lasă singur într-o cumplită cumpănă, şi-l înfăşură într-o ultimă sălbatică grijă. Şi nu se mai mişcă. E drept că era cel mai vârstnic dintre ei, dincolo de patruzeci de ani, dar până atunci asta nu se simţise. Sublocotenentul de lângă el îşi simţi mâna de care-l ţinea vagmistrul liberă. Pregetă să strige, încercă să se plece şi să-l ridice. Ceilalţi, trâmbă, îl târâră după ei mai departe. Negrea rămase acolo, cu arma sub el, repede schimbat în morman de zăpadă. Sublocotenentul gândi doar un singur cuvânt, ivit în mintea lui la vederea grozavei scene: „teribil”, cu care se îndeletnici mereu de aici înainte, morfpiindu-l în gură: „teribil, teribil”, clătindu-se.

Ceva mai departe, o altă gigantică icnire a orcanului izbucni din beznele albe şi, ca o înfricoşătoare cataractă, îi turti, înhăţându-i într-

un monstruos teasc de văzduh strivitor.

Inimile, cu sângele gonit tot din toate părţile, năpădit în ele, zăboviră câteva clipe din bătaie, smucite din loc. Caporalul din partea dreaptă a grupului, izbit de tăişul unei enorme lame de taifun, n-avu timp să ducă bine mâna la piept, unde simţise o străpunsătură de cuţit fulgerată până-n vinele gâtului, şi se prăbuşi din picioare făr un cuvânt. Sublocotenentul văzu, sau simţi numai nenorocirea, nici el n-a ştiut bine. Se gândi la arma celui pierdut: ar fi trebuit s-o ia. Dar nu-i mai păsa. Nu-l mai interesa nici măcar haotica poezie a cataclismului. Paşii îl târau automat, odată cu ceilalţi, mai departe, indiferent dacă înainte sau îndărăt.

Apoi începură să se răzleţească, nepăsători, singuri şi uitaţi chiar de ei înşişi, în orbenia unui amurg apocaliptic, care-i înghiţea unul câte unul în adâncurile gâtlejurilor lui de balaur cosmic, din care vărsa rafale de vânt veninos şi îngheţat. Viscolul ajunsese culmea. În încleştările lui, firea întreagă se zvârcolea cu mugetele şi ţipetele trâmbiţelor judecăţii de apoi, şi lumea, apucată de colosale convulsiuni, se zbătea într-un soi de isterie universală, posedată, călărită de toate legiunile vânturilor demoniace.

Trăiră totuşi o ultimă aţâţare tulbure, a tuturor puterilor din ei aţintite asupra primejdiei. Ajunseră la exaltarea nefirească, unică a supremei spaime, refugiaţi în piscurile necunoscute ale fiinţei lor stoarse de ananghie. Mai aveau un pas ca să salte dincolo, în neant.

Nu visau, nu slăbeau… Se dezlânau.

Sufletele, nu cugetele – nu mai aveau – sufletele lor se desfăceau de ei, îi părăseau lucide, ca să se ducă în alte părţi, unele acasă, la cald, la părinţi, altele numai într-o grădină cu flori, lăsând sleite acolo trupurile ajunse nefolositoare.

Sublocotenentul se întorcea la lotca lui însoţit de majorul Negrea, care-l călăuzea printre ostroave. Pierduţi, năuciţi, spulberaţi, din ce în ce se ştergeau… Şi găsind alte alinări aiurea, tot mai moi, se lăsau pieirii.

Atunci, un glas puternic răzbătu până la ei. Răsună o comandă limpede: „Stai!” care-i deşteptă, şi din urmă se ivi şi îi ajunse sergentul-major Costache Negrea. Cum a putut să se scoale şi să se despotmolească, singur, sau ajutat de altcineva, nimeni nu s-a întrebat. L-au primit cu însufleţire şi s-au bucurat. Înota prin nămeţi voiniceşte, scuturând din cap şi umeri, şi vântul nu putea să-i facă nimic.

— Drepţi!… porunci el.

Oamenii, ca prin farmec, se îndreptară şi se înţepeniră.

— Strângeţi rândurile!…

10 +

Şi ei se bulucirăă, nemaiţinând seamă de opintirile vijeliei. Pâlcul decapitat îşi pusese capul la loc. Nu le păsa unde lipsise şi cum răsărise; îl ştiau vârtos şi vrednic şi le era de ajuns.

Singur ofiţerul se gândi ca visează. Dar numaidecât îşi dete seama că e iar treaz, întors din aromeala când alunecase câteva clipe cu lotca.

Acum simţea şi mai aprig, până la măduvă, muşcăturile gerului, bătaia cu vergele de oţel a crivăţului, carnea zdrobită de sforţările şi ostenelile împinse dincolo de marginile răbdării.

Nu… asta nu era moartea dulce, halucinaţiile celor ce pier îngheţaţi, plutind în viziunea unor fericiri cereşti. Şi îşi aminti de „Fetiţa cu chibrituri” a lui Ander-sen urcând din ger de-a dreptul în paradis. Pe când el, dimpotrivă, el se zbătea aici pe loc, ca şi mai înainte, în cumplita realitate a uiaganului de zăpadă, în care Negrea, chemat de grija răspunderilor, intra din nou alături de ei şi lupta cu urgia care se pornea iar.

— Domnule sublocotenent, zise vagmistrul scurt, vă rog să-mi treceţi mie comanda. Sunteţi lăsaţi toţi în răspunderea mea.

Sublocotenentul dete învoire în gând.

— Trebuie, urmă Costache Negrea, să ne alcătuim în formaţie de atac, adică în unghi, ca stolul de cocori împotriva vântului; nu desfăşuraţi ca acum.

Ofiţerul nu pricepea, majorul îl lămuri:

— Cu mine în vârf, şi ceilalţi aşezaţi în rânduri unul în spatele celuilalt, facem un fel de pană înfiptă în vifor, pe care-l străpungem. Şioaiele vântului tăiat în două ni se scurg apoi pe lături, ca la apărătorile puse înaintea picioarelor de poduri, încheie el.

— Caporal! strigă apoi.

Sublocotenentul, în gând sau tare – nu-şi amintea – îi spuse că acesta căzuse sub ochii lui şi n-avea să se mai ridice.

Negrea îi auzi glasul sau gândul, că răspunse:

— L-am sculat eu şi i-am ordonat să mă urmeze.

Hei, caporal, unde întârzii? Şi privi sever în urmă.

Din amarul vărsat înapoia lor, din mugitorul potop de vânt şi ninsoare, se desfăcu o umbră, şi numaidecât caporalul Ilie Ţintoi făcu drepţi.

— Dezleagă frânghiile, îi porunci vagmistrul, că oamenii nu pot. Trebuie să-i ferecăm snop, la un loc. În acest timp zăpada se bulucea în ei, clădită troian, ca să se împrăştie iar sub groaznicele bubuituri de artilerie grea ale viforului tot mai înverşunat.

— Repede, repede! poruncea Negrea, descingându-se şi pe el şi pe alţii de funiile pregătite anume pentru prizonieri.

Deodată, viscolul, uimit parcă, se opri puţin, ca să-i privească, vrăjit.

— Treceţi în faţă, voi, Marine şi Iordache, şi cu mâinile vânjoase vagmistrul ţintui locului doi vlăjgani, cei mai înalţi din grup.

— Leagă-i cot la cot şi peste mijloace, cât mai strâns şi mai zdravăn.

Cât ai clipi, caporalul împlini porunca. Mâinile îi lucrau sprintene, degetele se mişcau îndeletnice, fără să le pese de gerul ce amorţise pe ale camarazilor.

— Vasile şi Ion, la rând, în spatele ăstora… Domnule sublocotenent, locul dumneavoastră este aici, între haidamacii ăştia, şi vârî pe tânăr în mijlocul celui de al doilea şir.

i

Ofiţerul simţi numai forţa din braţul lui Negrea, care-l muta din loc. Pe el însă nu-l putu prinde şi apuca: îi aluneca din pipăitul lui nimicit de ger. Cei trei inşi, îndesaţi unul în altul, fură încătuşaţi cot la cot şi peste brâie.

Cu ceilalţi cinci soldaţi rămaşi făcu un al treilea şir, aşijderi înlănţuiţi cu funii, între ei, pe care-l înghesui în dosul celorlalte două. Pe urmă îi împleti pe toţi împreună, îrmodând şirurile de oameni între ele, cu frânghii petrecute acum de la soldatul din faţă, prin cel din mijloc, la cel din spate, încrucişate cu celelalte legături pe lat. Ca să ialcătuie cât mai grabnic, treceau amândoi slobozi peste orice piedică, pătrundeau nestânjeniţi printre cei o dată legaţi, se iţeau prin ochiurile reţelei, se strecurau de-a dreptul ca nişte năluci prin nodurile dintre trupurile ferecate, sau poate chiar prin trupuri, ostaşii nu-şi dau bine seama, şi nu se uimeau: era ceva firesc atunci, cerut de urgenţa deznădăjduită a împrejurării.

Oamenii stau acum prinşi ca o singură vietate în ochiurile unui năvod de funii din care nimeni nu mai putea ieşi, dar şi niciunul nu se mai putea pierde.

De-ar fi căzut cineva, falanga îl ţinea drept şi-l ducea cu ea înainte. Numai toţi o dată ar fi putut fi doborâţi, şi asta era mai greu.

Totul s-a petrecut uimitor de repede, sub şarjele desperate ale viforului, care, înciudat, se pornise mai aprig.

— Eu mă aşez ca bătrânul cocor în vârf,

călăuză, spuse Negrea, şi trecu în faţa celui dintâi şir. Tu, Ilie, porunci el caporalului, treci în spate, ariergardă, în dreptul domnului sublocotenent, ca să-l aperi. În câteva ceasuri suntem îndărăt la cazarmă. Răspund eu. Cum v-am luat, aşa trebuie să vă dau în primire… înainte, marş!

Şi alcătuirea asta porni în hăul orbitor şi asurzitor al viscolului, ca un animal monstruos, îndârjit de cumplitele avalanşe de plesne şi bătăi ce curgeau peste el din toate părţile.

Mergeau… şi nu se sinchiseau încotro. Ştiau numai că acolo, în fruntea lor, chinuieşte sergentul-major Negrea, înapoi veghează caporalul Ilie Ţintoi, care trebuie să-i scoată la liman: altfel răspund.

Mergeau… şi în mers adormeau. Se deşteptau în grozave detunături, fără să poată deschide ochii, umflaţi şi sângeraţi de usturimele viieliei. Moţăiau câţiva paşi şi iar adormeau, târându-se prin mijlocul unei enorme bătălii cu stihiile răsturnate care, învrăjbite, îşi schimbau din clipă în clipă tactica şi armele.

Aci, cavalcada nechezătoare de valkirii, cu pletele fuioare de viscol măturând cerul, îi străpungeau cu grindini de lănci şi săgeţi repezite din apus.

Aci, cohorte de arhangheli polari scăpate din infer-nurile Nordului îi izbeau în dos cu aripile lor de gheaţă flexibilă.

Când abisurile opace din faţă îi mitraliau, când îi şfichiuiau, cu şuiere înfricoşătoare, averse de cnuturi ardeiate, lungi de-o poştă, sau îi

retezau din dreapta tăişuri de coase năprasnice, ascuţite necontenit pe ar-cerele crivăţului scrâşnitor.

Pentru ca apoi, la un semnal de răcnet îngrozitor, să le dea asalt toate deodată la un loc. Dar cele mai cumplite erau suflurile exploziilor de nevăzute bombe încărcate ca aer lichid îngheţat, care cu trăsnete şi îi încovoia până lângă pământ.

Lungă, chinuitoare, nemaisfârşită târşâire cu poticneli, opintiri şi iar poticneli.

Dar domnul vagmistru nu îngăduia cu niciun chip cât de mic popas. Mereu de strajă în vârful formaţiei, poruncea şi viscolului din faţă, pe care el, ca o carenă vie, îl despica vârtos cu pieptul deschis, comanda şi oamenilor dinapoi.

Uneori, ghicind amorţeala, paralizia voinţei ofiţerului căuta să-l trezească şi să-l mângâie.

— Lasă, domnule sviblocotenent, striga el peste capul furtunii, fără să-i pese de căluşul ce-i punea viscolul, acum vine primăvara. Ieşim iar cu lotca după nuferi şi crini în bălţi. Vă aduceţi aminte de lanurile de stânjenei sălbatici?

Dar bolţile curpenilor înfloriţi, agăţate cu zorele sălbatice, pe sub care treceam urmărind de departe lebedele? Şi teii din ostrovul mierlelor? Ca mâine ne întoarcem la ele…

— Caporal Ilie!

— Ordin.

— Cum e acolo în spate?

— Este bine, să trăiţi. Fiţi fără grijă. Glasurile lor găurind pâslele învârtejite ale furtunii se auzeau prin tot huietul oceanic al văzduhului

turbat.

După câteva şovăiri şi încercări, Negrea găsise şi apucase direcţia ciclonului: îşi potrivi trâmba de oameni aşa ca să i-o ducă vântul puţin pieziş dinapoi, ca pe o corabie fugind înaintea furtunii.

Curând, sau cu mult mai târziu – niciunul n-a ştiut să spuie – vagmistrul strigă:

— Am ajuns!

Se aflau între nişte troiene uriaşe ca nişte movile de zăpadă, clădite peste ceva dedesubt. Între ele, oarecare linişte, şi larma puţin mai stăvilită.

— Casele! Intrăm în oraş… arăta bucuros călăuza.

Uite şi cazarma!

Adevărul era că nu se mai cunoştea decât o nămestie albă ca o căpăţână de deal oblu, pe care, sus, se dau peste cap vântoasele, spulberând fumuri subţiri de zăpadă. Pereţi, acoperiş, uşi, streşini, tăinuite, îngropate în zidăria de nea bătătorită de maiurile vijeliei în chip de cetate înaltă.

— Ei drăcie! bodogăni vagmistrul, vorbind singur.

Pe unde intrăm acum?… Nici măcar o crăpătură în partea asta. Nămeţii au astupat totul. Hai, Ilie, să-i dăm ocol şi să ieşim în latura dincotro suflă crivăţul.

În coasta de răsărit, adevărat, bătătura era aproape stearpă. Aici zăpada nu se putuse aciua o clipă de răul vântului furios, care nu-i da răgaz să

se aşeze, ci numaidecât şi necontenit o sufla dincolo peste acoperişul copleşit.

*

— Ilie, ia lopata şi desfundă colo…

Numaidecât caporalul descoperi pragul şi ţâţânile unei uşi… Vagmistrul bocăni cu cizma în lemnul îngheţat.

— După mine, băieţi! şi Negrea, săltând cu umărul fiarele înţepenite, deschise… Se treziră într-o încăpere nedesluşită, întunecată. Desfă-i, Ilie, ca să se poată culca.

Nu-i mai deznodară, ci tăiară cu cuţitul frânghiile îngheţate, despărţind doar oamenii care rămaseră cu căpătâiele şi curmeiele funiilor atârnate de coate şi de mij focuri.

Faţă de cumpăna prin care trecuseră, aci se simţea o uşoară boare călduţă. Pereţii şi ferestrele, căptuşite pe afară cu stânjeni de zăpadă groasă, îi apărau de mâniile care-i zdrobiseră şi de vacarmul ce-i înnebunise şi care acum se auzea ca înfundat în depărtări.

O destindere, o dulceaţă, o moleşeală de copil mic pus la sânul mamei îi cuprinse. Ochii lor îndureraţi se puteau deschide măcar să clipească şi să-şi scuture lacrimile.

— Domnule sublocotenent, dumneavoastră aşeza-ţi-vă aici lângă sobă.

Şi Negrea, luându-l de subţiori, îl puse lângă o vatră albă şi caldă.

— Voi, îndemna el oamenii, lungiti-vă aici în patul ăsta lung, plin cu paie. Care nu aveţi loc, treceţi lângă domnul ofiţer.

— Îţi mulţumesc, dragă Negrea, ne-ai scăpat viaţa, rosti cu glas stins tânărul. Te rog culcă-te şi dumneata lângă mine. Eşti istovit…

— Nu pot, domnule sublocotenent. Eu şi caporalul trebuie să ne întoarcem. În zăpăceală ne-am uitat armele. Ne ducem să le luăm din zăpada unde au căzut.

Motivul i se păru locotenentului foarte serios, nu mai stărui şi îndată alunecă în somn adânc. Oamenii se trântiseră şi căzuseră, plumb, care pe unde apucară. Nimeni nu i-a văzut când au ieşit, uşa se închisese, veriga se aşeză la loc.

*

Peste treizeci şi şase de ceasuri, când viscolul se ostoise, gospodarul Ganciu Kola din satul Beşliţa, din Bulgaria, la şapte kilometri depărtare de Dunăre, îndrăzni să iasă din casă, după ce cu multă cazną izbutise s-o desfunde dintr-un gorgan de nea. Cea dintâi grijă a lui a fost să se ducă la grajd. Avea vite care flămânzeau şi însetau închise acolo de trei zile încheiate.

Nu băgă de seamă la început că intrarea fusese dichisită şi că veriga s-a lăsat scoasă fără mare greutate. Deschise uşa. Ziua năvăli cu lumina înăuntru. Animalele îl simţiră şi se mişcară, lihnite… Ganciu intră şi înainta; clipind, se opri şi căscă gura: acolo, alături de vite şi între picioarele lor, zăceau pe paie nişte momâi în –, f of oliţe în straie de pe care încă nu se scuturase zăpada. Unii lungiţi în ieslea încăpătoare. Nu se mişcară. Păreau morţi. Bulgarul se sperie. La început vru să fugă, să strige… îşi luă seama: cine

putea să-l audă şi să sară? Satul era înmormântat în nămeţi. Privi mai cercetător şi ascultă. Se auzea cum sforăie. Nu erau deci morţi. Atunci tâlhari? Hoţi de vite prinşi de viscol? Ce să facă? Lucrul cel mai cuminte era să alerge la jandarmerie. Dar cum? Toate uliţele erau înfundate. Ar fi trebuit să sară din acoperiş în acoperiş până acolo.

Vitele se uitau la el şi mugeau uşor… Cereau mâncare şi se mirau că nu le dă. El privi şi ascultă din nou. Oaspeţii nepoftiţi dormeau buştean, nu se prefăceau. Se hotărî să îngrijească mai întâi de dobitoace. Se strecură binişor în pod şi dete jos fân, priveghind ce se întâmplă şi gata s-o zbughească. Adormiţii nu se clintiră. Ieşi apoi şi se întoarse cu căldările de apă, pe care le puse lângă uşă, ca la nevoie s-o poată încuia peste cei dinăuntru. Vitele se apropiară şi se adăpară pe rând.

Ele umblau încet, grijulii să nu calce oamenii ce se odihneau printre ele… Vaca bălană, culcată în fund, nemişcată până atunci, se sculă şi ea greoaie, abia ducând puiul din burtă… Omul care dormea ghemuit în *es*, la cald, ca pe o vatră, se rostogoli şi se trezi. Căscă. Se întinse, deschise ochii. Era sublocotenentul. Se ridică apoi în şezut şi privi curios de jur-împrejur. Nu se dumirea de loc. Repede îşi aminti de toate. Ar fi trebuit să se găsească în odaia cea mare a cazărmii, tinde-i vârâse sergentu l-major. Şi acum cine-l strămutase în alt loc necunoscut? Se ridică în picioare. Bulgarul nu mai aşteptă, ţâşni afară, trase uşa şi o încuie… Apoi alergă să ia toporul, puşca… Dar îi

fu teamă, prea erau mulţi vrăjmaşi. Tot la jandarmi trebuia să răzbească. Sublocotenentul rămase în întuneric. Dar cu încetul ochii i se obişnuiră şi el prinse să zărească prin întunecimea odăii, unde se mişcau umbrele vitelor… Nu pricepea; înciudat, strigă. Niciun ostaş nu răspunse. Bâjbâi şi găsi pe unul de lângă el. Îl apucă de braţ şi-l zgâlţâi… Dormea încă şi abia îl deşteptă.

— Scoală, Iordache!

Omul se trezea greu şi nu se desluşea…

— Haide, scoală-i pe toţi, porunci ofiţerul. Şi nu se lăsă până ce nu-i trezi, unul câte unul.

Oamenii căscau, se ridicau, îşi trosneau oasele, se trânteau la loc, se-ntorceau pe partea cealaltă. Câţiva se treziră de-a binelea. Ofiţerul izbutise să scoată lante” mă şi le-o pusese aprinsă în ochi…

— Unde suntem noi, mă băieţi? întrebă el plin de nelinişte.

— În cazarmă, domnule sublocotenent, răspunseră unii.

— Asta e cazarmă? izbucni el. Voi nu vedeţi? Uite, vite, iesle, bălegar. Negrea ne-a închis într-un coşar.

— Nu se poate, domnule sublocotenent. Domnul major Negrea are grijă de noi şi răspunde, îl întâmpina unul aproape certându-l.

— Dacă e aşa, unde-i acum? Ne-a lăsat singuri. Ne-a părăsit şi el, şi caporalul.

Grănicerii se uimiră. Aşa era, gradaţii nu se găseau lângă ei.

— S-o fi dus după ajutoare, îşi dete cu părerea cel mai isteţ. Să-i aşteptăm.

— Până atunci să mâncăm ceva, că m-am upit de foame, propuse altul.

Se desfăcură deci, mai întâi de frânghiile ce-i înfăşurau încă, cotrobăiră sacii cu merinde, ronţăiia pez-meţii tari ca cremenea şi conservele îngheţate bocnă. Gâlgâiră lung din bidoanele cu rachiu. Se ospătară bine şi iar se culcară.

Numai sublocotenentul nu putea sta locului. Umbla în lung şi în lat măsurând încăperea, ocoli vitele, dete cu pumnii în pereţi, erau de bârne. Bătu în uşă şi o zgudui, se arăta solidă şi încuiată pe dinafară. Nu mai încăpea îndoială, se găseau închişi într-un staul.

Un fel de panică îl cuprinse. Ascultă cu tot ascuţişul auzului la pândă. De afară nu se mai auzea nimic. Viforul încetase. Şi el vrea cu orice chip să iasă, să scape de acolo, unde simţea sigur o primejdie.

Sculă iar câţiva ostaşi, cu porunca să spargă uşa… Toţi se împotriviră cu tărie.

— Nu se poate, d-le sublocotenent. Dăm de bocluc.

Stricăm efectele statului… Trebuie să aşteptăm pe domnul vagmistru Negrea. El e tatăl nostru.

La amintirea lui Negrea, ofiţerul se mai linişti. Şi o lungă aşteptare se întinse iar peste ei, învârstată cu somnuri adânci, apoi mâncare şi iar somnuri.

Târziu, un zgomot, mai puternic decât un

râcâit, la uşă, care se crăpă sfioasă, încet-încet şi cu mare băgare de seamă; un ostaş scăpată strecurat înăuntru, apoi altul şi altul, toţi cu armele întinse. Noii sosiţi nu zăreau, veniţi de la lumină, deocamdată bine, dar cei dinăuntru îi vedeau desluşit şi se bucurară.

— Vedeţi, domnule sublocotenent, tot la cazarmă suntem. Uite, camarazii vin să ne scoată.

— Domnule sergent-major Negrea, suntem aici! răcni voios unul din ei.

Dar Negrea nu se arătă. Îi înconjură îndată un lanţ de soldaţi muţi, în uniforme verzi, cu puştile în bătaie: jandarmi bulgari.

— *Coi Ste vie*? se răsti cineva dintre ei, un gradat de bună seamă, somându-i ameninţător şi aşteptând încruntat cu degetul pe trăgaci.

Sublocotenentul nu înţelegea limba în care li se vorbea, dar pricepu îndată situaţia: rătăciseră şi intraseră în ţară streină.

— Ce spune? se adresă el oamenilor săi.

— Zice pe bulgăreşte că cine suntem, tălmăci unul.

— Întreabă-l unde ne aflăm, porunci el.

— *Căcvo tersite tuc*?...

— Spuneţi voi mai întâi ce căutaţi aici, hoţilor, izbucni bulgarul.

— Povesteşte-le cum am ajuns la ei, fără să ştim şi să vrem.

Dar bulgarii înjurau mânioşi, refuzând orice încercare de lămurire.

Soldaţii noştri, ştiindu-se nevinovaţi, şedeau şi primeau toate, miraţi, dar liniştiţi. Ceea ce dădu

îndrăzneală jandarmilor să-i apuce şi să-i facă prizonieri, fără împotrivire. Aşa era rânduiala.

După o droaie de schimburi de telegrame şi note, anchete, convorbiri şi paraconvoibiri, conflictul s-a aplanat, prizonierii fură puşi în libertate, după împlinirea formalităţilor de rigoare şi predaţi autorităţilor româneşti, la punctul de vamă G...

Aici, alte anchete, şi mai plicticoase. Povestea lor, spusă la fel, de ofiţer şi de fiecare soldat ceicetat în parte, fu oficial primită şi crezută. Ca să se dreagă înfruntarea şi ca să ne luăm şi noi satisfacţia, grănicerii fură înălţaţi la rangul de eroi. [...]

Rămânea însă neexplicată enigma sergentului-major Negrea şi caporalul Ilie Ţintoi. Unde şi pentru ce dispăruseră? După ce se purtaseră cu atâta pricepere şi devotament!

Toţi îşi dădeau părerea că dezertaseră amândoi, de teama răspunderii, şi rămăseseră ascunşi în Bulgaria. Semnalmentele lor fură trimise tuturor autorităţilor poliţieneşti de acolo.

Numai sublocotenentul Viorel Petre credea altfel şi altceva. Nu spunea ce anume. Cerea însă foarte stăruitor îngăduinţă şi soldaţi, ca să facă el personal nişte cercetări speciale la Baba-Săracă.

Fu socotit nebun. Dar cum ameninţa că pleacă singur, i se făcu gustul.

Ieşise iar soarele. Pământul se ascundea sub zăblog de zăpadă, ici afinată, colo spulberată, în unele locuri grămădită troiene, după toanele vântului şi ale piedicilor ce-i stăteau în cale.

Sublocotenentul Viorel Petre cu o poteră de soldaţi luă în cercetare postată cu postată tot cuprinsul împrejurul şi dincolo de punctul Baba-Săracă. I se întipărise scena când căzuse sergentul-major Negrea şi ţinea bine minte că atunci viscolul îl bătea în urechea stângă. Se călăuzi după direcţia asta, prubuluind timpul şi numărând paşii, refăcuţi acum din nou în amintire, de la popas înainte.

La două sute de paşi dăinuia un troian mare, moşo-roit peste o piedică.

— Aici! porunci el.

Lopeţile descoperiră pe vagmistrul Negrea. Nu se clintise. Sta lungit cu faţa în jos, cum căzuse, cu arma sub el. Soldaţii îl dezgrădiniră şi-l curăţară de zăpadă.

Ceva mai departe, sub alt morman, descoperiră pe caporal. Ilie Ţintoi scăpase arma din mina dusă spre inimă… şi zăcea prăbuşit într-o rână, cu o grozavă suferinţă pe chip. Camarazii îl scuturară de ninsoare şi-l aşezară lângă sergentul major.

XI – Căprioara din vis

Amândouă leşurile odihneau acum alături de un linţoliu alb, întins cât valea Dunătii.

Sublocotenentul îngenunche, dar nu pentru o rugăciune. Cu mâini lacome, el descheie, pipăi şi căută întâi pe Negrea, sub manta. Soldaţii crezură că ofiţerul a înnebunit de-a binelea. Funia cu care majorul, la plecare, se încinsese peste tunică şi cu care-l înfăşurase pe el când alcătuise în vifor falanga, funia lipsea.

Fără şovăire, sublocotenentul trecu la celălalt mort. Smuci mantaua, desfăcu în lături pulpanele ţepene de ger, ca un profanator. Nici caporalul nu mai avea frânghia cu care plecase din cazarmă. Amândouă se aflau în altă parte… Ancheta găsise şi reconstituise unsprezece funii, cu care cei doi dezertori legaseră oamenii: două ale lor şi nouă ale soldaţilor. Sublocotenentul nu luase niciuna.

Îngenuncheat asupra lor, Viorel Petre nu se mai sătura privindu-i, de astă dată pentru o altă nepipăită cercetare… vorbea cu ei, vorbe de gând, aşa cum făcuse când, într-o supremă, misterioasă încordaie, închegaţi din arzimea dragostei şi devotamentului, ei îl ocrotiseră şi-l scoseseră din ţinuturile morţii.

Luni, 31 mai şi marţi 1 iunie 1954

CĂPRIOARA DIN VIS

— …DE ACEEA EU CRED ÎN VISE, urmă cu tărie bătrânul sculptor. Nu în toate, bineînţeles. Şi mai puţin în visele a căror cheie o poartă toată lumea în buzunar. Pasărea înseamnă veste, pisică, egal trădare, câine – duşman şi aşa mai încolo. Astea sunt copilării. Simbolistica viselor e mult mai complexă şi mai tainică decât simpla explicaţie din popor. Interpretarea lor trebuie făcută ştiinţific. Sunt unele prevestitoare. Altele ne întorc înapoi, la vieţile din străvechime. Dar nu oricine le face. Trebuie să fii anume hărăzit ca să te

11*

— Viziteze un vis profetic. Căci şi visele* sunt pe măsura oamenilor. Sunt, cum spuneam, unele

care ne vin în împrejurări de mare cumpănă, sub ameninţarea morţii. Ţâşnind din straturile adânci ale fiinţei noastre, ele ne destăinuiesc stări de mult trăite, trecute în fundul nostru, care zbucnesc în vis cum într-un cutremur năpădesc prin crăpăturile scoarţei vinele apelor fierbinţi din miezul pământului. Ele simbolizează nu numai o trecută trăire personală, ci aduc străfunduri din o experienţă obştească, o ameninţare de întâmplare colectivă a omenirii din care eram atunci, cum suntem şi acum o părticică, unde însă răsună totul.

— Asta, până acum, este mai mult geologie decât onirocritie, îl opri cineva.

— Ce ştiţi voi despre tehnica viselor!... se întoarse vorbitorul cu dezgust spre colţul de unde pornise întreruperea. Apoi urmă: Un astfel de vis încărcat de înţelesuri mi-a dezvăluit odinioară izvodul artei. Şi prietenul îşi ridică paharul, parcă să-şi acopere expresia feţei schimbate.

Noi urmam să-i privim oarecum batjocoritori mâna tremurătoare, ajunsă în dreptul ochilor stinşi, falca de jos căzută de oboseală şi gura ştirbă, din care ieşise cu iz atât de nou şi modern o pledoarie a visului.

— Şi care este izvodul artei, maestre?

— N-aveţi să credeţi când vă voi spune: vânătoarea.

Noi ne uitarăm uimiţi unul la altul.

— Vânătoarea este obârşia artei. Cel puţin pentru mine, reluă el cu glas scăzut.

Am ridicat şi mai sus capetele, ca să-l privim bine, şi tăcurăm toţi câtăva vreme, gândindu-ne.

— Poate că are dreptate, spuse cineva. Vânătoarea a adus cu ea o îmbelşugată creaţie artistică pe lume. Măcar dacă ar fi să ne gândim numai la bogăţia desenelor preistorice cu scene de vânătoare.

— Sau, adaose altul, la miturile şi poveştile zămislite în jurul vânătorilor legendari. Bunăoară, poemul lui Ghilgameş…

— Nu arta, protestă sculptorul, nu vorbesc despre ramura deosebită a plasticii cinegetice, fie ea primitivă. Cu atât mai puţin de arta cultă. Când am spus asta, m-am gândit la primul fior de artă, am numit impulsul dintâi, care la începutul începutului, odată cu sufletul, i-a mişcat omului sălbatic şi mâna, îmboldindu-l să tragă întâia linie dragă, primul contur estetic al emoţiei lui.

Cum alţii se găteau să sară cu vorba împotrivă-i, maestrul îi potoli scurt:

— Ca să nu ne încâlcim în discuţii zadarnice, am să vă povestesc întâmplarea revelatoare de la care porneşte credinţa mea.

Să fi avut pe atunci douăzeci şi trei de ani, vedeţi ce departe trebuie să vă afund în timp, glumi el cu amărăciune.

Viaţa sta încă înaintea mea bloc pur, aproape neînceput, şi mi se părea că am să pot să-i dau un chip după voie, aşa cum modelam marmora. Socoteam că am geniu. Iubeam cu aceeaşi patimă înaltă arta, femeia şi vânătoarea, adică forma.

— Cum, vânătoarea? întrebai eu.

— Vânătoarea îndeosebi mă, apropia de izvorul viu al formelor animale, adică de tot ce e mai veridic, mai pur, ţâşnit din originara matcă animală, maiestatea lebedei, sfioasa nobleţe a ciutei, taina de sfinx a caprei negre încremenită pe o stâncă cu ochii adânciţi în amurg, fala cerbului încununat cu o dumbravă de ramuri, ca şi puterea de stâncă alergătoare a mistreţului. Ştiţi că am fost cel dintâi sculptor animalier din ţară. Ei bine, arta, femeia, vânătoarea se echivalau pentru mine, erau totuna, alcătuiau acelaşi unic elan, aceeaşi năzuinţă, întrupare, acelaşi mod, reluat pe trei registre, pe trei planuri deosebite.

— Dar femeia nu e decât tot un animal, maestre. E tot un vânat, îl întrerupse cineva.

— Te înşeli. Aşa cum arta nu realizează, ci subliniază creaţia, tot aşa, femeia transfigurează până la divin frumuseţea animală a tuturor formelor ce stau înapoia ei şi urcă treptele până la 63–, Cei S3. fie transpusă dintr-odată dincolo, în alt tărâm.

— Cine, maestre?

— Frumuseţea animală, prin femeie.

— Dar e tot carne… îl sâcâi acelaşi.

— Carne sufletească. Ea este arhetipul…

— Nu-l mai întrerupeţi, că nu mai ajungem niciodată la poveste, interveni gazda, mai ales dacă intră în Platon şi, arhetipurile lui.

— Ei, dragii mei, Platon spune că dacă învăţăm uşor şi ştim ceva, e că ne amintim. Şi visele nu sunt uneori decât uitate aduceri-aminte. Şi cu asta încep povestea.

Cum eram împătimit de vânătoare, nu scăpăm niciun prilej. Şi pe atunci erau atâtea! Prieteni, cunoştinţe, patroni, o lume întreagă mă poftea, şi nu pridideam să primesc invitaţiile. Iarna, vara, toamna, oricând şi oriunde, la şes, după iepuri şi dropii, la deal, după lupi şi vulpi, la munte, după vânat mare, domnesc, eram mereu proaspăt la emoţii şi neobosit, în expediţiile mai lungi, cu popasuri pe la moşii, purtam cu mine totdeauna lada cu pământ pentru modelat. Dacă mă prindea pofta, rămâneam după vânătoare zile şi săptămâni într-un loc, până secătuiam elanul creaţiei stârnit în mine de priveliştile şi de scenele trăite. Uneori şi de dragostea care se alătura artei, întregind-o.

Multe Conace boiereşti din cine ştie ce paragini păstrează încă schiţe, eboşe, portrete de oameni şi ziare, lăsate ori uitate de mine acolo. Dar în acel an mi se înfundase. Poftit înainte de Crăciun la castelul prinţului B… uitasem de artă şi de vânătoare, e *3*, Să le îmbin pe toate numai în femeie. Mă aflam sub vraja fără împotrivire a domniţei Irina, nepoata gazdei. Era tot ce> poate zămisli mai perfect arta şi natura. O urmăream pe furiş din ferestrele înalte când trecea prin parcul alb. Dacă se oprea îndreptându-şi boiul mândru între câinii de vânătoare ce o înconjurau, era

Diana, fecioara cerească. Când alerga pe alei urmărită de salturile haitei îmi îngheţa inima: era aidoma unei căprioare gata să fie ajunsă şi sfâşiata. Abia mă stăpâneam să nu sar în ajutor, îi ieşeam înainte ca să mă încredinţez că s-a întors

teafără, că mi-a adus înapoi ochii verzi sub fruntea dreaptă de ivoriu şi pletele de bronz aurit. Nu îndrăzneam să o privesc toată, m-ar fi biruit patima şi aş fi îmbrăţişat-o sălbatic. Dar ţineam cu orice chip să mă stăpânesc, pentru mine însumi, pentru mândria mea.

Au trecut aşa multe săptămâni, ca într-o uluială din ce în ce mai adâncă. Domniţa consimţea să primească omagiul meu respectuos. Apoi mărturisiri ascunse simbolic, în schiţe şi înfăţişări de artă. Dragostea e, ca orice entuziasm, contagioasă, mă gândeam şi mă ingeniam să i-o trec în chipurile cele mai rafinate şi subtile, îndrăgostit de chiar suferinţa ce mi-o pricinuia întârzierile şi meandrele iubirii.

— De ce nu plecaţi la vânătoare? Fata ar fi rămas liniştită acasă. Iar dumitale gerul şi oboseala ţi-ar fi stins înflăcărarea. Vânătorii adevăraţi, e ştiut, nu pătimesc de dragoste. O boală te apără de cealaltă.

— Ei, aici e vraja, urmă sculptorul. În fiecare zi umblam la vânătoare. Dar ne însoţea totdeauna şi domniţa. Încât singura sălbătăciune care cădea regulat era inima mea. Atât numai că nu o luau câinii în gură să i-o ducă la picioare. I-o azvârleam eu.

În sfârşit, de Bobotează, când se deschid cerurile şi joacă toate comorile pământului, s-a hotărât o vânătoare mai mare, departe sub munte. Se ivise undeva o hoardă de mistreţi. Ciopoare de ciute se lăsau de la goluri spre poala codrului după mlădiţe fragede şi ierburi păstrate sub

zăpezi. Urcam numai tiei bărbaţi: prinţul, un urs cu barbă roşie, vărul său, un uriaş butoi plin cu rachiu, şi cu mine. Domniţa Irina, fie capriciu, fie, cum pretindea ea, oboseală, a rămas la castel. Era un timp strălucit. Ziua lucea soarele nestingherit. Zăpada cristalizase într-o coajă tare şi groasă de câteva palme, sub un văzduh cu aerul cristalin, îngheţat şi el. Noaptea, luna magică da ca în vis ocol domeniului, scoţând pe rând din întuneric fiecare pâlc sombru de brazi, fiecare colţ al castelului bătrân, fiecare cotitură a aleilor.

Într-o seară din acestea feerice, în ajunul plecării, ieşisem în parc. Dar în loc să mă plimb, mă apucasem să plăsmuiesc într-un bloc de zăpadă silueta domniţei, în tunică scurtă, braţe goale şi tolbă cu săgeţi în spate.

Deodată, cu schelălăieli neînfrânate, câinii ei mă înconjurară. Apoi intră şi ea, dintr-o latură umbrită, în aria luminoasă unde lucram. Domoli haita şi privi lung închipuirea de zăpadă, pe care se sleiau razele lunii. Apoi, întorcându-se spre mine:

— Am o presimţire, spuse ea, însufleţită. Dar nu vreau să te sugestionez, adică să-ţi atârn o piază-rea de închipuire. Râse uşor, şi smalţul dinţilor ei loviţi de lumină îmi fulgeră inima.

— Câfa vreme gândurile dumitale mă vor însoţi, domniţă, niciun rău nu va îndrăzni să se apropie de mine, încercai eu să glumesc.

— De gândurile mele nu răspund, îmi întoarse ea răspuns mâhnit. Nu sunt deplin stăpână pe ele. Dar, ca să fiu mai sigură, am să-ţi dau însoţitori

clinii mei credincioşi.

Şi, fără să mai aştepte învoirea mea, chemă cele patru animale care se jucau în preajma ei, mă recomandă pe rând, încredinţându-mă fiecăruia cu poruncă să-mi lingă mina şi să se culce la picioarele mele.

— Ali, Mark, Kim! strigă ea. Aici, *couchel*

Şi într-o clipă mă pomenii cu mănuşile pline de bale şi picioarele încolăcite de trupurile lor calde şi nebunatice.

Cea din urmă se supuse Junon, o căţea superbă, cât o viţică de mare, care avea pui şi încă le da să sugă.

— Dar ea cum o să-şi lase copiii, protestai eu, plictisit de asemenea dar care mai mult mă încurca. Nu-mi plăcea să vânez cu câini. Tulbură frumuseţea, aş zice sacrosanctitatea vânătorii.

— Nu-i nimic, mă îmbuna domniţa. Două-trei zile le dau eu lapte cu biberonul. Haide, Junon. Să-l păzeşti ca pe puii tăi.

Şi, punându-i piciorul pe grumazul gros, o împinse să se culce lângă ceilalţi, supusă la poruncile mele.

— Fii cu băgare de seamă, adaose ea, mâine seară e ajunul Bobotezei, când visele au tâlc. Ţine minte ce ţi se arată. Câteodată e chiar ursită.

Apoi, dintr-un salt, pieri în goană spre castel, lăsându-mă cu cele patru fiare, care nu îndrăzniseră să-i calce consemnul şi nu se clintiră de lângă mine. A trebuit să-i duc eu la culcare şi să le am în seara aceea de grijă.

A doua zi în zori ne-am încărcat în două sănii

largi trase de telegari focoşi şi am plecat. Eu, cu câinii claie-grămadă peste mine. Am întors îndelung capul. În dosul unor perdele tremurate de la a treia fereastră din stânga închipuiam o prezenţă a cărei radiere ajungea până la mine şi mă urmărea.

Cu toate că câinii şedeau pleoştiţi şi trişti, prinţul a protestat că nu-i primeşte, că are să rateze din pricina lor vânătoarea. Dar sania lui a luat-o repede înainte, vorbele s-au spulberat în vânt. Şi eu i-am urmat în sania a doua. Junon scâncea înăbuşit, uitându-se, ca şi mine, prelung înapoi.

Zburam pe faţa fără pârtie a zăpezilor, care se tăia în fâşii sub tălpicele şinuite. Bidiviii sforăiau voioşi, urcând şleaurile necălcate încă. Câteodată intram de-a dreptul în clăile de nea puse de vânt de-a curmezişul drumului şi pe care le făceam spulber în pufuitul armăsarilor aprigi. Clinchetele clopoţeilor ne însoţeau ca un stol de păsări ciripitoare alături în zbor.

După-amiază, târziu, am ajuns sus la coşarele boiereşti, unde ierna un rând de vite nefolositoare: boi bătrâni, vaci sterpe, buhai nărăvaşi şi cai hodorogiţi. Ne-au ieşit înainte două slugi plecate, învăluite în dulămi până în pământ. S-au ploconit adânc, au deshă-mat şi ne-au găzduit la cald.

Când a dat în deseară ne-am înşiruit în urma lor şi am pornit la locurile de pândă. Când am sosit acolo înnoptase bine, dar luna lumina ca ziua. Cei doi haidamaci, cu paşi de uriaşi, că ne ieşise sufletul ca să ne putem ţine de ei, ne-au

lepădat unul câte unul la depărtări mari, în drumul vânatului.

Pe mine m-au purtat cel mai afund, într-o cârnitură de vale seacă, unde am pierdut orice legătură cu tovarăşii. De altfel, făcusem destulă silă celorlalţi cu droaia de câini, care nu mă slăbeau, ci se ţineau ciucur după mine, şi erau toţi bucuroşi că au scăpat de prezenţa mea.

Argaţii mi-au lămurit că în faţă, jos, erau zvârliţi bulgări de sare şi presărate smocuri de fân pentru căprioare. Iar în dreapta se făcea un dâmb cu pădure de fag, sub care zăceau porcoaie de jir, adulmecat de mistreţii lacomi. Să fiu numai vrednic de aşa vânat. Şi mă părăsiră acolo.

M-am aşezat pe un trunchi şi am cercat să fumez. Mi-am adus aminte că nu este îngăduit, tutunul alungind vânatul, şi am stins ţigara. Era o linişte şi o tăcere că-mi ţiuiau urechile… nu-mi era frică. Dar am lăsat puşca din mâini şi am scos termosul, din care am tras câteva duşci bune de coniac. M-am încotoşmănat apoi bine în blană şi am căutat să stau treaz.

Câinii, ca prin minune, se cuminţiseră. Din când în când, prin pielea lor le trecea câte un fior care le zburlea blana pe spinare. Stăteau ca nişte stane, numai urechile li se suceau neastâmpărate, ca vintrelele de corabie care caută zările şi pipăie vântul. Veneau doar răbufniri înfundate, din spate unde, nu se vedea, din pricina prăvălişului, nimic.

Pe acolo nu putea zvâcni vânat şi nu mă sinchiseam. Ochii îmi jucau numai în jos şi pe lături, mi se făcea un fel de năzăreli. Vremea se

lungea, zadarnică. Luna trecu încet la apogeu, din ce în ce mai malefică. Câinii se culcuşiră, obosiţi, pe o pătură, lângă mine. Băgai de seamă că golisem şi al doilea termos de coniac.

Apoi adormii.

Mă trezii deodată asurzit de o larmă ţipătoare şi învăluit de tunete albe. Un sorb de zăpadă adus de un vifor iscat din pământ tăbărâse pe munte şi ne învăluise cu totul în mânia lui.

În bezna tal ană care se răsucea nebună în toate părţi-gata să mă smulgă din loc, nu se desluşea altceva decât urletele crivăţului turbat, care aproape mă trântise jos. Orice legătură cu tovarăşii mi-era tăiată. Armele căzură jos nefolositoare şi lelăsaiacolo, nămeţite numaidecât de zăpadă. Orb, surd, ameţit, ţeapăn, simţeam din ce în ce mai puţin spaimele pieirii. Nu puteam sta în picioare, necum să mă târăsc ori să fac un pas în lături. Strânsei cât putui pe lângă mine poalele veşmintelor hărţuite de viforul care-mi împingea zăpada în sân, pe gât, la cingătoare, prin toate chiotorile hainelor şi încălţămintelor. Luptându-mă din răsputeri, mă dădui cu greu în dosul buşteanului de care mă încleştai. Şi, copleşit de fatalitate, mă culcai. Gândul mi se duse o clipă la visele din noaptea de ajunul Bobotezei, şi-mi veni să zâmbesc. Dar ceva mă trezi. Câinii cercară orbecăind să fugă acasă. Dar, ameţiţi, se întoarseră şi se grămădiră în mine. Unul mă râcâia cu ghearele ca să-şi facă culcuş în blana mea.

Eram lucid, dar de o altă luciditate, ca pusă în

dosul unui obroc. Simţeam cum mă pătrunde gerul, cum mi se răceşte carnea, cum îmi amorţeşte sângele, cum se sleieşte voinţa şi se subţiază răsuflarea, numai gândul pâlpâia în răsucirile viforului. Dar şi el din ce în ce mai alb, înăbuşit de zăpadă. Îmi veniră apoi în minte toate morţile prin îngheţ, câte citisem. Cea din *Stăpân şi slugă* a lui Tolstoi. Cea din *Fetiţa cu chibrituri* a lui Andersen, întâmplarea din *Viforul* lui Puşkin, şi mă analizam urmărindu-mă cum, alunec în nesimţire, cum mă sleiesc în nemişcare şi mă destram în nefiinţă.

Încercai încă o dată să mă agăţ de ceva. Dar domniţa Irina era acum ea însăşi un bloc depărtat de zăpadă. Şi zâmbetul ei – o pată lunară. Din câinii dăruiţi de ea ajungea până la mine un tremur care mă zguduia şi un scâncet îngheţat.

Coboram repede o pantă. Ajunsei astfel mult înapoi, tot mai afund şi mai înapoi. Eram acum înfăşurat în scutece reci şi albe, nu puteam vorbi, nici umbla. Apoi simţii cum mă învălea o mână ocrotitoare.

La gura mea ajunse sfârcul unui sân plin cu lapte. Şi supsei cu lăcomie, viaţă caldă şi dulce. Trecui în urmă şi de stadiul de prunc, înapoi, mult înapoi. Ador-mii? Murii? apoi iar mă născui, crescui repede, mare, şi mă trezii. Priveam cu ochii noi o dimineaţă de vară însorită. Lumina era încă fragedă şi rece.

Un ciopor de oameni uriaşi, cu blăni sălbatice atârnatede umeri şi încălţăminte de piei întregi în picioare, coborau peste dâmburi către mine. Paşii

lor scuturau de pe ierburile înalte agrişele de rouă aninate la încheieturile foilor. Aveau în mâini ţepoaie tari de lemn. Ştiam bine, de lemn de corn, cu vârfurile ascuţite şi pălite în foc. Alţii scuturau suliţe lungi cu care dau de-a azvârlita.

Unul, pe care mi se opriră privirile, tânăr şi voinic, părea că-i călăuzeşte şi-i însufleţeşte pe toţi. De unde îl cunoşteam eu? Cu cine semăna? îmi amintea de cineva şi cu toate sforţările nu mă puteam apropia de amintire, mi-era din ce în ce mai apropiat, ştiut. Dar o pojghiţă de uitare mă despărţea de el. Ah, de ce n-o pot sparge, ca să-l cuprind? Şi mă zbăteam acolo unde stăm trântit frământându-mă să mă scol şi să mă alătur lui. Tot dâmbul din faţa mea e numai râmătură de mistreţi care au arat cu râtul după ciuperci gustoase şi rădăcini fragede.

A, iată turma de mistreţi! Năvăleşte peste ei. Ce staţi? Unde vă sunt minţile? Repede la ţepuşe! Cine strigă la oamenii aceia proşti? Eu sau tânărul care-i rânduieşte în pripă să primească şarja colţilor în ţepuşele întinse dârz?

El, în fruntea tuturor, a şi ţintuit un solitar în parul ţinut cu virtute în dreapta şi cu cotorul sprijinit zdravăn în oblânc. Şi cu cât fiara se împinge, fioroasă, cu atât se înfige mai adânc.

Oamenii chiuiesc de bucurie şi îşi împart prada. Tânărul, cu o uşoară mâhnire, priveşte mândreţea vânatului întins la picioare şi trage cu degetul nişte linii închipuite deasupra lui, în vânt.

Vedenia trecu ca o nălucă. Acum din locul unde continui să zac neputincios, strevăd alte

isprăvi ale tânărului pe care le primesc ca şi când le-aş săvârşi aidoma eu.

Iată-l, şi-a părăsit tovarăşii greoi şi nesăbuiţi. Umblă singur, îngândurat. Aleargă pe urmele unei ciute care saltă prin luminişuri de dumbrăvi, parcă înfrânată de puterea vânătorului, care n-o slăbeşte, cu arcul încordat amânând mereu săgetarea.

Când s-a oprit, gata să sloboade moartea, şi câinii stau să se arunce, ceva mă împunge drept în inimă şi un chip drag îmi vine în minte. Lui sau mie? Amândurora. Căci tânărul lăsa arcul în jos, porunceşte haitei, care încremeneşte locului, şi el, molatec, zâmbeşte închipuirii.

Căprioara a întors o clipă capul, îmbietoare, apoi piere. În locul ei, acolo, în capătul rariştii, rămâne o altă nălucă. O fată zveltă, într-o tunică ce-i lasă braţele goale. Sânii îmboldesc cu îndrăzneală pânza subţire. Iar picioarele, strunjite de însuşi gândul iubitului, au o mândrie cu care biruiesc pământul de sub ele. E învăluită într-un abur nelămurit.

Numai chipul luminat de iubirea de care fugise se întoarce uluit, cum se întorsese căprioara. Ne-au fulgerat pe amândoi deodată, şi pe tânărul vânător şi pe mine, ochii verzi, părul de bronz aurit cu [viţe lungi şi unduioase. De unde le ştiu? Câinii cu limbile scoase au încremenit.

Tânărul, încordat ca arcul pe care-l azvârli, scoate jungherul şi pe plăseaua lată de fildeş, cu ochii duşi, cu gura întredeschisă şi limba uitată prinsă între dinţi, trage cu un vârf ascuţit linii

înfrigurate care închipuiesc aidoma o căprioară în fugă săltată, întorcând capul să privească sperioasă vânătorul înmuiat de dragostea unei fecioare.

E întâiul fior de artă.

Şi cerc să spui omului această înaltă, pură bucurie: a lăsat prada trecătoare ca să-i prinză imaginea eternă, îmi vine să bat din palme şi nu pot.

E acolo, pe plăseaua ce va străbate veacurile, primul contur viu al emoţiei artistice. Astfel s-a sădit harul seminţiei care va face gloria omului.

La o vânătoare.

Dintr-o dragoste.

De mila frumuseţii unei căprioare fugărite. Slavă ţie, artă!

Aş vrea să îmbrăţişez omul. Dar nu pot să mă clintesc. Mă simt din ce în ce mai înăbuşit. Las tânărul. Trebuie să călătoresc iarăşi spre mine, tărâmuri după tărâmuri. Lapăd întuneric după întuneric îndărăt către lumina părăsită cândva afară, lângă mine, într-o vâlcea bântuită de vifore, alături de câinii încolăciţi, departe de tovarăşii uituci, prinţul ca un urs bărbos, uriaşul plin de rachiu, îndărăt.

Când am prins să zăresc lumea ca prin sita simţurilor, mi-a nălucit aplecată spre mine căpiioara din vedenie, apoi domniţa Irina, de mână cu tânărul vânător. Dar toate au pierit] repede în mine, înghiţite de adâncurile mele.

Mi-am venit greu în fire. Convalescenţa mi-a fost un chin lung şi fără alinare. Degerăturile s-au

vindecat anevoie. O pneumonie, cu nesfârşite focare, aprinse unul după altul, târâş, mi-a împuiat minţile cu alte aiurări. Când am ieşit cu desăvârşire la viaţă, era primăvară plină şi eu eram alt om.

Stăpânii plecaseră de la castel. Rămăsesem cu un medic şi cu slugile, care mi-au povestit cum scăpasem în noaptea de urgie. Numai datorită câinilor, care se jertfiseră pentru mine. Tovarăşii fugiseră de cum începuse prăpădul, rătăciseră câtva timp, dar ajunseseră la coşare, călăuziţi de argaţi. La mine, spuseseră ei, nu se mai putea război.

Dar câinii, cărora le fusesem dat în pază, se culcaseră peste mine şi m-au adăpostit, acoperindu-mă cu trupurile lor. Au fost găsiţi câteşpatru morţi, trântiţi deasupra mea. Abia m-au putut scoate de sub ei. Junon, cu ugerul umflat de lapte, s-a aplecat asupră-mi şi cu duioşie mi-a dat să sug, aiurind poate că sunt unul din puii ei. Ăsta a fost norocul meu. Am supt ca un prunc, cum mă visam, închis în trupul a patru dihănii care şi-au dat viaţa pentru mine.

Aşa am făcut acea uimitoare călătorie pe tărâmurile negre ale uitării, afund în inconştientul atotştiutor, ca să mă întâlnesc cu mine însumi; adică nu cu mine, cu omul primitiv care a avut întâiul fior de artă urmărind o căprioară ce-i amintea de o fată.

Cât am stat acolo, atârnat pe prăpastia pieirii, au avut timp să-mi treacă dinainte multe din nălucile vieţilor anterioare. În ele eram necontenit

proiectat eu, care luam felurite chipuri, până am] ajuns la tânărul artist. Eram tot eu, vânătorul în care se trezeşte primul gest gratuit, să laşi prada pentru umbra ei săpată repede pe un os. A fost un salt nebun în spirit, o faptă neînchipuită pentru acea eră neîndurată.

Sămânţa acelui gest, rodit de vânătoare, a înflorit apoi dumnezeieşte, acoperind cu frumuseţe nepieritoare pe toţi oamenii acestui pământ.

Asta a fost vedenia care mi-a descoperit izvorul, naşterea şi rudenia artei cu vânătoarea.

— Dar domniţa?

— Domniţa mărturisise curat în noaptea despărţirii că nu-i stăpână pe gândurile ei. Şi s-a măritat cu altul de seama sa.

Cât pentru mine, zguduirea a fost atât de cumplită, m-am cutremurat atât de adânc şi am căzut atât de atunci, că la deşteptare n-am mai găsit nici domniţa în mine, nici afară din mine. Plecase. Am rămas cu căprioara, care cea dintâi mi-a călăuzit mâna să scrijelească artistic osul. Şi cu un bust, Diană nepământească, zămislită în lut, pe care nu-mi vine să-l mai ating. Nu-l torn nici în bronz, nu-l cioplesc în marmură. Şi sunt totuşi sigur că va înfrunta, ca şi osul sălbatic, veacurile omeneşti. Prea închide în el patima şi frumuseţea ca să poată pieri. Am să vi-l arăt într-o zi înainte de a-mi da sufletul.

TAINA GORUNULUI

NU VI SE FACE CÂTEODATĂ, celor ce aveţi calorifer, dor de foc? De un foc de sobă, cu lemne

care să pâlpâie şi să trosnească în vâlvătăi dionisiace?

Toate simţurile, îmbătate, se împărtăşesc din viaţa arzătoare ce dănţuie pe vatra deschisă. Auzul aromeşte în cântecul buştenilor. Ochii se iluminează de fantasticul joc de salamandre al flăcărilor în rochii de mătase aprinsă. Pielea se îndulceşte molcom la mângâierile dogoarei. Şi o aromă de molid amestecată cu puţin iz de fum îţi bucură mirosul, aducându-i aminte, ca şi gustului, despre bunătăţi de mult apuse, păstrăvi afumaţi, brânză în scoarţă de brad, rachiu de ienu-pure…

Când mi se urăşte cu căldura de cuptor de uscat prune a caloriferului, dau depeşă unui prieten, silvicultor, şi, fără să mai aştept răspuns, iau trenul şi urc defileul Oltului. La o haltă unde se iţesc oameni în alb şi negru, mă aşteaptă sania sau nadişanca, după împrejurări. Şi chiar în aceeaşi seară mă prigoresc la o vatră uriaşă, răsturnat în jilţul cu dulamă de urs azvârlită pe spătar.

Şi din nou mă copleşeşte imaginea din copilărie, când soba albă, înaltă, zveltă, cu aripi lăuntrice de văpaie, gura de pară şi picioare de stâlpi fieibinţi, îmi părea îngerul ocrotitor al casei, vărsând binecuvântările căldurii cereşti peste noi…

Prietenul, după ce-şi orânduieşte treburile pe afară şi împarte porunci pentru a doua zi, intră, noptatec, mirositor a proaspăt şi a ger. Şi ne apucă pe amândoi, privind luminile focului, o straşnică partidă de tăcere, pe care nu o curmă

decât vestirea cinei. Abia atunci, la al treilea păhărel de ţuică fiartă, ni se desţelenesc graiurile şi pornim la un taifas, de care, din când în când, cocoşi gălăgioşi îşi anină strigările lor decaraule ale nopţii…

Eu îl descos despre viaţa codrilor copleşiţi de zăpezi. El mă ispiteşte despre vraja oraşului. Vorbim ca doi naivi becheri despre femei; ne amintim despre o încântătoare călătorie în străinătate şi sfârşim regulat cu planuri pentru un nou voiaj – de data asta în India.

Nu ne mai văzusem de câţiva ani şi mai ştiam unul de altul, căci, ca buni amici, nu ne scriem, când de astă dată lipsa de păcură în calorifer m-a urcat în tren şi m-a instalat iarăşi în jilţul meu, oaspe pentru mai multă vreme al sobei cu gura plină de pară.

Chiar din prima noapte, prietenul s-a abătut de la obişnuitul protocol al taifasului şi a intrat deodată adânc şi oarecum competent pentru ignoranţa mea în ale arheologiei şi preistoriei. M-a întreţinut despre epocile pietrei, bronzului şi fierului. Mi-a zugrăvit descoperirile de la Troia şi Michene, cu măştile de aur ale atrizilor. Şi a sfârşit prin a mă întreba dacă am văzut-coiful de aur de la Muzeul naţional al antichităţii. Bine în + eles, nu-l văzusem. Nici nu auzisem măcar despre el. Atunci a început să mă certe despre lipsa de interes a aşa-zişilor intelectuali, pentru tot ce e vrednic de văzut şi cercetat la noi. A veştejit tembelismul ăsta oriental la nişte oameni care se pretind apuseni şi alte multe…

Eram nedumerit şi consternat. Nu ştiam cu ce greşisem şi unde vrea să ajungă amicul meu, care, furios, ieşi şi se întoarse cu un vraf de gazete şi reviste. În ele îmi arătă fotografiile, descrierea amănunţită şi povestea unui coif de aur găsit de un copil cu vitele pe nişte pârloage ale Prahovei. Mărturisesc că m-a interesat adânc şi-mi părea rău că nu aflasem la vreme despre acest tezaur al pământului nostru. Prietenul nu s-a liniştit decât după ce i-am făgăduit că imediat ce sosesc în Bucureşti, chiar de la gară, pornesc la muzeu şi cer să văd „nepreţuitul coif, exemplar extraordinar, cu care s-ar mândri cel mai mare muzeu din lume”.

Şi răcnetele cocoşilor, vestind o târzie strajă a nopţii, ne-au despărţit buni înţeleşi.

A doua seară, însă, l-am încolţit eu cu întrebările. De unde ştie atâta arheologie? De ce se interesează de tezaure, coifuri şi alte odoare descoperite în pământ? Cum de n-am aflat şi eu până acum despre preocupările lui din acest domeniu?

Mi s-a destăinuit că întâmplarea cu copilul care a găsit coiful răscolise în el jinduri şi râvne pe care de mult le ţinea înăbuşite. Că el s-a visat de multă vreme un astfel de norocos descoperitor de odoare, şi l-am silit să se mărturisească precum urmează.

— Trebuie să-ţi spun de la început că toată viaţa am fost un înverşunat căutător de comori. De mic copil am crezut în ele şi le-am urmărit. M-am născut la ţară, unde credinţa asta se suge odată

cu laptele. Doica, dădaca, slugile, finii şi vecinii, toţi mi-au hrănit copilăria nu atât cu basme, cât cu realităţi, cu arătări topog-grafice precise. În inima unor gorgane ce străjuiau satul se ascundeau mari mituri, cu comorile lor. La rădăcinile multor pomi bătrâni zăcea îngropată câte o poveste, alături de o căldare cu galbeni. Toţi le văzuseră jucând în ajun de zile mari, pălălăi verzi când e aur, flăcări roşii când e argint ori aramă. Toţi, cu mic cu mare le pândeam, iscodindu-ne. Şi nimeni nu se mira când a doua zi de Sfântul Gheorghe sau de noaptea învierii locurile bântuite erau înflorite de găuri adânci. Asta aprindea şi mai mult râvnele.

Când un gospodar începea să-şi ridice casă mare şi prindea cheag, era pentru că găsise o comoară. Încât colindam de mic pe coclaurile satului, căutând măcar urmele focului lăuntric, care pârleşte iarba în anumit chip, numai căutătorilor de comori cunoscut.

De altfel, fiecare familie avea, moştenite, tainele şi nădejdile ei. Strămoşii popii ascunseseră în fundul prisăcii o puţină cu aur. Dascălul avea comoara bunicilor, pierdută într-o râpă. Tata însăşi povestea că era copil când părinţii lui şi-au părăsit de frica răzmeriţei gospodăria, îngropând la rădăcina unor gutui o avere. La înapoiere, n-au mai ştiut locul, şi bogăţiile au rămas zestre gliei. Pe atunci nu erau safeuri şi bieţii oameni, la nevoie, încredinţau banii şi sculele lor preţioase pământului.

La vârsta de zece ani, am fost pus în şcoli departe, la Bucureşti, unde am făcut liceul. M-a

dus tata. Cel dintâi lucru ce a făcut, după ce mi-a găsit gazdă, a fost un pelerinaj la muzeu, să-mi arate Cloşca cu puii de aur, care mi-a dat de altfel, atunci, grozavă decepţie. Mă aşteptam să-mi ia ochii o pasăre măiastră cu doisprezece fofoloci de aur împrejur şi n-am văzut decât nişte cioburi de vase şi cionturi de tăvi, e drept de aur şi cu nestemate cât buricele degetelor… Dar pasi—”… – i mi-a crescut mai înflăcărată. Era proba pipăită de ceea ce-ţi poate dărui lutul dacă ai noroc.

Abia aşteptam vacanţele, să iau din nou, ca Anteur atingerea cu pământul plin de surprize de aur… Acasă iar începeam să stau la pândă, să colind gorganele, să cercetez rovinele, când singur, când cu câte un flăcăiandru care mi se destăinuia, cerând luminile mele asupra unor presupusuri ale lui.

Acum mă socoteam un cercetător priceput, cu o disciplină aproape ştiinţifică. Citisem pe Bolliac şi pe Odo-bescu şi pretindeam că sunt în stare să fac investigaţii metodice pe teren. Aveam un arsenal întreg de instrumente, în parte, adică cele originale, făurite de covaciul satului, după indicaţiile mele. Mă mândream îndeosebi cu colecţia de sfredele de toate mărimile, cu care, înainte de a săpa, sondam măruntaiele locului. Inventasem unul în jurul căreia se răsuceau până în vârful de oţel nişte fire în legătură cu o baterie electrică. Ajunse în fund, ele trebuiau să dea de veste printr-o sonerie despre orice metal întâlnit cu care făceau contactul. Încercările nu mi-au izbutit şi invenţia a rămas nebrevetată.

Ce să-ţi spun? Am avut multe aventuri. Am mâncat numeroase păcăleli. Am alergat ca un smintit la văpă-ile unor foculi mincinoase, aprinse cu petrol de şugubeţii satului. Că dezgropam oase de câine în loc de tezaure, nu era nimic. Găseam la adâncimi considerabile doar o piatră bizară, când alţii la un singur arat propteau plugul într-o căldăruşă cu bani. Asta însă nu mă descuraja deloc. Mă însufleţea ceea ce credeam eu pe atunci că e focul sacru al ştiinţei. Acum ştiu că era şi este altceva, veşnicele întrebări puse sorţii, Mitul norocului, deghizat pretutindeni în jocul de căiţi în loterie, în comori. Nu câştigul în sine, ci cauţi favoarea şansei, semnul unei alegeri şi al unei predestinări, scris special pentru tine.

Am trecut, cum spun, prin multe peripeţii şi întâmplări neplăcute sau de-a dreptul grele. O dată însă era să mi se înfunde. Nu ieşisem încă din liceu şi-mi petreceam vacanţa mare acasă. Îmi alcătuisem o echipă din patru flăcăiandri, cu care scormoneam pretutindeni, ahtiat, cum îţi spuneam, nu de valoarea descoperită, aur sau nestemate, ci de altceva mai presus, care în esenţă se reducea la cuvântul „noroc”.

Într-o noapte, şi într-adins alegeam pe cele mai întunecoase, ne-am strecurat afară din sat la gorganui cel mare. Hotărâsem săpături într-un punct unde după oarecare presupuneri ar fi putut fi o aşezare trecătoare a barbarilor.

Săpam tinereşte, de mai multe ceasuri, şi izbutiserăm o groapă care pe cât se adâncea, pe atât se îngusta. Lucram fără lumină. Ne

înghesuiam câteşicinci în beznalie fund de mormânt, unde dădeam orbeşte unul peste autul. Când, deodată, simţii o trosnitură în oasele capului»! stele verzi îmi zbucniră înaintea ochilor şi

Sul căzui tife\\znit. Unul din tovarăşi mă lovise cu târnăcopul când mă plecasem să cercetez pământul. Sângele mă podidise din belşug. Copilandrii, înspăimântaţi, m-au crezut mort şi au luat-o la fugă, părăsindu-mă acolo. După o vreme, s-au gândit să şteargă urmele isprăvii şi, ca să nu se mai ştie nimic, s-au întors să astupe groapa.

aruncând pământul scos peste mine. Noroc că în clipa când ei puneau mâinile pe lopeţi am gemut. Unul mai îndrăzneţ a sărit în ajutor şi m-a scos. M-au târât apoi şi m-au lăsat la poartă, după ce au bătut până au întă-râtat câinii. Acolo m-au găsit ai mei, fără simţuri. După o zăcere îndelungată, cred cu friguri cerebrale, m-am înzdrăvenit. Dar a trebuit să jur tatii şi mamei că n-am să mai umblu după comori şi că în loc de istorie şi arheologie, pentru care mă pregăteam cu fervoare, am să învăţ silvicultura… Şi m-am ţinut cu sfinţenie de jurământ, înmormântând adânc toate visurile şi speranţele.

Vezi însă că puteam să fiu şi eu copilul norocos care a scormonit cu bâta de la vaci cel mai scump coif din lume…

Şi cu toate că mi-am încheiat atunci cariera ca arheo

log, am trecut de curând printr-o întâmplare care mi-a deşteptat toate veleităţile înăbuşite. E singura dată când, fără voie, am făcut în adevăr o descoperire senzaţională.

Iubesc pădurea cu patimă şi ori de câte ori intru în ea sunt alt om. Se deşteaptă în mine obscure sentimente de siguranţă, de plinătate, de farmec real. Întârzii de bunăvoie pe coclauri cu frânturi din codri seculari, de altă dată, vestiţi pentru haiducii care se ascundeau în ei cu teşcherelele pline de aur. Acum se adăpostesc, cruţaţi de mine, câteva perechi de râşi, lincşii meleagurilor noastre şi o familie de jderi cu puiţa lor.

Într-o zi, astă-vară, mi-am lăsat brişcă în paza pădurarilor şi m-am afundat cât mai departe, în bungeturi însoţit numai de Haiduc, un câine credincios şi viteaz. Ademenit de linişte şi frumuseţe, m-am lăsat jos la tulpina unui gorun falnic într-o poiană răznită de lume, ca într-o baladă. Câinele, care are un miros extraordinar, nu s-a aşezat la picioarele mele, ci a început să dea târcoale trunchiului, mârâind şi pufăind înfundat.

O ghionoaie ţâşni din scorbura copacului şi prinse a ne certa în gura mare. Da, în felul ăsta, da de veste, pădurii întregi că nişte venetici îi calcă tărâmuiile. Ca s-o liniştesc, de dragul ei şi al puilor, am chemat pe Haiduc… El, altă dată atât de ascultător, s-a repezit şi mai furios asupra trunchiului, sărind să-i zgârie şi să-i râcâie coaja. Din când în când, se oprea, mirosea atent, trăgea

cu horcăituri, pe nas, rumeguşul răscolit de ghearele lui, şi iar pornea să latre cu turbare. M-am sculat şi, intrigat, l-am urmărit cu băgare de seamă… La rândul lui, el a schimbat lătratul într-o schelălăitură, ca o implorare, şi-şi aţinti ochii grăitori în ochii mei, voind aievea să spună ceva.

În acea clipă copacul falnic, crengile vânjoase, câinele înnebunit de un mister mi-au adus aminte de întâmplarea din *Cărăbuşul de aur* a lui Poe. Şi ascultând de îndemnuri nedesluşite, m-am apropiat să cercetez copacul. Câinele s-a liniştit un timp şi a aşteptat să vadă rezultatul intervenţiei mele. Am bătut uşor cu baltagul în trunchi: suna a gol, deşi încă verde, în putere, şi cu coroana de jur-împrejur cât o biserică. Am bătut din nou, mai tare, ca să-l fac să se cutremure din vârf până-n rădăcină, şi am pus numaidecât urechea… Pe lângă vibrarea adâncă a lemnului, mi s-a părut că aud un sunet ca de zornăit înfundat.

Câinele, încurajat, a început să latre iar şi să muşte din scoarţa groasă cu solzi de crocodil. La acest nou asalt a zburat din cuib, înspăimântat, şi găiţoiul, fără să se mai ia la harţă. Eram nedumerit. El să fi făcut ciudatul zgomot de adineauri? Umblă vorba că neamul ăsta de păsări hoţomane fură lucruri strălucitoare, monede, giuvaeruri şi alte odoare, pe care le ascunde în cuiburile lor ca pe nişte *porte-bonheur-uri*. Aşa mă mângâiam în copilărie de pierderea unei cruciuliţe de aur pe care o purtam la gât.

Câinele zărise acum în trunchi o scorbură,

spre care se arunca în salturi furioase, fără să o poată ajunge.

Am vârât atunci două degete în gură şi am şuierat voiniceşte semnalele învoite… Codiul le-a primit cu chiot, ca pe vremea hoţilor. Câinele dintr-odată a încremenit! Peste puţină vreme au sosit gâfâind pădurarii, niţel sfecliţi de ce s-ar fi întâmplat. La vederea lor, câinele a început să se dea şi mai cu turbare, eerşându-le din când în cândeu privirile întoarse ajutor. Nici ei nu ştiau ce să creadă şi se cruceau, cu căciulile în mâini. Le-am spus de părelnicul zgomot pe care l-a făcut trunchiul lovit de baltagul meu şi ne-am învoit să batem câteşitrei deodată gorunul misterios cu muchile topoarelor şi să ascultăm. Un zvon uscat ca de uşoare ciocănituri, amestecat în tremurul copacului, fu răspunsul.

M-am hotărât atunci să merg cu cercetările mai departe şi, aprins de vechea îndârjire, am poruncit pădurarilor să taie copacul. Dar cum? Nu mă înduram să-l dobor întreg, ci, mânat de năzuinţa câinelui spre scorbură, am închipuit la început în coasta trunchiului un ţăncuş, o fereastră, cum se face în pepene ca să-i încerci miezul. Pentru asta însă nu aveam scule. Am scos la repezeală un cal din ham, şi unul din pădurari a alergat călare în sat. S-a întors numaidecât cu burghie, sfredele şi tot felul de ferăstraie.

După ce am mărginit în trunchi prin găuri una lângă alta un pătrat mare cât se poate vârî capul, am tăiat lemnul dintre ele cu f crestrăul mic şi am scos hoţeşte bucata de tulpină prin care să

pătrundem în miezul scorburos. Cu ochii nu se putea zări nimic. Unul din oameni a băgat cu îndrăzneală mâna. Dar o trase cu groază: dăduse de ceva rece, tăios, de care degetele se izbiră ca de zăbrelele unei capcane. Acum câinele înnebunise de-a binelea. Cu ochii roşii, cu coada umflată şi spume la gură, sărea până aproape de ferestruică şi, înfigându-şi colţii fioroşi, îşi rănea gingiile. M-am frământat câteva clipe şi m-am hotărât să tai trunchiul pe la mijloc.

Pentru asta pădurarii s-au suit de au abătut întâi creangă cu creangă toată coroana. Altfel, s-ar fi răsturnat peste noi gorunul întreg. Pe urmă ne-a fost lesne să lucrăm cum am vrut asupra trunchiului dezbărat

— De toate caturile palatului său de ramuri. Asta a fost o muncă grea de un conac şi mai bine. Numai nişte inşi iscusiţi şi de meserie ca pădurarii mei puteau să o îndeplinească.

După ce ne-am descurcat de crengărişul abătut jos, am trecut la operaţia asupra trunchiului propriu-zis. Era un trunchi gros şi vânjos, cu fibre mari, vii şi oţelite ca nişte muşchi de atlet, care-l ţineau viguros, neclintit şi fără să-i pese de scorbura ce-i mâncase numai o parte din măduvă şi de care parcă se vindecase. Trebuia să-l retezăm mai sus, dincolo de înălţimea unui stat de om. Am încropit o scară şi, după o muncă de un ceas cu joagărul, am răsturnat partea de sus a trunchiului, cum ai ridica un copac înalt.

Oroare! în inima găunoasă a restului de trunchi rămas în picioare, ca într-o încăpere

strâmtă, şedea drept, înţepenit de jur-împrejur în pereţii scorburii, un schelet omenesc…

Hârca ieşea foarte uşor afară, deasupra nivelului tăieturii noastre. Dar mâinile, coşul pieptului, ciola-ianele coapselor se duceau misterioase în jos, către rădăcină, şi se pierdeau afund, ca într-un sicriu sculat în picioare. Pădurarii, superstiţioşi, au început să dea înapoi… Eu mă înfierbântasem… M-am suit pe scară şi am încercat să trag scheletul afară. A fost cu neputinţă. Era încrustat în carapacea lui de lemn. Am rămas în mâini numai cu glava goală pe care am pus-o la loc. Mi-am dat seama că trebuie să mă opresc aici.

Nu aveam drept să merg mai înainte… întâmplarea intra de acum în căderea autărităţilor…

A doua zi am venit cu procurorul şi medicul legist. În faţa lor, un lemnar a purces cu mare băgare de seamă la deschiderea trunchiului, pe care l-a scos acum întâi din rădăcină. Falnicul gorun de ieri zăcea ca un coşciug întins pe iarbă. După ce s-a determinat poziţia osemintelor înăuntrul scorburii, s-a aşezat trunchiul cu faţa scheletului în sus. Apoi s-a tăiat şi s-a ridicat, ca un capac, jumătatea de deasupra a trunchiului culcat. A rămas ca o copaie jumătetea de dedesubt, cu scheletul întreg culcat în ea… Atârnau de el încă zdrenţe dintr-o cămaşă de cânepă… Câteva petice de iţari mucezeau pe ciolanele genunchilor. Şi nişte poturi înfloraţi cu nişte ibrişin roşu, aproape întregi, acopereau

ţurloaiele picioarelor. Fusese o namilă de om. Cu capul pus la loc, oasele măsurau un metru şi nouăzeci. Vertebrele tari se ţineau ca trase prin sârmă. Încheieturile ţepene nu se clintiseră din ţâţâni. Numai oscioarele degetelor de la mâini se scuturaseră ca nişte muguri, împreună cu două verigi de aramă, inelele mortului. Cred că eu le desprinsesem cu loviturile de baltag şi cădearea lor pricinuise sunetul ciudat de la început. Sau poate mă înşel…

Labele erau încă înşfăcate de nişte opinci uriaşe, ale căror nojiţe de păr se încrucişau neatinse pe fluiere de sus. Coşul pieptului, de o capacitate năprasnică, era întreg. Câteva coaste din stânga purtau inscripţiile unor tăieturi adânci prin care ceva ascuţit pătrunsese în adânc. Hârca spunea şi mai mult. Arcadele orbitare ieşite mult în afară înaintau ca nişte pridvoare de os. Sub ele se adânceau cât nişte pumni de copii găvanele ochilor, ce trebuie să fi fost extraordinar de mari. Dinţii şi măselele, intacte, râdeau din smalţul lor alb. De ceafa scăfârliei atârnau încă jurubiţe lungi de păr negru corb – rămăşiţă dintr-o bogată chică de bărbat. Ceea ce izbea şi mai mult, pe albeaţa de fildeş vechi a oaselor era un enorm chimir de piele neagră care încingea mijlocul scheletului. Un cuţit mare, cu plasele de os, se mai ţinea încă în el.

După ce medicul legist a cercetat, a măsurat şi a luat note, s-a purces la deschiderea chimirului. Satul tot holba ochii. Pădurarii, aproape să leşine! Scăpasem din mâini comoara.

Din încăperile de dalice ale şerparului au curs câţiva pumni de aur: galbeni, dubloni, poli, mahmudele şi alte monede streine; câteva inele groase de aur cu peceţi; nişte cercei şi puţini bani de aramă româneşti, care aşezau întâmplarea cu sute de ani în urmă.

Pe atunci hoţea prin părţile locului banda vestiţilor Gogolea şi Chiloman, ale căror singure nume băgau lumea în răcori. Dintr-o pricină oarecare, împărţeala de jaf sau zulie de femei, cele două căpetenii se certară şi banda s-a împrăştiat fără urme. Se credea să trecuseră pentru totdeauna în Bulgaria. Acum taina se lămurea. Osemintele erau ale unuia din cei doi tâlhari care se înfruntaseră şi unul căzuse. Rănit grav, el s-a târât şi s-a prăbuşit în gorunul încă de pe atunci gros ca un butoi. Poate că tâlharul chiar scobise şi mărise scorbura, unde se ascundea de potere. Sleit de sângele scurs, de sete şi de foame, el murise, înţepenit acolo.

Dar care din doi îşi lepădase oasele în tainiţa copacului? Gogolea ori Chiloman? Amândoi fuseseră nişte haidamaci, deopătrivă la statură şi la înfăţişare, amândoi spătoşi, amândoi smoliţi, cu chici şi băibi.

Atunci, un bătrânel îndrăzni să iasă un pas din gloată şi să spuie:

— Căutaţi, domnilor, la mâini şi la picioare. Că Gogolea – după câte îmi spunea moşu-meu – avea câte şase deşte.

Medicul se plecă din nou asupra scheletului şi cercetă osemintele numărând…

Se găsiră câte şase degete la fiecare mădular. Nu mai încăpea îndoială... Gogolea răsărea acum din mormântul verde al gorunului, cu tot alaiul lui încruntat de poveste. El îşi găsise odihna de veci în inima vie, cutremurată de vânturi a uriaşului pădurii. Pe măsură ce vremea trecea, copacul creştea, îşi tămăduia racila şi se închidea deasupra mortului. Iar el se afunda tot mai adânc în ascunzişul scorburii, care îl adopta, îl îmbrăţişa tot mai strâns, îl rodea şi-l măruntea cu furnicile şi toate gângăniile ei. Ploile i-au spălat oasele, vântul i le-a înălbit. Umbrarul crengilor le răcorea vara. Gerurile iernii i le întărea şi i le-a păstrat mai bine decât mucegaiul gropii. De o sută de ani îi cântau în fiecare an cucii şi-l slăveau privighetorile. Cine nu şi-ar fi dorit un asemenea lăcaş de veci? Acum, copacul care trăsese viaţa şi-şi lungise poate veleatul cu sângele ce i se scursese şi carnea ce se moşoroiase la rădăcină, pierise odată cu taina de aur şi moarte ce i se furase. Şi de data asta îmi părea rău ca de o profanare.

După încheierea cercetărilor, am cerut ca amintire chimirul. Legistul m-a refuzat. Şi a avut dreptate. Scheletul lui Gogolea, gătit cu chimirul lat de două palme şi cu opincile uriaşe sub poturii înfloraţi, face fala muzeului Morgii! Să te duci neapărat să-l vezi, când ajungi la Bucureşti!

Am făgăduit, fireşte, să fac vizită şi lui Gogolea, după ce voi primi înştiinţare că, în sfârşit, caloriferul meu a început să dea căldură de cuptor de uscat prune. Parcă mi se făcuse dor de ea! în sobă focul murise.

1 – 5 ianuarie 1947

CUPRINS

Cuvânt înainte 5
Revolta dobitoacelor 9
Amintiri despre pescuit 18
Misiune de încredere 34
În mijlocul lupilor 67
Capul de zimbru 86
Ciobănilă 112
Viscolul 137
Căprioara din vis 163
Taina gorunului 181

Lector: GEORGETA PASARIN Tehnoredactor: VALERIA POSTELNICU

Apărut 1973. Comanda nr. 420. Tiraj 37.700. *Coli de tipar 12, 5.*

E

Tiparul executat sub comanda nr. 30.260 la Combinatul Poligrafic „Casa Scânteii”, Piaţa Scânteii nr. 1 Bucureşti Republica Socialistă România